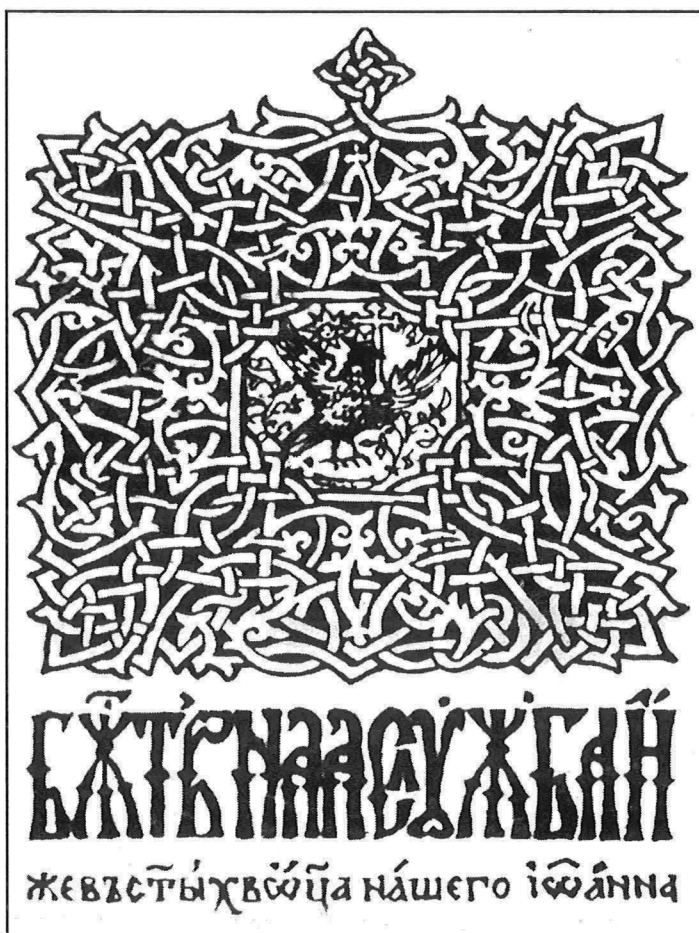

CURIER

REVISTĂ DE CULTURĂ ȘI BIBLIOLOGIE

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „Ion Heliade Rădulescu”
DÂMBOVIȚA

La începutul secolului al XVI-lea, în apropiere de Târgoviște, capitala de atunci a Țării Românești, voievodul Radu cel Mare (1495-1508) a ridicat o măreață clădire, mănăstirea Dealului. (...) Acestui domnitor i se datorează introducerea tiparului în țara noastră, el fiind ajutat de ieromonahul Macarie, care învățase meșteșugul tiparului la Veneția, în atelierul lui Andreea Torezzani. Prima carte tipărită la noi a fost *Liturghierul* (1508).

În orice caz, imprimeria română își începe activitatea la numai 8 ani după perioada incunabulară. România este printre primele țări din zona sud-est europeană cu producție de carte (Cracovia, 1491; Cetinje, 1493-1495; Târgoviște, 1508; Lwow, 1574; Praga, 1517; Belgrad, 1522; Moscova, 1564; Ostrog, 1580). Trebuie subliniat meritul cultural al imprimeriei din România care, din 1508 până azi, a închinat o activitate continuă progresului intelectual național și nu de puține ori celui universal.

Dan Simonescu

TÂRGOVIȘTE • An XIII - Nr. 2 (25) 2006
ISSN 1223-9712

Colectivul de redacție:

Dr. Victor Petrescu –
Redactor șef,
directorul bibliotecii

Redactori
Vlăduț Andreescu
Cornel Albuleț
Ileana Faur
Alexandru Ștefănescu

Procesare computerizată
Mariana Briceag
Ileana Faur

Tehnoredactare
Ion Anghel

Redacția și administrația:
Str. Stelea, nr. 2
Târgoviște, Dâmbovița 130018
Tel/fax: 0245/612316
www.bjdb.ro
office@bjdb.ro

Editura **Bibliotheca**
Str. Nicolae Radian,
Bl. KB2/3, Târgoviște
Tel/fax 0245/212241
www.bibliotheca.ro

Tiparul: PRESTO1 S.R.L.
Târgoviște

SUMAR

TÂRGOVIȘTE – CONTINUITATE CULTURALĂ ÎN TIMP

- Ștefan cel Mare și Târgoviștea / 1
Petre Cristea
- Radu Popescu și „Istoriile domnilor Țării Românești” / 3
Dr. Victor Petrescu
- Istoria reală a unui blestem / 4
Dr. George Coandă

DIN VIAȚA BIBLIOTECILOR

- Animația culturală în biblioteci / 6
Vlăduț Andreescu
- Biblioteca „Vasile Voiculescu” Bezdead / 10
Maria-Izabela Mortoiu
- Biblioteca între tradiție și actualitate / 11
Daniela Istrătescu

DEMERS BIBLIOTECAR MODERN

- Bibliotecă și comunitate / 12
Conf. dr. Sultana Craia
- Managementul de bibliotecă în cultura informației și comunicării / 14
Dr. Gheorghe Buluță
- Științele informării și comunicării în contextul societății de azi / 15
Dr. Octavian Mihail Sachelarie
Dr. Victor Petrescu
- Informare și documentare în biblioteci / 17
Dr. Elena Târziman
Dr. Agnes Erich

PATRIMONIUM

- Bazele crucilor de turlă ale Bisericii Mitropoliei din Târgoviște / 23
Prof. dr. Maria Georgescu
- Elena Văcărescu văzută de unii dintre contemporanii săi / 25
Conf. dr. Ștefania Rujan
- Un precursor al realismului / 28
Prof. Emil Vasilescu

REMEMBER

- Vasile Cârlova – cel dintâi poet romantic / 30
Dr. Victor Petrescu
- Ioan Alexandru Brătescu-Voinești – 60 de ani de la moarte / 31
Prof. Alexandru V. Ștefănescu
- Nicolae Labiș. Între realitate și mit / 32
Prof. Tudor Cristea
- Ion G. Vasiliu / 35
Prof. Mihai Gabriel Popescu

TABLETE DE SCRITOR

- Pomenirea lui Mihai Viteazul / 36
Nicolae Iorga
- Prin colbul patriarhului / 37
Dan Giju
- Mircea Horia Simionescu și Bibliotheca / 39
Prof. Mihai Stan

Târgoviște

CONTINUITATE CULTURALĂ ÎN TIMP

ȘTEFAN CEL MARE și Târgoviștea

Evocând trecutul istoric al Târgoviștei, scriitorul dâmbovițean Ion Ghica arăta între altele că această străveche Cetate de Scaun a Țării Românești „a văzut între zidurile ei de două ori pe Ștefan cel Mare – odată pribeag, cerând ajutor în contra lui Aron și altădată încercând a uni Principatele sub un singur sceptru.”

Este binecunoscut faptul că după crima de la Reuseni, când tatăl său Bogdan Vodă a fost ucis de Petru Aron (16 octombrie 1451), Ștefan cel Mare s-a refugiat în Transilvania. Iar după ce pribeagise aici aproape cinci ani, el s-a adăpostit în Țara Românească. În această împrejurare, indiscutabil, tânărul mușatin s-a aflat la Târgoviște începând din vara anului 1456 până în primăvara celui următor alături de protectorul său, noul voievod al Țării Românești, Vlad Țepeș (1448, 1456-1462, 1476).

De fapt „în zilele de schimbări răpezi și primejdioase” din Moldova cum a numit Nicolae Iorga perioada scursă după moartea lui Alexandru cel Bun (1432) până la înscăunarea lui Ștefan cel Mare (1457) – Târgoviștea oferise adăpost sigur și altor vlăstare mușatine care aspirau la ocuparea scaunului domnesc de la Suceava, însuși tatăl lui Ștefan cel Mare, Bogdan al II-lea, mai înainte de a fi domnul Moldovei (1449-1451), a locuit un timp în acest oraș al Țării Românești, unde avea atunci reședință domnească voievodul Vlad Dracul (1436-1442, 1443-1447).

Aici Bogdan s-a căsătorit cu Oltea Maria despre care Nicolae Iorga, Dimitrie Onciul, Vasile Pârvan și alți istorici cu autoritate au susținut că era „descendentă a Basarabilor din Oltenia”¹. Ea a devenit mama lui Ștefan cel Mare.

La rândul său voievodul Țării Românești, Vlad Dracul, tatăl lui Vlad Țepeș, a fost căsătorit cu o mușatină – Vasilica (Vasilisa), fiica lui Alexandru cel Bun și, deci, sora lui Bogdan al II-lea. Ea a fost mama lui Vlad Țepeș, Mircea și Radu cel Frumos². Pe temeiul acestei mezialianțe distingem înrudirea celor două vlăstare domnești – întrunite în acel timp la Târgoviște – Ștefan și Vlad care erau, așadar, veri primari.

Poate această înrudire și vârsta lor apropiată (22-25 de ani) poate și dispariția ocrotitorului său din Transilvania, Iancu de Hunedoara, mort la Belgrad (11 august 1456) dar cu siguranță și preocuparea celor doi viteji pentru soarta Țărilor Române, amenințate atunci de pericolul otoman, l-au motivat pe Ștefan cel Mare spre acest popas târgoviștean.

Orașul – prin poziția sa strategică (fiind așezat „la gura munților”), dar și prin faptele temerare ale voievodului Vlad Țepeș – era recunoscut, încă din vremea aceea, ca un veritabil obstacol în calea ofensivei otomane. La numai câțiva ani după căderea Constantinopolului (1453) și înscăunarea lui Mehmed al II-lea

„Cuceritorul” ajunge cu o imensă oaste turcească până aproape de capitala Țării Românești, unde neînfricatul voievod Vlad Țepeș, prin opera sa ingenioasă și curajoasă, impune trufașului sultan să se întoarcă îndată, rușinat și fără izbândă, recunoscând – potrivit cronicarului expediției – faptul că „nu poate să ia țara unui bărbat care face lucruri așa de mari (și că) acest bărbat (Vlad Țepeș) ar fi vrednic de mai mult...”³

Fără îndoială că șederea tânărului mușatin aproape un an la Târgoviște a prilejuit acestuia cunoașterea realităților de aici, acțiunile hotărâte ale lui Vlad Țepeș pentru ocuparea celei de a doua domnii (1456-1462), pentru întărirea autorității domnești și organizarea rezistenței antiotomane. Cu sprijinul voievodului târgoviștean, Ștefan a pregătit meticulos apropiata sa intervenție în Moldova pentru înlăturarea lui Petru Aron, omul turcilor și ucigașul tatălui său, Bogdan.

Acel „domn sângeros (...) și hoț de domnie” (Petru Aron – n.n) s-a dovedit incapabil să opună rezistență otomanilor, ba mai mult – așa cum consemnează cronicarul Grigore Ureche – în zilele domniei lui „au început să plătească moldovenii bir turcilor”.

La începutul primăverii anului 1457, „Ștefan Vodă (notează același cronicar), ridicatu-s-au de la Țara Muntenească cu

multă oaste muntenească și din țară adunați și au intrat în țară (...) silind spre Scaunul Sucevei". Oastea viitorului voievod moldovean însuma aproape 6000 viteji - între ei aflându-se „1000 de călăreți pe care-i dăduse Vlad Țepeș”. Împreună cu aceștia era și „unchiul Vlaicu”, fratele mamei lui Ștefan, care a fost apoi pârcaș de Hotin. Și cu toate că el avea obârșia muntenească, precum și sora sa, doamna Oltea, „unchiul Vlaicu” a fost în acel timp primul mare dregător în Sfatul domnesc de la Suceava și unul dintre cei mai apropiați sfetnici ai lui Ștefan cel Mare⁴. Tot atunci, în Țara Românească se afla între apropiații lui Vlad Țepeș un moldovean, „Spătarul Moldovean”, a cărui origine moldovenească - susține istoricul Ștefan Andreescu - „este relevantă de numele său”⁵. Prezența unchiului Vlaicu în Moldova și a „spătarului Moldovean” în Țara Românească, confirmă relațiile bune existente atunci între cele două pământuri românești, între voievozii lor, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare.

Apropiindu-se de Suceava, Ștefan cu oastea sa de viteji se luptă bărbătește și îl învinge pe Petru Aron la Doljești (12 aprilie) și Orbic (14 aprilie). În urma acestor biruințe, Ștefan Vodă este înscăunat domn al Moldovei pentru o lungă, rodnică și strălucită domnie (14 aprilie 1457 - 2 iulie 1504). Sunt apreciate rapiditatea intervenției sale în Moldova, curajul și priceperea cu care el a condus cele două bătălii memorabile pentru înlăturarea lui Petru Aron, dar este recunoscut totodată și sprijinul important pe care vlăstarul mușatin l-a primit atunci de la voievodul Țării Românești, Vlad Țepeș. Se apreciază că acest ajutor a fost „cel dintâi gest de independență al lui Vlad Țepeș (față de turci), cu consecințe neașteptate, de o însemnătate capitală pentru întreaga istorie a românilor”⁶.

În anii care au urmat Ștefan cel Mare s-a preocupat stăruitor pentru păstrarea alianței cu Țara Românească acționând dinamic pentru a asigura aici un domn „credincios lui și creștinătății”. În acest sens, amintim campania împotriva lui Radu cel Frumos (plecat turcilor), concretizată în atacul fulgerător asupra Brăilei (februarie 1470), luptele de la Soci (martie 1471), Pârâul Vadna și Cetatea Dâmboviței (noiembrie 1473). Iar după bătălia de la Valea Albă-Războieni (26 iulie 1476) și retragerea precipitată a sultanului Mahomed al II-lea din Moldova, Ștefan cel Mare a intervenit energic, din nou, în Țara Românească de această dată, pentru reînscăunarea lui Vlad Țepeș, aliatul său împotriva ofensivei otomane „Eu m-am grăbit să izgonesc pe Basarab (Laiotă - n.n) voievod al Țării Românești (care se închinase turcilor) - spune Ștefan Dogelul Veneției, prin glasul trimisului său, Ioan Țambac - și să pun (acolo) alt domn creștin, adevăc pe Drăculea (Vlad Țepeș - n.n), ca să ne înțelegem împreună”⁷. La 8 noiembrie 1476, Vlad și Ștefan intrau în Târgoviște într-o atmosferă de sărbătoare, și, după cum remarcă o sursă italiană „a voit poporul ca, amândoi voievozii (Ștefan și Țepeș) să-și jure între ei dragoste și alianță, astfel că întreaga acea țară s-a încredințat că turcul nu-i va mai da de grijă”⁸. Din păcate, această domnie a lui Vlad Țepeș - a treia - a fost prea scurtă (numai o lună-noiembrie 1476), așa încât nu a putut contribui la realizarea năzuințelor comune ale celor doi mari voievozi români. Totodată, observăm că această nouă prezență a lui Ștefan cel Mare la Târgoviște nu a avut ca pretext „încercarea (sa) de a uni Principatele sub un singur sceptru”, ea s-a datorat readucerii lui Vlad Țepeș în fruntea Țării Românești. Prin repetatele sale intervenții în Țara Românească „Ștefan n-a încercat niciodată să unească Muntenia cu stăpânirea lui, deși a cucerit-o în mai multe rânduri (afirma reputatul istoric P.P. Panaitescu). Pentru Ștefan, Muntenia trebuia să

fie un zid de apărare, o barieră care să-l despartă de turci, cu un domn al său și al creștinilor. La aceasta s-au mărginit toate strădaniile sale în Țara Românească”.

Prezența voievodului Ștefan cel Mare la Târgoviște, în mai multe rânduri, și, desigur, în relație cu acest fapt, existența unei colonii de negustori și diplomați moldoveni în acest oraș, au fost evidențiate cu câțiva ani în urmă prin descoperirea unor monumente de tip moldoveneesc din epoca marelui voievod. Cercetătorii târgovișteni Corneliu Ionescu - arhitect, și Petrică Diaconescu - arheolog, au pus în valoare vestigiile unei biserici și a unei case domnești în acest străvechi oraș, cu „arhitectură tipic domniei lui Ștefan cel Mare”. Aceste monumente, aflate deloc întâmplător în vecinătatea unei alte ctitorii moldovenești - biserica mănăstirii „Stelea”, fondată de Voievodul Vasile Lupu în 7 septembrie 1645 (parcă ar întregi „o insula moldovenească”) - sugerează existența „unei reprezentanțe moldovenești permanente și stabile” în capitala Țării Românești, și totodată sunt „o confirmare materială a întregii opere politice a lui Ștefan cel Mare” în vederea luptei comune a celor două țări românești împotriva ofensivei otomane⁹.

Ecoul luptelor conduse de slăvitul voievod Ștefan cel Mare de-a lungul celor 47 ani de glorioasă domnie, a fost înregistrat în Țara Românească de către polonezul Maciej Strykowski în 1574. El susține că a auzit cum „și muntenii cântă mereu, la toate adunările lor, pe scripci sârbești, rostind pe limba lor: „Ștefan, Ștefan voievod, Ștefan, Ștefan voievod a bătut pe turci, a bătut pe tătari, a bătut pe unguri, pe ruși și pe poloni”, precizând totodată că a văzut „la curtea domnului Țării Românești din București, Alexandru Mircea, cum atârna pe peretele iatacului său un chip zugrăvit pe lemn, după obiceiul vechi, arătându-l pe acest Ștefan”¹⁰.

Firește, popularitatea slăvitului voievod moldovean se explică prin virtuțile sale alese, prin faptele minunate pe care le-a săvârșit cu înțelepciune și curaj, prin briliantele strălucitoare cu care și-a îmbogățit aura sa. Ștefan cel Mare, cel Bun și Sfânt a fost, așadar, precum afirma Nicolae Iorga „un om minunat, un sfânt cum nu mai poate răsări altul; căci el era izvorul a toată vitejia, el era fântâna tuturor dreptăților, el era marea bunătăților. Nici un colț de țară n-a rămas nesfințit de biruințele lui sau de suferințele cu care le plătea...”.

Note

1. Cf. Manole Neagoe. *Ștefan cel Mare*. București, Editura Albatros, 1970, p. 14.
2. Ștefan Andreescu. *Vlad Țepeș (Dracula). Între legendă și adevăr istoric*. București, Editura Minerva, 1976, p. 49-50.
3. Laonic Chalcocondil. *Expunerii istorice*, București, Editura Academiei, 1958, p. 289.
4. Nicolae Stoicescu. *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova. Secolele XIV-XVII*. București, Editura Enciclopedică Română, 1971, p. 289.
5. *Magazin istoric*, nr.6/1972, p. 84.
6. Ștefan Andreescu. *op. cit.*, p. 63.
7. Nicolae Iorga. „*Scrisori de Domni...*”, p. 174.
8. Manole Neagoe. *op. cit.*, p. 166.
9. Corneliu Ionescu. „*Un aspect necunoscut al relațiilor moldo-muntene. Ctitorii din timpul lui Ștefan cel Mare la Târgoviște*”. În: „*Valachica*”, vol. 9, p. 345-351.
10. *Călători străini despre țările române*. Vol. II. București, Editura Științifică, 1970, p. 454.

Petre Cristea

RADU POPESCU

și „Istoriile domnilor Țării Românești”

Trăgându-se dintr-o familie boierească, ostilă Cantacuzinilor, reprezentând așa zisa facțiune „a Bălenilor”, Radu Popescu (născut probabil pe la 1655) va ilustra în cronică sa frământările societății românești, în special între 1719-1729.

Fiu al vistierului Hrizea Popescu, era nepot de mamă al marelui ban Gheorghe Băleanu. Provenea după tată, dintr-o familie de macedoni din părțile Ianinei. Bunicul său Gheorghe Carida, ucis în timpul răscoalei seimenilor (1655), era posesorul unei biblioteci cu numeroase pravile, documente, fiind cunoscută în Târgoviștea lui Matei Basarab. De fapt și tatăl său va fi închis în 1680 și ucis la Snagov din porunca lui Șerban Cantacuzino, fiind învinuit că și-ar fi însușit bani din visteria țării în calitatea sa de vornic.

Familia viitorului cărturar scapă fugind peste Dunăre, mai întâi la Adrianopole apoi la Țarigrad. Mai târziu o aflăm în Moldova, la curtea lui Gheorghe Duca.

Revine prin 1687 în București, reușind să plătească mare parte din datoriile tatălui său, între 1692-1696 fiind clucer de arie. Apoi, în 1698, împreună cu fratele său Gheorghe, răscumpără satul Popești, din apropierea capitalei Țării Românești. Cariera politică are suișuri și coborâșuri, în funcție de situarea sa față de evenimentele la care participă. Astfel, este trimis de Constantin Brâncoveanu în solie la generalul Heissler, deși domnitorul nu avea încredere în el, știindu-l înrudit cu Bălenii, funcțiile obținute fiind de mică importanță. Anul 1700 marchează participarea sa la complotul împotriva Brâncoveanului pentru aducerea pe tron a lui Grigore Ghica. Surprinzător, în 1701 îl găsim ispravnic pentru strângerea haraciului în Vâlcea și apoi la „Vel Ocna” din Râmnic (1703). Cade din nou în dizgrația atât a lui Constantin Brâncoveanu cât și a lui Ștefan Cantacuzino, cu care se aliase complotând împotriva domnitorului, al cărui sfârșit va fi tragic. În 1712 îl găsim vornic de Târgoviște. Datorită talentelor sale diplomatice cât și vastei sale erudiții (cunoștea greaca, latina, turca) îndeplinește câteva misiuni încredințate de Constantin Brâncoveanu și de Ștefan Cantacuzino: supravegherea trecerii prin țară a regelui Suediei, Carol al XII-lea (1714) și rezolvarea neînțelegerilor cu turcii din Brăila privind hotarele țării (1715).

Va obține înalte ranguri de demnitar în timpul celor două domnii ale lui Nicolae Mavrocordat: vel-vornic (în 1716 va conduce pe tătarii veniți în sprijinul turcilor la asediul Timișoarei) și mare ban de Craiova, având misiunea de a-i izgoni pe nemții din Oltenia. La sfârșitul anului îl aflăm la Brașov, unde va sta până la încheierea păcii de la Passarovitz (1718), dorind înlăturarea regimului fanariot a lui Ion

Mavrocordat. Reîntorcându-se în țară (1719), beneficiind de relațiile sale cu Nicolae Mavrocordat, redevenit domn, este din nou mare vornic și primul sfetnic al divanului.

În 1724 se călugărește primind numele de Rafail, la Mănăstirea „Radu-Vodă” din București, sfârșindu-se din viață în 1729.

Cronica sa, care consemnează evenimente dintre anii 1690-1728, a fost publicată pentru prima oară de Nicolae Bălescu în „Magazin istoric pentru Dacia”, în numere din 1845 și 1846, sub titlul „Istoriile domnilor Țării Românești scrise de Constantin Căpitanul” (Filipescu n.n.). Scrisă din porunca lui Nicolae Mavrocordat, pentru a lăuda faptele lui Alexandru Exaporitul, ea exprimă sentimentele față de faptele la care a fost martor. O primă formă a demersului său l-a prezentat domnitorului ca „Istoriile domnilor și a altora a Țării Românești până la fericita a doua domnie a mării – Tale, puind și ale altora fapte ce s-au întâmplat în părțile din prejurul nostru, câte am putut cuprinde și den Evropa și den Asia, vreadnice fiind de auzit”.

Nefiind păstrat originalul, ea a devenit cunoscută datorită compilațiilor din timpul celei de a doua domnii a lui Nicolae Mavrocordat. Istoricul și criticul literar Alexandru Piru face trimitere la două manuscrise descoperite la Biblioteca Academiei Române¹. Primul poartă titlul: „Letopiseț, întru carele să cuprinde domnia dintii și de a doua din țara Moldovei a mării-sale prea luminatului nostru domnu Io Nicolae Alexandru vovod, carele iaste alcătuit de Nicolae Costin vel log., feciorul lui Miron Costin ce-au fost logofăt mare, și domnia dintii și de a doua iar a mării-sale din Țara Românească, tocmit și așezat de Radul Popescu ce-au fost vorneț mare, coprinzând și alte lucruri ce s-au întâmplat

printr-alte părți într-aceste domnii ale mării sale, carele le-am scris eu popa Stanciul de la biserica tuturor sfinților din București. În luna lui martie, în 20 de zile, vă leat 7230 (1722).”, iar cel de-al doilea: „Letopisețul Țării Românești întru carele coprinde toate istoriile a tuturor domnilor din ceputul țării de la înfiul domn Radul Negrul vovod, pînă acum la domnia de a doua mării sale lui Nicolae Alexandru vovod, acum de isnoavă scris din porunca mării sale prea luminatului și prea învățatului domnului nostru Io Nicolae Alexandru vovod, întru al unsprezecelea an dintru a doua domnie a mării sale, de Radul logofetelul de divan, sin Mihai ieromonahul Lupescul. La anii de la zidirea lumii 7238, iar de la nașterea Domnului nostru Is. Hs. 1729 luna lui octombrie 31.”

Nu numai paternitatea textului a

Cronica lui Radu Popescu
Biblioteca Academiei R.P.R., ms. rom. 439, fila 3

stârnit controverse, care a fost atribuită până la urmă ca fiind cu certitudine a lui Radu Popescu, ci și perioada elaborării cronicii.

Prima parte la care a renunțat la sfaturile domnitorului ar fi fost scrisă până în jurul anului 1686, iar restul între 1719 – 1729. Având intenția de a prezenta istoria țării sale pe o perioadă mare de timp, cum au făcut-o și alți contemporani ai săi, folosindu-se de un vast material documentar (cronici interne, lucrări istorice străine, amintirile familiei sau alte evenimente trăite) realizează lucruri deosebite, din păcate inegale din punct de vedere artistic. Afirmă originea romană a poporului român, prezintă date referitoare la istoria Bizanțului, a Imperiului Otoman, a unor țări vecine (Serbia, Rusia, Polonia, Ungaria). În acest context sunt înserate evenimentele referitoare la Țara Românească („descălecatul” lui Negru-Vodă, domniile lui Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeș, Radu cel Mare, Neagoe Basarab, Mihai Viteazul). Se fac trimiteri și la alți voievozi români (Ștefan cel Mare, Petru Rareș) sau la Iancu de Hunedoara.

Ultima parte a cronicii narează evenimente trăite, aici reliefându-se mai pregnant moralistul, scriitorul în subiectivitatea sa, împotriva Cantacuzinilor, care-i omorâseră tatăl. Ia atitudine față de comportamentul duplicitar al lui Constantin Brâncoveanu, care „au început a se ajunge cu moscalii în vorbe”, fiind prezentat deseori nefavorabil².

„Într-acesta chip poate să se fericească și Constandin-vodă, că l-au dăruiat nărocul cu de tot felu[!] de bine, sănătos, întreg, casă întreagă, fii și fete mulți, avuții multe, case, pălaturi, sate, vii, heleșteie, domnie îndelungată și altele ca acestea, care nu i-au lipsit nimic de care ochii lui au poftit, dar acestea au fost toate darurile nărocului, iar nu câștigate de dînsul, că aceia ce câștigă cineva în lume iaste partea sufletului, areți, și pentru aceia să și laudă, iar Constandin-vodă nici o bunătațe sufletească n-au arătat în viața și domnia lui, pentru ca să și laude, ci mai virtos iaste a să huli pentru multe fapte rele ce-au făcut în domnia lui, care au rămas la cei după urmă greutate și blestem. Avea o lăcomie mare peste măsură și greutate și blestem i-au rămas și lui. Obiceiurile cele bune ale țării, care cu multă socoteală și osteneală le-au făcut acei bătrîni, toate le-au stricat și le-au făcut după cum i-au plăcut lui.”

O atitudine deosebită, contestatară sau mai târziu laudativă are față de Constantin Cantacuzino Stolnicul,

prezentat ca „hoțul cel bătrân”, vinovat de numeroase fapte reprobabile, însetat de răz bunare și putere, pentru ca apoi să devină „bătrâmul și vestitul Constandin Cantacuzino biv-vel-stolnic”, care era „dă neam blagorodnic și mai cinstit între toate neamurile boierimii Țării Rumânești”, în contrast cu prezentarea Cantacuzinilor din alte pagini ale cronicii care „nu s-au îndestulat în pâinea cea împărătească ce le dedesă în mîna de a o mînca, ci cerea den alte monarhii, bine nevăzut, numai prin nădejde”³.

Ceea ce caracterizează cronica în ansamblul ei este faptul că ea este mai întâi una neoficială a domniei Brâncoveanului, pentru a se transfera mai apoi într-un adevărat jurnal de curte, apologetic la adresa lui Nicolae Mavrocordat, surprinzător deoarece autorul manifestase o poziție defavorabilă fanarioților.

Își motivează în cronică gestul de a se călugări: „ci fiind vornic mare eu, Radu Popescu, în cinstea și în dragostea mării-sale, și viind la vreme de bătrînețe, și dă slăbiciune, socotind că și ale lumii sunt toate dășarte, singur din bunăvoie am cerut voie de la mării-sa și am mers de m-am călugărit”⁴.

Finalul dezvăluie intențiile autorului: „Până aicea am scris cele ce s-au întîmplat pînă în săvîrșitul a zece ani dintru a dooa domnie a mării-sale Nicolae-vodă, iar de aicea înainte, cu ajutorul și mila lui Dumnezeu, voi scrie începînd de la al unsprezecilea an înainte”⁵.

Având numeroase inconsecvențe în descrierea evenimentelor, fiind de multe ori lipsită de proporții și obiectivitate, tonul polemic pătimaș fiind preponderent precum și cel apologetic în ultima sa parte, cronica dezvăluie un mare talent narator, un scriitor autentic.

Note

1. Al. Piru. *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977, p. 245.
2. *Cronicari munteni*. Studiu introductiv de Dan Horia Mazilu, București, Editura Militară, 1988, p. 206.
3. Idem, p. L11.
4. Idem, p. LVI.
5. Idem, p. 250.

Dr. Victor Petrescu

Istoria reală a unui blestem

Despre Târgoviște s-a scris mult și, cu toate acestea, au mai rămas destule unghiuri ale istoriei sale mai puțin luminate. Datorită acestui fapt au fost brodate unele legende. Și, tocmai de aceea, rostul cercetătorului este să extragă de sub vălul legendei adevărul.

S-a invocat, de vreo jumătate de mileniu încoace faptul că, dacă Târgoviștea s-a confruntat cu un cortegiu de vicisitudini, unele tragice, acestea ar fi urmarea nefastă a unui blestem proferat de un fost patriarh al Constantinopolului. Iar în jurul acestui blestem s-a țesut o legendă care, din păcate, a reușit să întrețină o stare de spirit nefastă, târgoviștenii lamentându-se defetist când

vremurile și ocârmuirile le-au fost potrivnice: „De la blestemul lui Nifon, aruncat asupra Târgoviștei, ni se trage!”.

Dar, haideți să vedem, care este adevărul istoric. Și să lămurim cine a fost acest înalt cleric constantinopolitan.

Urcat pe tronul Țării Românești de la Târgoviște, în septembrie 1495, Radu cel Mare conștientizează un fapt esențial și anume acela că „țara dintre Carpați și Dunăre, trebuia să fie emancipată de sub opresivul tui otoman”¹, încercare temerară pe care a promovat-o cu deosebire prin intermediul vieții spirituale (organizarea instituției bisericești și emularea culturii ca trambulină de afirmare a românismului).

Fire lipsită de porniri belicoase, cu propensiune spre împărțirea echitabilă a dreptății, funciarmente un om animat de un patriotism împărțit și altora, Radu cel Mare, așa cum l-a portretizat binecunoscutul cronicar otoman, *Leunclavius* – iar elogiul venind dinspre puterea suzerană este cu atât mai demn de luat în seamă, mai

ales că această putere nu avea prea dese motive de satisfacție de la valahii veșnic puși pe nesupunere – „s-a purtat cu cea mai mare deșteptăciune și a cârmuit țara românilor spre deosebita mulțumire a supușilor”.²

La urcarea pe tron a lui Radu al IV-lea cel Mare starea de spirit în țările românești extracarpatiche era în escaladare potrivit înaltei Porți, iar domnitorul de la Târgoviște, nefiind, așa cum precizăm, o fire dedicată îndeletnicirilor războinice – și pentru că avea un trup suferind – a considerat că lupta sa anti Semilună nu o putea purta mai eficient decât prin biserică și cultură.

Așa se face că, hotărât să acorde Bisericii Ortodoxe din Țara Românească o mai temeinică așezare și rânduială, după o perioadă de bulversare accentuată și de neputința de a fi un bun gospodar eclezial a bătrânului mitropolit Ilarion³, domnitorul, după trecerea la cele veșnice a acestuia, îl va aduce în tronul mitropolitan pe fostul patriarh al Constantinopolului, Nifon al II-lea. Intrat în conflict cu sultanul Baiazid al II-lea, patriarhul va fi înlăturat de acesta în două rânduri din scaunul de întâi stătător al Bisericii Ortodoxe constantinopolitane fiind exilat la Adrianopol de unde îl recuperează, în 1504, Radu cel Mare⁴ și care își va fi avut reședința și la Curtea de Argeș și la Mănăstirea Dealu, aici rezidând până când, în 1520, Neagoe Basarab va strămuta definitiv Mitropolia Țării Românești la Târgoviște.

Pe scurt, iată creionată biografia acestui mare patriarh rectitor al Bisericii Ortodoxe din Țara Românească. Născut în Grecia peloponeziacă pe la 1435, după unii hagiografi, ori la 1440, după alții, va fi fost călugărit sub cognomenul Nifon fiind hirotomit ierodiacon. În Albania, în vremea despotatului lui Gjergj Kastrioti (Gheorghe Skanderbeg), la curtea acestuia de la Kruja (Cruia), este hirotomit ieromonah, apoi, după cum ne-a lăsat mărturie Gavriil Protul în „Viața și traiul sfinției sale părintele nostru Nifon, patriarhul Țarigradului”⁵ va fi slujitor la Mănăstirile „Maica Domnului” din Ohrid și de la Dionisiat de la Athos, mitropolit al Tesalonicului; la 1483 va fi ales patriarh al Constantinopolului de unde, în două rânduri, va fi alungat. Prima dată s-a exilat la Mănăstirea „Sfântul Ioan Botezătorul” de pe o insulă din largul orașului bulgăresc Sozopol, a doua oară fixându-i-se „reședință forțată” la Edirne (Adrianopol).

Întronizat mitropolit al Țării Românești – deschizând șirul patriarhilor răsăriteni care își vor fi găsit adăpost generos sub oblăduirea demnitarilor valahi⁶ – Nifon convoacă la Târgoviște – conform spuselor lui Gavriil Protul „pre toți egumenii de la toate mănăstirile țării Ungrovlahiei și tot clerusul Bisericii și făcu sobor mare de-npreună cu domnul și cu toți boierii, cu preoții și cu mireni”, ocazie cu care a trecut la o nouă rânduială bisericească, astfel punându-se temeiul a două eparhii episcopale, a Buzăului și a Râmnicului de Vâlcea și care, în timp, au devenit importante centre de iradiere culturală. Radu cel Mare îl va fi susținut în efortul său rectitor de viață eclezială, desfășurat pe fondul Renașterii românești. Și nu este exclus ca să-l fi consiliat pe domnitor și în privința înființării unei tipografii, chiar dacă mitropolitului Maxim Brancovici, urmașul său în tronul mitropolitan, îi va fi revenit meritul să patroneze,

alături de domn, „intrarea în producție” a tipografiei macariene de la Mănăstirea Dealu.

Dar opera rectitoritoare a mitropolitului Nifon va fi fost întreruptă de o neînțelegere cu domnitorul, pricina fiind împotrivirea sa la căsătoria surorii lui Radu cel Mare cu un boier moldav divorțat, Bogdan, și care era o figură importantă în divanul țării. Nifon îl atenționează sever pe domnitor că o astfel de căsătorie nu este în spiritul pravilelor ortodoxe.⁷ Ca atare nu binecuvântează căsătoria, iar domnitorul, ieșindu-și din blândețea-i binecunoscută, îl alungă din tronul mitropolitan. Cu îndreptățire iritat, și considerând gestul domnitorului unul de ingrătitudine, Nifon, la părăsirea Târgoviștei, își va fi scuturat papucii blestemând casa lui Radu cel Mare, ricanând ca să se aleagă praful de aceasta precum praful de pe încălțările sale. Târgoviștea n-a blestemat-o. Asta este sigur. Retrăgându-se la mănăstirea athonită Vatoped, se va stinge din viață la o altă mănăstire de la Muntele Sfânt, Dionisiat, în 1508, an în care, ca o coincidență, își va fi încheiat existența pământească și Radu al IV-lea cel Mare.

Mai târziu, Neagoe Basarab, „ca să curățească și să tămăduiască greșeala Radului Vodă” – ne informează Gavriil Protul – îi va aduce osemintele la Târgoviște, așezându-le peste mormântul lui Radu cel Mare de la Mănăstirea Dealu, înapoiate, după un timp, într-un splendid chivot, Mănăstirii Dionisiat. Și, astfel, voievodul și mitropolitul se vor fi împăcat în eternitate, săvârșindu-se, astfel, și blestemul. Care, în ceea ce privește soarta Târgoviștei, este, am văzut, o legendă.

Note

1. *Istoria României în date*. București, Editura Enciclopedică Română, 1971, pp. 110-111.
2. Constantin C. Giurescu; Dinu C. Giurescu. *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*. București, Editura Albatros, 1971, p. 326.
3. Mircea Păcurariu. *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*. București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1992, p. 441.
4. George Coandă. *Istoria Târgoviștei. Cronografie enciclopedică*. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2005, pp. 74-75.
5. Gavriil Protul. *Viața și traiul sfinției sale părintele nostru Nifon, patriarhul Țarigradului*. Apud Mihăilă, G.; Zamfirescu, Dan, în: *Literatura română veche*, vol. I, București, 1969, pp. 60-112.
6. Mircea Păcurariu, *op. cit.* p. 442.
7. Nicolae Cartoian. *Istoria literaturii române vechi*. București, Editura Minerva, 1980, p. 142.

Dr. George Coandă

Din viața bibliotecilor

ANIMAȚIA CULTURALĂ ÎN BIBLIOTECI

SESIUNEA DE STUDII ȘI COMUNICĂRI
„TÂRGOVIȘTE – CETATE
A CULTURII ROMÂNEȘTI”
12-13 decembrie 2006
SALONUL EDITORIAL
„ION HELIADE RĂDULESCU”
Ediția a v-a

Făcând posibilă valorificarea rezultatelor proprii, dar și ale altor instituții sau oameni interesați de trecutul cultural al Târgoviștei, cât și evidențierea unor puncte de vedere legate de fenomenul bibliotecar la momentul actual, **Sesiunea de studii și comunicări a Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița** a câștigat prestigiu, devenind un moment însemnat în peisajul spiritual târgoviștean. Derulându-se pe cele două secțiuni cunoscute („Târgoviște – cetate a culturii românești” și „Biblioteca – fundament al educației permanente”), au fost prezentate comunicările în plen: *Problematika bibliotecilor românești în contextul integrării europene* (Valeria Stoian, consilier Ministerul Culturii și Cultelor); *Achiziții publice – tip carte. Actualități legislative* (dr. Gheorghe Buluță, director Biblioteca Centrală a Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București); *Biblioteca publică în contextul autonomiei locale* (Emil Vasilescu, redactor șef revista Biblioteca, București); *Comunicarea în bibliotecă publică* (prof. univ. dr. Sultana Craia, Universitatea „Spiru Haret” București); *Biblioteca în societatea informațională. Provocarea schimbării* (prof. dr. Victor Petrescu, director Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița).

Secțiunea I, „Târgoviște – cetate a culturii românești”: *Biblioteca Nicolae Iorga din Târgoviște. Scurt istoric* (prof. univ. dr. Mihai Oproiu, Universitatea „Valahia” din Târgoviște); *Icoanele iconostasului Bisericii „Stelea” din Târgoviște* (prof. univ. dr. Mioara Georgescu, Universitatea „Valahia” din Târgoviște); *Prozatori târgovișteni contemporani* (prof. Mihai Stan, Editura „Bibliotheca” din Târgoviște); *Legendele Târgoviștei* (lect. dr. Alexandru Nicolescu,

Universitatea „Valahia” din Târgoviște); *Alexandru Negoescu, reprezentant al diasporei românești* (prof. Mihai Gabriel Popescu); *Toponimul Târgoviște – circulație central și sud-est europeană*. (dr. George Coandă); *Antropologie culturală târgovișteană* (prof. drd. Viorica Arghir, director Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița); *Familia Stork și Târgoviștea* (prof. Ștefan Ion Ghilimescu, consilier Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița); *Elena Văcărescu – ambasadoarea culturii românești în Europa* (conf. univ. dr. Ștefania Rujan, Universitatea „Valahia” din Târgoviște); *Pantazi Ghica, reprezentant al romantismului românesc* (prof. Alexandru Ștefănescu, bibliotecar Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Neagoe Basarab și „invățăturile” sale* (prof. dr. Victor Petrescu, director Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița).

Secțiunea a II-a, „Biblioteca – fundament al educației permanente”: *Fonduri documentare electronice* (conf. univ. dr. Elena Târzișan, Universitatea București); *Informare, documentare, arhivare în context electronic* (lect. univ. dr. Agnes Erich, Universitatea Valahia din Târgoviște); *Biblioteca între tradiție și actualitate* (jr. Vlăduț Andreescu, metodist Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Depozitul legal. Cerințe și posibilități* (Cristina Papoe, bibliotecar Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița); *Biblioteca – centru de cultură și educație* (Diana Beldiman, bibliotecar responsabil Biblioteca Municipală Moreni); *Societatea și lectura* (Luminița Gogoiu, bibliotecar responsabil Biblioteca Orășenească „Gh. N. Costescu” Pucioasa); *Animația culturală în bibliotecă* (Elena Negulescu, bibliotecar responsabil Biblioteca Comunală Pietroșița). Participanții la Sesiune au asistat și la deschiderea Salonului Editorial „Ion Heliade Rădulescu”, eveniment ce a avut loc în perioada 12-15 decembrie, când, pentru a cincea oară, iubitorii de carte au pășit pragul Muzeului de Istorie din Târgoviște

pentru a admira și răsfoi cărți din producția editorială târgovișteană. Au rostit alocuțiuni reprezentanți ai Ministerului Culturii și Cultelor, Consiliului Județean Dâmbovița, Primăriei Municipiului Târgoviște, Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița, Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița și au fost prezentate cărțile: Simionescu, Mircea Horia. *Rătăcirile unui caligraf*. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2006; Petrescu, Victor. *Pagini de istorie literară*. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2006; Coandă, George. *O istorie geopolitică și a geocivilizației românilor*. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2006; *În căutarea unui topos liric. Caietele „Litere”*. *Poesis: Antologie de poezie a Societății Scriitorilor Târgovișteni*. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2006; *Antologie de poezie franceză*. Târgoviște: Editura Pandora M, 2006; Petrescu, Victor; Pildner, Jozef. *Ion Calboreanu. Târgoviștea în rime*. Târgoviște: Editura Pildner&Pildner, 2006. Urmând tematica edițiilor precedente, editurile târgoviștene au prezentat ofertele, dar și proiectele viitoare. **„Ziua cărții școlare, universitare, științifice”** (miercuri, 13 decembrie) *Editura Bibliotheca*: Top, Dan; Rîchevaux, Marc. *Marile principii ale dreptului comunitar al muncii* (ediție bilingvă româno-franceză). Târgoviște, 2006; Blițaru, Gheorghe; Florea, Paul Tiberiu. *Ghid practic pentru economiști*. Târgoviște, 2006; Popescu, Constanța (coordonator). *Monografia județului Dâmbovița: Studiu al potențialului economico-social al județului Dâmbovița*. Târgoviște, 2006; Toplicianu, Valerică; Blițaru, Gheorghe; Florea, Paul Tiberiu. *Banca Europeană de Investiții. Promotorul dezvoltării Uniunii Europene*. Târgoviște, 2006; Olteanu, Alexandru; Drăgoi, Elena Violeta. *Monedă-credit. Aplicații, teste și studii de caz*. Târgoviște, 2006; Radu, Ioan N. *Istoria astronauticii în România. Secolul XX*. Târgoviște, 2006; *Editura Gimnasium*: Scurtu, Ioan; Dondorici Florentina; Dondorici, Gheorghe; Lica, Elena Emilia. *Istorie: Manual pentru clasa a XI-a*. Târgoviște, 2006; Florescu,

Nicolae ; Popescu, Aurelian ; Popescu, Valeriu. *Fizică. F1+2. Manual pentru clasa a XI-a*. Târgoviște, 2006.

„Ziua cărții beletristice” – joi, 14 decembrie. S-au prezentat volumele:

- **Editura Bibliotheca:** Stănescu, Emil Petrescu, Mihai Samson. *Nocturne – diurne sau Platoșele suprapuse. Mica poveste a verbelor*. Târgoviște, 2006; Stan, Mihai. *Lecturi empatică*. Târgoviște, 2006; Ionel, Niculae. *Balada la lăutarii din Fântânele. O istorie a comunei Cojasca. Culegere de balade și studiu*. Târgoviște, 2006; Erich, Agnes. *Istoria tiparului românesc de la începuturi până la apariția marilor edituri comerciale*. Târgoviște, 2006;

- **Editura Pandora M.** 9 întâmplări bizare: *Antologie*. Târgoviște, 2006.

„Ziua cărții târgoviștene” – vineri 15 decembrie. S-au prezentat:

- **Editura Macarie:** Grigore, Grigore. *Am o vorbă cu pământul*. Târgoviște, 2006;

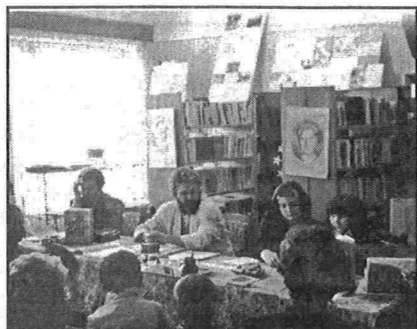
- **Editura Bibliotheca:** Turiac, Florea. *Echilibrul haosului*. Târgoviște, 2006; Popescu, Mihai Gabriel. *Pagini la istoria bisericilor din satele Râu Alb și Runcu*. Târgoviște, 2006; Coandă, George. *Cosmopoetica*. Târgoviște, 2006; Rujan, Ștefania; Ion, Laurenția. *Metafore obsedante și imagini proiectate*. Târgoviște, 2006.

Remarcând bogata producție editorială târgovișteană din anul 2006, Salonul a realizat și un dialog al redactorilor și scriitorilor cu publicul târgoviștean și nu numai, de diferite vârste și profesii, reieșind faptul că Târgoviștea are nu numai trecut, dar și prezent în ceea ce privește tiparul și produsul acestuia – cartea.

ZILELE BIBLIOTECII

BEZDEAD (9-10 octombrie 2006, bibliotecar Izabela Mortoiu)

Zilele Bibliotecii s-au deschis în prezența primarului localității, Eugen Constantin Duca, a metodistului Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, Vlăduț Andreescu, a numeroase personalități locale, iubitori ai lecturii din localitate. În deschiderea lucrărilor, responsabilă Bibliotecii comunale „Vasile Voiculescu” a prezentat un scurt istoric al bibliotecii, evocând și unele preocupări pentru dezvoltarea și modernizarea lecturii publice la nivelul localității, precum și strategia folosită pentru o mai bună documentare și informare

a utilizatorilor bibliotecii.

Au urmat: audiție pe CD *De ce a rămas în urmă ceasul lui Făt-Frumos* – scenariu radiofonic realizat de scriitorul Emil Lungeanu (fiu al satului), după basmul „Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte” de Petre Ispirescu, cu o distribuție de excepție, printre care: George Ivașcu, Florian Pittiș, Valentin Teodosiu, Adela Mărculescu, Eugen Cristea și copilul Andrei Tardea; simpozion dedicat *Zilei Mondiale a Educatorilor*; prezentare de carte: Chiș, Simion. *O viață școlară în vârtejul vremurilor*, 2005; Victor, Davidoiu. *Destin și pasiune*. [Târgoviște]: Editura Bibliotheca, 2004. În programul Zilelor au figurat și următoarele activități: dimineață de basm *Poveștile copilăriei*; montaj literar-artistic *Vasile Voiculescu*; vernisajul expozițiilor: de carte – *Emil Lungeanu și opera sa*; pictură *Ion Emil Lungeanu*.

MOȚĂIENI

(19-20 octombrie 2006, bibliotecar Roxana Ilie)

Din cuvântul de deschidere ținut de responsabilă bibliotecii, precum și din alocuțiunile prezentate de Serghe Pavel, primarul localității; Vlăduț Andreescu, metodistul Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița au rezultat preocupări și împliniri în dezvoltarea lecturii publice pe aceste meleaguri. S-au desfășurat: medalion literar *George Coșbuc – 140 de ani de la naștere*, cu participarea unui grup de elevi de la Școala Generală Moțăieni;

întâlnire cu scriitori dâmbovițeni (Alexandrina Dinu Paraschiva și Serghe Paraschiva); lansarea celui de-al doilea număr al „Revistei Școlare” editată de Școala Generală Moțăieni sub coordonarea prof. Laurenția Arjan; vernisajul expozițiilor: de desene și grafică *La confluența artelor* realizată de Elena Neculae, Alexandra Bucuroiu și Viorela Coman; de fotografie *Coșbuc în versiune fotografică* – viziunea unui fotograf asupra poeziei lui Coșbuc, realizator Andreea Ilie.

Cea de a doua zi a manifestărilor a cuprins: Din traista cu povești ale copilăriei – audiții pe casete și CD: *Hansel și Gretel*, *Cenușăreasa*, *Frumoasa din pădurea adormită*, *Dumbrava minunată* la care au participat copiii de la Grădinița Moțăieni și elevi

de la Școala primară din localitate; simpozion *Ciprian Porumbescu – ziua de naștere a compozitorului*.

MALU CU FLORI

(26 octombrie 2006, bibliotecar Ramona Țița)

Cuvântul de deschidere a fost ținut de primarul comunei, Toma Procopie și de bibliotecară. Au urmat: întâlnire cu scriitorii Gheorghe Duță Micloșanu și Titus Popescu; program artistic susținut de elevi ai Școlii Generale Malu cu Flori; a fost vernisată expoziția *Din donațiile scriitorilor Gheorghe Duță Micloșanu și Titus Popescu*. Au fost prezenți metodistul Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, bibliotecari din comunele vecine, utilizatori ai Bibliotecii Comunale Malu cu Flori.

OCNIȚA

(1 noiembrie 2006, bibliotecar Violeta Dumitrescu)

Au fost prezenți primarul (Viorel Cismaru) și viceprimarul localității, scriitori, cadre didactice, elevi ai Școlii Generale Ocnîța, bibliotecari din comunele vecine, metodistul Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, utilizatori ai bibliotecii, locuitori ai comunei. S-au desfășurat următoarele activități: *Biblioteca Comunală Ocnîța – prezent și viitor*, dezbateri în care, primarul Viorel Cismaru a prezentat printre altele calitatea de bun profesionist a bibliotecarei, realizările sale și sprijinul acordat de Consiliul Local și aportul unor sponsori care contribuie la stimularea culturii și învățământului în comuna Ocnîța; *Întâlnire cu scriitorii Alexandrina Dinu Paraschiva, Constantin Voicu, George Coandă*; lansare de carte Buzățel, Cristian. *Dor de cuvânt*. Târgoviște: Editura Sfinx 2000, 2006 la care au participat pe lângă autor și directorul de

editură Valentin Luca, regizorul Dan Țopa; vernisajul expozițiilor de pictură, icoane pe sticlă și goblenuri (au expus locuitori ai comunei, iubitori de artă); moment artistic susținut de elevi ai Școlii Generale Ocnița; vizitarea muzeului sătesc, muzeu ce conservă o parte a tezaurului cultural al zonei și care ne amintește că tradiția reprezintă viitorul.

GĂEȘTI

(16-17 noiembrie 2006, bibliotecar responsabil Maria Dumitru)

Au rostit alocuțiuni: prof. Alexandru Toader, primarul orașului Găești, prof. dr. Victor Petrescu, director Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, Maria Dumitru, bibliotecar responsabil Biblioteca Orășenească „Aurel Iordache” Găești.

A avut loc un centru metodic Biblioteca între tradiție și actualitate cu participarea metodistului Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița și a bibliotecarilor din localitățile situate în preajma orașului Găești; au urmat lansare de carte: Cioculescu, Șerban. *Istoria literaturii române moderne: Începuturile literaturii artistice*. București, 2006; Iordache, Aurel. *Cartea prieteniei: Cele mai frumoase maxime despre prietenie*. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2006 și prezentare de carte: Petrescu, Victor. *Biblioteconomie Miscelanea*. Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2006; Anca, George. *Zăpezi Hawaiene: Ibsenienii VI*. București: Editura Oscar Print, 2005; Neagu, Nicolae. *Mânzul Poc și iapa verde și băiatul care pierde*. București, 2005; Neagu, Nicolae. *Scrisori neexpediate*. București, 2006. S-au mai desfășurat: Biblioteca Argeș în noua ei viață – întâlnire cu scriitorul Marin Ioniță; cenaclurile „Ucenicii vrăjitori” din Pitești și „Apostol” din Găești, față în față; cascada epigramelor și expoziția de Carte cu autograf în colecțiile Bibliotecii Orășenești „Aurel Iordache” Găești.

PUCIOASA

(22-24 noiembrie 2006, bibliotecar responsabil Luminița Gogoiu)

La deschiderea lucrărilor au participat: Mircea Simion, primarul orașului Pucioasa; prof. drd. Vioreca Arghir, director Direcția

pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița; prof. dr. Victor Petrescu, director Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița; prof. dr. George Coandă; prof. Gabriela Diaconescu, Ion Bratu – paremiolog. Un public numeros a participat la: simpozion „80 de ani de lectură publică în orașul Pucioasa”; lansarea volumelor: Coandă, George. *Cosmopoetica; Mic tratat de politologie reflexivă; O istorie geopolitică și de geocivilizație a românilor* apărute la Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2006; Antonescu, Ecaterina. *În lumina spicelor coapte mă cântăream*. Târgoviște: Editura Logos, 2006; Enescu Pietroșița, Ion. *Cuvinte ghimpate, rog a fi iertate*. Târgoviște: Editura Sfinx 2000, 2006; prezentare de carte: Bădoiu, Zoe Larisa. *Incursiuni în trecut*. București: Editura Univers Științific, 2006; Dron, Dorian. *În spatele măștii*. Târgoviște: Editura Macarie, 2006; lansarea primului număr al revistei bibliotecii *Izvoare de timp*. Au mai avut loc: dialog profesional *Legea bibliotecilor – în contextul modernizării lecturii publice*; vizitarea obiectivelor turistice din orașul Pucioasa; vernisajul expozițiilor: *Scriitori locali – cărți cu autograf existente în colecțiile Bibliotecii Orășenești*, „G.N. Costescu” Pucioasa; *Ochii de copil – expoziție de desene realizată de Andreea Voicu*; *Pastel – expoziție realizată de artistul plastic Liviu Brezeanu*; *Expo Retro Medalia – expoziție de medalii și insigne realizată de Daniela Păduraru*.

În cea de a treia zi a manifestărilor copii de la Grădinița nr. 1 Pucioasa au participat la *Dimineață de basm* – audiție, iar elevi de la școli generale din localitățile Glodeni, Bezdead, Moțieni și Pucioasa și-au adus contribuția la concursul de reviste școlare *Revista școlarului*.

MOROENI

(30 noiembrie – 1 decembrie 2006, bibliotecar Daniela Dicu)

Lucrările desfășurate după alocuțiunile rostite de Constantin Iordan – primar, Daniela Dicu – bibliotecar și Vlăduț Andreescu – metodistul Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița au cuprins: simpozion *Împreună să învățăm să ocrotim natura*, cu participarea directorului Parcului Național Bucegi, Iuncu Horia; întâlnire cu scriitorii dâmbovițeni Alexandrina Dinu Paraschiva și Serghie Paraschiva care au expus pe tema poeziei naturii și a dragostei la Mihai Eminescu; prezentare de carte Coandă, George. *O istorie geopolitică și de geocivilizație a românilor*. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2006 și Enescu Pietroșița, Ion. *Cuvinte ghimpate, rog a fi iertate*. Târgoviște: Editura Sfinx 2000, 2006; moment artistic prezentat de elevi ai Școlii generale „Ion Ciorănescu” Moroeni; recital

poetic Mihai Eminescu; expoziție de carte *Noutăți editoriale în biblioteca noastră*. În cea de a doua zi au avut loc manifestări prilejuite de Ziua Națională a României: depunere de coroane la monumentul eroilor din localitate; slujbă religioasă; vizită la Muzeul „Ion Ciorănescu” Moroeni; *Eroii neamului* – prezentare realizată de Gheorghe Țeposu, veteran de război.

CENTRE METODICE

În conformitate cu „Programul privind activitatea bibliotecilor municipale, orașenești și comunale pe semestrul al II-lea al anului 2006” activitățile metodice s-au desfășurat după cum urmează:

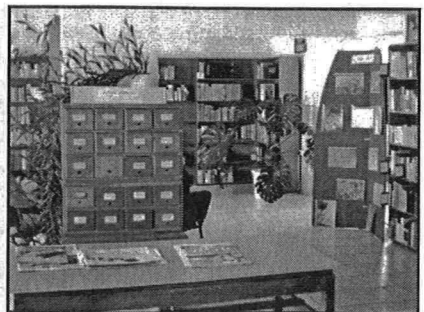
- „**Elaborarea Strategiei lecturii publice în anul 2007. Criterii, indicatori, oportunități**”- prof. dr. Victor Petrescu, director Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița.
- Dialog profesional: „**Biblioteca între tradiție și actualitate**”.
- Dezbateri: „**Statistica de bibliotecă – punct de plecare în îmbunătățirea activității profesionale**”- Cornel Albuț, șef birou „Dezvoltare, Evidență, Prelucrare a Colecțiilor”.
- „**Metodă rapidă de inventariere a colecțiilor**” – Vlăduț Andreescu, metodist Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița.

Dintre activitățile de animație culturală desfășurate în cadrul acestor consfătuiri metodice amintim:

• **TITU** (10 octombrie 2006, bibliotecar responsabil Doina Ștefan). Au fost prezenți bibliotecari din jurul orașului Titu. Au avut loc: vernisajul expoziției de carte pentru copii; dezbateri „*Copilul și plăcerea lecturii*”.

• **MOROENI** (31 octombrie 2006, bibliotecar responsabil Diana Beldiman). Bibliotecarii din comunele: Bucșani, Dămănești, Gura Ocniței, Iedera, I.L. Caragiale, Ocnița, Răzvad, Valea Lungă, Vișinești, Vârfuri, Vlădeni au luat parte la vernisajul expoziției de pictură „*Pastel de octombrie*” – au expus elevi ai cercului de pictură „Neagoe Basarab” de la Școala nr. 4 Moroeni, coordonați de prof. Elena Băniceru.

• **GĂEȘTI** (16 noiembrie 2006, bibliotecar responsabil Maria Dumitru). Bibliotecarii din localitățile arondate acestui centru metodic

și alți iubitori de carte au asistat la activitățile de animație culturală prilejuite de ediția din acest an a „Zilelor Bibliotecii Aurel Iordache” despre care am vorbit pe larg la rubrica ZILELE BIBLIOTECII.

• **PUCIOASA** (23 noiembrie 2006, bibliotecar responsabil Luminița Gogoiu). Au fost prezenți bibliotecarii din localitățile: Fieni, Bezdead, Buciumeni, Brănești, Glodeni, Moroieni, Moțăieni, Pietroșița, Runcu, Vulcana Băi, Vulcana Pandele. A fost vernisată expoziția de carte „*Scriitori locali – cărți cu autograf în colecțiile Bibliotecii „Gh. N. Costescu” Pucioasa.*”

• **TÂRGOVIȘTE** (12 decembrie 2006). Au participat bibliotecarii din localitățile situate în preajma municipiului Târgoviște care au participat la „Sesiunea de studii și comunicări *Târgoviște continuitate culturală în timp*” și la deschiderea „Salonului editorial *Ion Heliade Rădulescu*” – ediția a V-a.

ANIVERSĂRI BIBLIOTECI

• VÂRFURI

(18 octombrie 2006,
bibliotecar Elena Dobrescu)

În 1921, un grup de tineri intelectuali (studenți) înființează Societatea Culturală „George Coșbuc” (reiese dintr-un articol apărut în ziarul „Cultura Săteanului”, din 1925, când se făcea analiza activității societății în perioada 1921-1925). La crearea societății ființa și o bibliotecă compusă din 200 de cărți donate de președintele societății G. Poenaru. În anii imediat următori – societatea a mai înființat o bibliotecă la școala din centrul comunei, care avea 981 de cărți, alta la școala din satul Cojoiu, condusă de M. Casandrescu și alta la școala din satul Strâmba condusă de N. Diaconescu. În 1948 bibliotecile se unifică, formând una singură ce a funcționat în cadrul Căminului Cultural reorganizat în acel an. După 1938, sediul a fost în localul Primăriei până în 1970 când, în urma calamităților naturale, clădirea a fost distrusă. În prezent biblioteca funcționează într-un spațiu decent

situat în Căminului Cultural Vârfuri. Cu acest prilej au transmis mesaje de felicitare: metodist Vlăduț Andreescu din partea Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, Petru Iuga din partea Primăriei locale, Luminița Chirică, bibliotecar comuna Vișinești, Nicoleta Nicolescu comuna Valea Lungă, Maria Butcă comuna I.L. Caragiale, învățător Mădălina Aldea, prof. Tatiana Negulescu, director Școala Generală Vârfuri și cititori ai bibliotecii. S-au desfășurat: „*Ziua Mondială a Educatorilor*” cu participarea educatorilor de la Grădinița Șuvița; „*Ziua Internațională a persoanelor în vârstă*” – moderator Elena Dobrescu; elevi ai Școlii Generale Vârfuri coordonați de învățătoarea Mădălina Aldea au susținut un recital de poezie; a fost vernisată expoziția de carte *Scriitori dâmbovițeni.*

• COJASCA

(24 octombrie 2006,
bibliotecar Ștefan Marilena)

Biblioteca comunală Cojasca a împlinit 80 de ani de la prima atestare documentară și totodată de funcționare în slujba comunității. Biblioteca comunală Cojasca continuă tradițiile bibliotecii populare înființată în anul 1926 de „Societatea Culturală și Sportivă Cojasca”. În 1936 Societatea se transformă în cămin cultural luându-și numele de „Ion Heliade Rădulescu” și preia biblioteca pe care o reorganizează și îi îmbunătățește activitatea. La 4 februarie 1960, în conformitate cu schema de încadrare și dispoziția forurilor superioare, s-a înființat post de bibliotecar comunal în Comună Cojasca – Raionul Ploiești. Dispunând de un spațiu corespunzător, modernizat în acest an, biblioteca funcționează în incinta Primăriei Cojasca. Festivitățile desfășurate au fost dedicate „*Zilei Armatei Române*”, participanții s-au întâlnit cu veteranii de război Nicolae Petrache și Nicolae Badea. Mesaje de felicitare – pentru acest eveniment local – au prezentat: Primăria Cojasca (primar Victor Gheorghe); Biblioteca Județeană (prin metodist Vlăduț Andreescu); bibliotecile comunale Comișani (Violeta Lămbescu), Băleni (Niculina Anghel), Butimanu (Ștefan Maria) și Comești (Elena Sima). Au conturat programul manifestării: moment poetic „*Eroi au fost, eroi sunt încă*” prezentat de elevi ai Școlii Generale Cojasca; vernisajul expozițiilor de desene „*Eroii neamului nostru*” și de carte „*Noutăți în biblioteca noastră*”. Despre tradițiile lecturii publice în comuna Cojasca au vorbit prof. Elena Tudorache de la Școala Generală Cojasca și inv. Rafira Marin.

ATRIBUIRI DE DENUMIRI

• LUNGULEȚU

(22 octombrie 2006, bibliotecar
Luiza Stan Despina).

Preda Vasile – poet, prozator,
eseist, ziarist

Studii primare și gimnaziale în comuna natală urmate de Liceul din Răcari (1970). Absolvent al Academiei de Tehnică Militară, Facultatea de Electronică și Electrotehnică Militară (1975) și a cursului postuniversitar „Conducerea activității de comunicare și relații politice”, la Academia de Înalte Studii Militare (1999). Inginer militar la Cluj-Napoca, instructor cultural la Casa Armatei din garnizoana transilvăneană (1975-1980), apoi redactor la revista „Viața Militară” (1980-1991), redactor principal al Redacției emisiunilor militare de radio și televiziune „Ora Armatei” (1991-1995), redactor șef al Redacției militare de radio (din 1995). A inițiat emisiunile „Ora Armatei”, „Îți scriu carte din armată”, „Vești de acasă” (pentru militarii români debarcați în Angola și Afganistan). Debut publicistic cu versuri în „Luceafărul” (1974). Colaborează cu versuri, pagini de proză, reportaje, eseuri la „Luceafărul”, „Steaua”, „Contemporanul”, „Tribuna”, Suplimentul literar-artistic al „Scânteii tineretului”, „România literară”, dar și publicațiile militare „Viața Militară”, „Viața Armatei”, „Apărarea patriei”, „La datorie”, „Observatorul militar”. A fost membru fondator al Societății Scriitorilor Militari (2001). Din 1982 membru al Uniunii Ziaristilor din România, devenită Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România (din 1990). Tot din 1990 membru al Societății Ziaristilor din România. Au fost rostite alocuțiuni din parte Consiliului Județean Dâmbovița, Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița, Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, primăriei locale. Au urmat: atribuirea denumirii „Vasile Preda”, Bibliotecii Comunale Lungulețu; moment evocator „Vasile Preda” la care au participat: Liviu Vișan, director adjunct al Bibliotecii Militare Naționale, președinte al Societății Scriitorilor Militari, George Mihalcea, realizator B1TV, conf. dr. Victor Petrescu, director Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița; vernisajul expoziției de carte dedicată scriitorului; recital de versuri din creația lui Vasile Preda prezentat de prof. Radu Irina, Școala Generală Lungulețu urmat de un pelerinaj la mormântul scriitorului. A fost o manifestare deosebită care a făcut posibilă, pentru a căta oară, comunicarea interactivă dintre bibliotecă și membrii comunității.

Vlăduț Andreescu
Metodist

BIBLIOTECA „VASILE VOICULESCU” BEZDEAD

Ca și în anii anteriori, anul 2006 este un an bogat în programe de animație culturală, propunându-și să aniverseze și să comemoreze personalități de seamă ale neamului nostru, precum și să valorifice studii privind tradițiile culturale ale Bezdeadului.

Astfel, activitățile din acest an sunt deschise de aniversarea a 156 de ani de la nașterea „Luceafărului poeziei românești” Mihai Eminescu, program realizat în colaborare cu unul din principalii animatori culturali ai comunității: Școala Nr. 1 „Grigore Rădulescu”. Alături de medalionul literar *Mihai Eminescu – viața și opera*, expozițiile de carte: *Mihai Eminescu în biblioteca școlară* – realizat de biblioteca școlară și *Mihai Eminescu – viața de bibliotecar* – realizat de biblioteca comunală, este organizat și un concurs școlar pe clase cu întrebări privind viața și opera lui Mihai Eminescu.

Un alt animator al comunității este Căminul cultural care, împreună cu *Centrul județean pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale Dâmbovița*, biblioteca și primăria a organizat diferite manifestări culturale odată cu venirea primăverii, legate de tradițiile și obiceiurile ce se mai păstrează și astăzi în comuna noastră. Acestea sunt: *Mucenicii*, făcuți din împletituri de aluat la care se adaugă multe nuci tocate și zahăr (9 martie); *Strigătul pe muchie*, unde în aceste strigături erau biciuiți oamenii răi, erau ironizate defectele unora dar mai ales „strigate” fetele cusurgii care refuzaseră cererea în căsătorie a unor flăcăi (prilej minunat de răzbunare) etc. (de *Lăsatul secului*); *Sălcinătorul* vestește statornicirea primăverii în sat. Un copăcel de fag (o creangă rămuroasă) înfrunzit de curând, este adus în preziua de 23 aprilie, care este sărbătoarea „Sf. Gheorghe” și așezat într-un vas cu apă, pentru a se menține verde mai mult timp. Toate casele care au un Gheorghe aduc *Sălcinătorul*. Dar și alții; *Înălțarea* este obiceiul de a merge la biserică,

considerându-se un nou început prin cuvintele rostite în această zi: „Hristos s-a înălțat” la care se răspunde prin: „Adevărat s-a înălțat”.

Luna aprilie, deschisă de *Ziua Internațională a Cărții pentru Copii* este marcată prin organizarea unor expoziții de carte. Acestea sunt realizate în urma achiziționării de cărți, atât din fondurile alocate de primărie, de la Biblioteca județeană, cât și din donații de la scriitorii locali și fii ai satului. Deoarece, tot în această lună se sărbătorește și *Ziua bibliotecarilor din România*, biblioteca „Vasile Voiculescu” organizează ediția a 2-a a întâlnirii bibliotecarilor școlari și comunali ce au fost și sunt încă în activitate de la înființarea tuturor bibliotecilor din comuna noastră. Această activitate este încheiată de un moment de reculegere în memoria celor care nu mai sunt printre noi și cu surprize plăcute pentru cei prezenți.

În cadrul *Săptămânii Europei*, biblioteca organizează împreună cu școala *Ziua Europei*. Aceasta este deschisă de *Micro-sesiunea de comunicări și referate „Călătorie prin țările Uniunii Europene”* și continuată cu o lansare de carte a tinerei noastre scriitoare Arabela Nenciu. Cartea pentru copii – *Ghiozdănelul cu surprize* – apărută la Târgoviște, la Editura SFINX 2000 în acest an, avându-l ca editor pe ing. Valentin Florin Luca, a avut un mare succes. De asemenea, *expoziția „Europa prin ochii copiilor”*, reunind desene ale membrilor Cercului de pictură, pregătiți de educatoarea Daniela Duță, a dat o notă inedită de culoare atmosferei manifestării culturale.

Sf. Ilie este patronul spiritual al comunei Bezdead, astfel încât, în ziua de 20 Iulie a fiecărui an, Primăria împreună cu Căminul cultural și Biblioteca Comunală desfășoară o serie de manifestări dedicate *Zilei Bezdeadului*.

În perioada 9-10 octombrie 2006 s-a desfășurat ediția din acest an a Zilelor bibliotecii „Vasile Voiculescu” din Bezdead, cu un program, numit sugestiv *Sărbători ale cărții în Țara Bezdeadului* de către un fiu al satului, scriitorul Emil Lungeanu (în prezent locuiește în București), ce cu aceeași mândrie își pomenește și astăzi rădăcinile, fiind un îndrăgostit sincer de plaiurile bezdedene. Dacă în edițiile trecute lansa volume de proză și dramaturgie, în această ediție a prezentat o primă audiție pe CD, la care să participe atât autorul cât și prietenii ai acestuia, dar și alți fii ai satului. Audiția „*De ce a rămas în urmă ceasul lui Făt-Frumos*” – un scenariu radiofonic realizat chiar de scriitorul Emil Lungeanu, după basmul *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte* de Petre Ispirescu, cu o distribuție de excepție, printre care: George Ivașcu, Florian Pittiș, Valentin Teodosiu, Adela Mărculescu, Eugen

Cristea și copilul Andrei Tardea, a avut o bună priză la publicul tânăr, voia bună dominând această manifestare.

În programul Zilelor au mai figurat și următoarele acțiuni: prezentare de carte – Simion Chiș. O viață școlară în vârtejul vremurilor, 2005 și Victor Davidoiu. Destin și pasiune, 2004; montaj literar artistic „Vasile Voiculescu”, prezentat de prof. Victor Nedelcu, Șc. nr. 2 „Vasile Voiculescu” Bezdead; expoziția de carte: „Emil Lungeanu și opera sa” și nu în ultimul rând vizitarea expozițiilor de pictură: „Ion Emil Lungeanu” de la Casa de Cultură, de la domiciliul pictorului, de la Școlile nr.1, nr. 2 și Grădinița nr. 1 Bezdead.

Ziua Națională a României a încheiat șirul manifestărilor culturale ale anului 2006, cuprinzând

diferite manifestări organizate de toți animatorii culturali ai comunității locale.

Biblioteca se inserează în cadrul acesteia printr-o animație culturală ce implică valorificarea colecțiilor, demersul educațional, o dimensiune de asistență socială și una de management. Considerând că „biblioteca este vitrina unei comunități”, tradiția culturală va fi continuată de bibliotecă prin organizarea de activități în colaborare cu principalii factori culturali ai comunității: școala, căminul și biserica.

Maria-Izabela Mortoiu,
Bibliotecar

Biblioteca între tradiție și actualitate

Timpul a dovedit că importanța cărții este sfântă, că la rădăcina fiecărei formații intelectuale stau cărțile cu întregul lor spectru de implicări, intermediari și consecințe, cu întreaga lor prelungire în cotidian. Suntem doar în plină revoluție informatică.

Desigur că și biblioteca, instituție multimilenară care a realizat informarea dar și comunicarea trece prin transformări importante. Unii specialiști vorbesc chiar de criza bibliotecii și în vârful tehnico-narcomanilor se întrezărește biblioteca fără pereți, biblioteca virtuală, fără cărți, fără bibliotecari și firește fără cititori. Dar omenirea va avea nevoie și în secolul următor de carte, de bibliotecă, de bibliotecari.

În ceea ce privește criza bibliotecii, istoria ne arată că această instituție de cultură, acest lăcaș sfânt, al „cămărilor spiritului uman” a fost întotdeauna deschisă tuturor inovațiilor și în domeniul comunicațiilor, al transmiterii informațiilor. Revoluțiile în comunicație nu i-au zguduit pereții, din contră i-au întărit, tehnicile noi au ajutat bibliotecarii să-și îmbunătățească activitatea în serviciul cititorilor. Așa se va întâmpla și în revoluția contemporană. Sarcina bibliotecii nu se schimbă, nu depinde de instrumentele utilizate. Colectarea, păstrarea și punerea la dispoziția cititorilor a tuturor purtătorilor de cunoștințe, de informații în toate ipostazele lor – iată sarcina bibliotecii de la început până în vecii vecilor.

Biblioteca nu se va transforma într-o bancă de date, într-o stație de transbordare a informațiilor, într-un nod rutier, în răscruce a superstrăzilor.

Conceputul de bibliotecă este mult mai bogat, mai cuprinzător, după cum cititorul este mai mult decât utilizator, el punând cunoștințele, înțelepciunea mai presus de informație. Îndată ce a apărut un nou purtător de informație, bibliotecile l-au acceptat și l-au inclus în patrimoniul lor. Microformatele, discurile tradiționale, discurile compact, benzile magnetice, casetele audio și video și-au găsit locul foarte repede pe rafturile și în sertarele bibliotecilor. În privința noilor purtători de informație, nu trebuie să uităm că aceștia nu îi înlocuiesc pe cei vechi, ci completează și largesc modalitățile de diseminare.

Pe de altă parte, istoria mijloacelor de comunicare ne arată că întotdeauna există un echilibru între

mijloacele folosite. Bibliotecarii le vor utiliza cu discernământ pe cele mai potrivite în funcție de necesitățile celor care apelează la serviciile lor. Pentru informații de uz imediat se vor adresa la surse electronice, iar pentru înțelepciune la cele mai trainice. O bibliotecă, excelent organizată, beneficiind de spații de lectură adecvate, de fonduri documentare valoroase, și de dotări tehnologice moderne nu este, în cele din urmă, decât o bibliotecă tradițională cosmetizată, câtă vreme reacționează strict la solicitările utilizatorilor reali și nu știe să se pună în valoare printr-o atitudine proactivă față de toți utilizatorii potențiali, printr-o reală preocupare pentru nevoile lor de informație. Nu în ultimul rând, utilizatorul bibliotecii este un consumator, iar consumatorul modern este obișnuit să fie o țintă a mesajelor publicitare. În biblioteca de astăzi bibliotecarul nu este doar un simplu manipulator și gestionar de documente, iar utilizatorul nu este doar un cititor docil. Multitudinea și eterogenitatea surselor de informare, echipamentele și softurile utilizate, în continuă evoluție, reclamă programe de formare integrate în fluxul activităților curente. Viitorul bibliotecii depinde, desigur, de factori sociali, economici sau de altă natură pe care nu îi controlează dar îi influențează precum și în aceeași măsură de capacitatea de a se adapta la evoluția rapidă a societății, la schimbările pe care progresul tehnologic le aduce în toate domeniile de activitate. Biblioteca nu se poate închide în sine, mimând adaptarea, sau mai rău, respingând-o aprioric. Soarta ei depinde de modul în care răspunde provocărilor vremii.

Una dintre realele amenințări pentru bibliotecile de la noi este considerarea în continuare a utilizatorului ca un auxiliar al procesului și nu ca element cultural al acestuia. Printre motivele pentru care unii utilizatori de informații preferă mijloacele de informare în masă și mediile electronice de comunicare în defavoarea bibliotecii se regăsește, la loc de frumusețe, pasivitatea tradițională a acesteia. Să nu uităm: biblioteca nu va fi numai un centru de informații, va rămâne căminul, vatra culturii unde toți cei care intră, în contrast cu infernul lui Dante, vor căpăta noi speranțe.

Daniela Istrătescu,
Bibliotecar

Demers bibliotecar modern

Biblioteca și comunitate

Societatea cunoașterii, în care a intrat și lumea românească, impune multor profesori și multor categorii de oameni activi reorientări și adaptări, unele rapide. Documente internaționale, cum sunt *Manifestul UNESCO pentru Biblioteca publică*, *Manifestul Bibliotecii școlare*, *Declarația de la Glasgow privind bibliotecile, serviciile de informare și libertatea intelectuală*, *Manifestul privind Internetul*, arată în ce măsură biblioteca devine un vector de informare și un agent de conexiune și dezvoltare în cadrul comunităților. Una dintre noile ei minuni este gestionarea cunoașterii pentru comunitate. Literatura recentă de specialitate ilustrează acute exigențe. Conform acestora, biblioteca nu mai poate fi privită ca un depozit de documente important în sine. Cunoașterea trebuie sistematizată, selectată, pusă la dispoziția comunității, difuzată intensiv. Simpla achiziție de carte și alte documente nu reprezintă decât o etapă. Pentru ca biblioteca să fie acea instituție vie, forță în serviciul colectivităților, ea trebuie să opereze permanent cu informația, să o caute, să o colecteze, să o înscrie și să o valorifice, să o prelucreze și să creeze informație utilă pentru cetățean, grupuri, societate.

De exemplu, din mass-media bibliotecarul trebuie să preia informații, să le grupeze, să le organizeze și să constituie instrumente utile. Există mai multe tipuri de informații, utile diferitelor categorii de public:

Informațiile generale: acestea interesează marea public, nediferențiat, și constituie un veritabil „capital informațional” al omului modern. Acumulate în timp, într-un depozit mental, asemenea informații construiesc viziunea despre lume, permit înțelegerea fenomenelor, contribuie la formarea unei opinii (publice sau particulare). Informațiile de acest tip generează inteligența, permit conexiuni, disocieri, comparații.

Acestea sunt transmise prin instrucție în sistemele de învățământ și completate prin mass-media și lectură, comunicare organizată, în cadrul acțiunilor culturale.

Sunt informații referitoare la noi descoperiri științifice, la fenomene culturale și sociale, ș.a.

Aceste informații se găsesc în lucrările științifice și de popularizare, în presă (îndeosebi în publicațiile de specialitate și de cultură), în Internet. Bibliotecarii, cunoscând nevoile învățământului (fizică, chimie, geografie) pot rezuma noile achiziții semnalându-le interesul pentru informarea școlară și extrașcolară și pot semnala în mediul

școlar sursele de informații generale (atlas zoologic, botanic, enciclopedia geografică a României, noi sinteze de istorie, antologii literare).

Informațiile instrumentate se referă la datele concrete imediate, care interesează viața cotidiană (programe culturale, starea vremii, servicii publice, tarife). Asemenea informații servesc orientării de fiecare zi și nu trebuie disprețuite de bibliotecari. Cele cu durată mai mare de interes, privitoare la învățământ, sănătate, protecție socială, trebuie selectate și grupate în dosare de informare care să poată fi consultate de public. Ele fac obiectul micilor știri din presă, iar utilizatorii nu dispun, toți, de abonamente, și de obicei le scapă aceste informații, de care ulterior pot avea nevoie.

Informația de prevenire (de avertizare) comunică publicului date ce îl pot orienta în viitorul apropiat (scăderea sau creșterea anormală a temperaturilor, apariția unor epidemii, termene până la care se pot plăti taxe și impozite fără penalizări, ș.a). Fiind mai perisabilă, această informație trebuie selectată și comunicată în funcție de situație și nu necesită conservarea pentru mai multă vreme.

Bibliotecarul trebuie să-și stabilească o „agendă” cu priorități în gestionarea informației. El trebuie să identifice instituțiile și categoriile de public vizate pentru informare, pentru a căuta, găsi, pune în formă și comunica informația.

Prima etapă și cea mai dificilă este determinarea surselor, în acest scop trebuie contactate primăriile, administrația financiară, inspectoratele școlare și sanitare, structuri care dețin informațiile de bază, care primesc documente de la administrația centrală și de la ministere. Bibliotecarul, abilitat cu adresă semnată de superiorul său, trebuie să stabilească o relație cu o persoană sau un serviciu/direcție din instituțiile-sursă, obținând să i se acorde copii după documentele ce interesează informarea publicului. El poate prelucrea/sintetiza sau alege informația și o poate oferi la un avizier din incinta sau de la intrarea bibliotecii, obișnuind publicul să-l consulte, în localitățile mici, mai ales rurale, un asemenea avizier, asemănător cu cele de la primărie, poate fi de un real folos cetățenilor.

A doua etapă privește abonarea la ziare centrale și locale, eventual cu recurgerea la sponsori sau colectă de bani de la cititori. Nu este suficient ca ziarele să existe în bibliotecă. Este necesară parcurgerea lor atentă de către bibliotecar, care să aleagă informațiile și să le grupeze după sfera lor de interes, fie prin copiere la un copiator (dacă acesta există), fie prin transcriere (eventual rezumare) într-un caiet sau dosar.

Nu vor fi reținute știrile privitoare la lupte interne, la decizii provizorii (contestate) ale administrației, informațiile senzaționale, minore, fără credibilitate. Vor fi reținute informațiile privind legislația, învățământul, sănătatea, drepturile și obligațiile cetățenilor, știrile despre serviciile publice, despre facilități oferite cetățenilor, despre locurile

de muncă, recomandări privind agricultura, ameliorările funciare, statutul proprietăților, impozite. În funcție de profilul economic al așezării se va da prioritate problemelor de cel mai larg interes local (la nivelul județului și al localităților), și eventual din județele limitrofe. De exemplu, știri despre înființarea unor instituții de învățământ post-liceal sau superior, sau despre inițierea unor forme de reconversie profesională într-un județ limitrof prezintă interes și pentru populația școlară locală, care se poate orienta către acestea. Informația despre actele necesare în diverse situații (admitere, succesiune, înființare de firmă, înființare de asociație, înscriere în registre oficiale ș.a.) trebuie colectate și actualizate mereu din mass-media și de la instituțiile abilitate. Se creează astfel obișnuința publicului de a căuta la bibliotecă o informare utilă, de uz curent. Instituția devine un consilier și un depozitar de date, motivând un mai larg interes public.

Dacă această informație servește în prezent sau în viitorul imediat, biblioteca este datoare să constituie și memoria colectivă locală. În prima situație, ea este un partener, cu rol complementar, al structurilor administrației publice.

În cea de a doua, ea este un echivalent al muzeului local, sau o instituție complementară acestuia. Revine bibliotecarului rolul de a colecta de la membrii comunității documente și mărturii orale despre trecutul localității sau/și zonei, pentru a conserva amintiri legate de identitatea locului. Un bibliotecar francez spunea că de fiecare dată când moare un bătrân, e ca și cum ar arde o bibliotecă. S-a constatat, pe de altă parte, că tinerii nu mai au sentimentul identității locale și nu știu nimic despre trecutul localității lor. Or, biblioteca trebuie să constituie un fond de documente (fotografii, ilustrate, afișe de evenimente) care să formeze fondul special dedicat trecutului colectiv (evenimente, clădiri, familii, instituții). Discursurile scrise ale notabilităților, istoricul școlii, bisericii, caselor vechi, amenajărilor importante din spațiile publice pot reconstitui ulterior evoluția și specificul localității. Cronica acesteia trebuie să poată fi realizată pe baza unui asemenea fond documentar.

În multe biblioteci franceze bibliotecarii înregistrează sau consemnează amintiri ale locuitorilor vârstnici. Acestea se conservă, pe diferite suporturi, pentru a servi memoriei colective și a fi prelucrate (sintetizate) mai târziu. Așezările fără conștiința trecutului cad în uitare și nu pot oferi nimic nici cercetătorilor și nici tinerilor locuitori, care le părăsesc fără regret și nu au sentimentul tradiției. Nici o altă instituție nu poate suplini în acest caz rolul bibliotecii publice locale.

Pe de altă parte, vârstnicii care pot furniza informații despre trecutul locurilor, solicitați să povestească, pentru a le fi consemnate amintirile, capătă sentimentul utilității, văzându-se reintegrați în societatea care altfel pare că i-a uitat. Evident, trebuie solicitați aceia care au discernământ și bună memorie, care pot și vor să comunice. De asemenea, bibliotecarii trebuie să consemneze cât mai multe mărturii, care să poată fi comparate, care să fie complementare, pentru ca trecutul să fie reconstituit cât mai complet.

Merită consemnate nu numai amintirile, dar și credințele, superstițiile, poveștile ori anecdotele păstrate în memoria și obiceiurile acestor oameni, ele prezentând interes la un moment dat pentru etnologi și antropologi. Cu sprijinul unor sponsori sau al primăriilor se pot alcătui și publica unele antologii ale memoriilor sau documentelor scrise colectate, solicitându-se, la nevoie, și ajutorul profesorilor cu aptitudini

de cercetare și redactare.

Constituirea unui fond documentar retrospectiv este o premisă pentru dezvoltarea spiritului comunitar. În țările occidentale biblioteca este, alături de diferitele asociații și în cooperare cu ele, un agent important al coeziunii sociale. Sentimentul apartenenței la o comunitate este consolidat (sau cultivat) de conștiința tradițiilor locale comune și de participarea la activități și evenimente comunitare plăcute și utile. Bibliotecile creează asemenea evenimente în localurile proprii sau în alte spații publice, în legătură cu aniversări sau inițierea tradițiilor la care să adere toate generațiile. Sărbători celebrate în colectiv, la inițiativa bibliotecii, în colaborare cu elevii din localitate, cu invitații adresate persoanelor care au un talent (actoricesc, muzical) și notabilităților, serbări prilejuite de obiceiuri mai vechi sau mai noi, sau pur și simplu o „zi a școlii”, o zi a bibliotecii, ziua unui produs local, concurs pentru cele mai frumoase animale domestice, pentru cel mai bun vin local, o zi a corului local, toate pot fi prilejuri de întâlnire veselă, cu sau fără elemente culturale. Accentul pus, nu pe solemnitate, ci pe relațiile amicale, pe întrecerile prietenești, pe inventivitate, face ca locuitorii (mai ales tinerii și copiii) să participe cu plăcere. Biblioteca trebuie să identifice toate elementele care îi pot apropia pe oameni, îi pot face să comunice, să se înțeleagă, să se comporte preventiv unii cu alții. Spiritul comunitar generează în alte țări inițiative constructive, legate și de puterea economică. Dar puterea economică nu acționează decât acolo unde se formează mentalități favorabile relațiilor de cooperare, de prietenie, voinței de integrare. Calitatea vieții fiecărui individ poate câștiga mai mult în condițiile unei existențe comunitare vii și stimulante decât din individualism, egoism, ostilitate, indiferență sau ignorarea regulilor de conviețuire.

Colectivitatea, în care bibliotecarul își asumă un rol activ, funcționează în sens educațional pozitiv atunci când se dezvoltă obișnuința comunicării, cunoașterii și cooperării inter-personale și de grup. Bibliotecarul trebuie să-și asocieze un mic colectiv de persoane plăcute și influente, care, prin relațiile de familie și de prietenie cu alte persoane și grupuri să vehiculeze inițiativele, să le sprijine, să participe și să organizeze evenimente mici, dar memorabile. Se oferă astfel cetățenilor posibilitatea de a ieși din rutina cotidiană (întreruptă doar de nunți și botezuri), li se recomandă o alternativă la veșnicul televizor și la nesănătoasa atmosferă închisă a discotecii. Variația produsă de câteva evenimente plăcute și vii, lipsite de formalism, are un efect favorabil asupra vieții locale.

Depinde de imaginația bibliotecarului și de talentul său de a comunica și de a anima reuniuni, ca oamenii să aprecieze experiența comunitară civilizată. Abia după mai mulți ani de lucru, după o construcție răbdătoare a sentimentului comunitar, el dă roade și poate deveni sursa unor demersuri colective de ameliorare (prin contribuție voluntară) a locurilor publice și de constituire a unor spații comune de largă utilizare, amenajate atractiv și confortabil.

Crearea unui curent de opinie favorabil vieții comunitare, atragerea energiilor, talentelor, potențialului pozitiv, cere timp, dar merită efortul, întrucât este indispensabilă într-o țară care aspiră la o existență mai plăcută, mai sigură și mai prosperă.

Managementul de bibliotecă în cultura informației și comunicării

Statutul bibliotecilor și al bibliotecarilor se va modifica substanțial. Specialiștii își pun diverse întrebări, pornind de la problema existenței bibliotecii acum, la începutul mileniului III. „*Biblioteca de mâine este moartea bibliotecarilor*”, exclama un analist francez al fenomenului. Alți cercetători apreciază că bibliotecile vor avea un loc important în societate. Dacă răspunsul este afirmativ, se nasc noi întrebări: va fi vorba de același tip de bibliotecă? Ce metode vor fi aplicate pentru adaptarea profesioniștilor bibliotecii la impactul mijloacelor electronice? Dacă în istoria ei biblioteca a evoluat de la etapa tradițională, la cea automatizată, electronică și apoi la biblioteca virtuală, acum se vorbește de un alt stadiu – biblioteca hibridă. Putem răspunde la prima întrebare și anume că biblioteca se va schimba în mod radical și își va asuma responsabilități noi. Unele voci atrag atenția asupra „importanței biblioteconomiei tradiționale” și consideră că „folosirea instrumentelor electronice este promovată ca un înlocuitor al serviciilor, în loc să fie ceea ce se cuvine – un supliment”.

În acest context se pune întrebarea: care este specificul organizării activităților într-o bibliotecă universitară? Pentru a obține succesul într-o asemenea activitate – sau în complexul de activități – prima condiție este *adecvarea la utilizatori*. Pe cine servește biblioteca universitară? Pomind de sus în jos, în funcție de exigențe și competențe, următoarele grupuri: cadrele didactice și studenții.

Cadrele didactice: profesori, conferențieri, lectori, asistenți, preparatori. Fiecare are nevoi și interese specifice.

Există deci o *nevoie permanentă de informare*, iar înțelegerea ei, pentru a i se putea răspunde, presupune *comunicarea* cu fiecare catedră.

Colaborarea profesori-bibliotecari constă în schimbul de informații profesionale necesare sprijinirii demersului de învățământ și cercetare academic. Profesorii știu uneori că au apărut în țară sau în străinătate, în edituri sau în reviste anumite lucrări, și pot cere ca ele să fie achiziționate sau consultate prin recursul la împrumutul interbibliotecar. Răspunsul bibliotecarilor trebuie să fie pe măsură: *medierea accesului cât mai rapid la informația utilă și de valoare*, folosind resursele profesionale specifice.

În cadrul catedrelor există teme și planuri de cercetare. Bibliotecarii trebuie să le cunoască prin colaborarea cu conducătorii colectivelor de cercetare, anume pentru a putea servi aceste demersuri științifice. Întrucât unele dintre aceste teme sunt finanțate din afara universităților, de diverse organisme din țară și străinătate, în cadrul unor programe speciale, pentru eficientizarea cercetării pot fi incluși în colectivele implicate și bibliotecarii, care deținând competențe utile, pot contribui la succesul respectivului program. Este o practică obișnuită în alte țări în care se înțelege

necesitatea cooperării între profesioniști de diverse formații. Din păcate la noi nici cercetătorii nu se gândesc la beneficiile unei asemenea colaborări, ei având și prejudecata unei calificări „inferioare” a bibliotecarilor, și nici bibliotecarii nu întreprind ceva eficient pentru a schimba această perspectivă și a-și proba competențele.

Studenții. Cea mai largă categorie de utilizatori care are motivația pregătirii seminariilor, referatelor, tezelor de licență, este grupa studenților. Acestora li se recomandă bibliografiile de către profesori dar unii caută și informații suplimentare, în măsura în care doresc să fie performanți, să se afirme, să se distingă. Unii studenți participă la cercuri științifice și sesiuni de comunicări pentru care doresc informații mai complexe. Ei au nevoie de îndrumare în căutările lor, deci de o colaborare competentă și preventivoare din partea bibliotecarilor.

Pentru a înțelege nevoile utilizatorilor bibliotecarul trebuie să consulte planurile de învățământ, programele analitice, planurile de cercetare, planurile editoriale ale facultăților. Este necesar să colaboreze cu autorii de lucrări și cu editura universității, urmărind însă permanent și planurile editoriale ale tuturor celorlalte universități din țară care produc lucrări de uz didactic, specific profilului bibliotecii.

În multe țări, și mai puțin la noi, răspunsul universităților a fost introducerea în primii ani de studiu a învățării tehnicilor de informare, documentare și comunicare ca discipline obligatorii. S-a înțeles că „*meseria de student*” se învață și că primele abilități dobândite vizează „*a învăța să înveți*”, pentru că învățarea este o activitate socială, psihologică și contextuală, care mobilizează memoria și motivația, o activitate interactivă care presupune selecție și sinteză, mobilitate intelectuală dobândită prin exercițiu.

Între student și bibliotecar nu se stabilește de cele mai multe ori o relație de comunicare și colaborare. Studentul nu înțelege rațiunea practicilor care i se cer în bibliotecă, iar bibliotecarul nu înțelege că studentul nu a fost educat de nimeni pentru a înțelege *de ce* și *cum* trebuie să se comporte în căutarea – cererea documentelor. Nici unii, nici ceilalți nu se gândesc să-și imagineze postura și rațiunile celuilalt, neînțelegerea generând ostilitate latentă sau chiar conflicte.

Lipsa practicilor documentare îi situează pe unii studenți într-o stare de dependență informațională de colegi mai dotați, de bibliotecari. Rătăciți, derutați în bibliotecă, neștiind ce, unde, cum să caute, ei au nevoie reală de îndrumare răbdătoare, atentă, competentă, de explicații, așadar de *mediere* oferită cu tact.

Nu putem decât să pledăm pentru introducerea învățării tehnicilor de informare, documentare, dar, până la introducerea în planurile de învățământ trebuie să le avem în vedere ca *formatori ai utilizatorilor*.

Este necesară regândirea formării documentare în biblioteca universitară, în sensul construcției unei *culturi a informării* care înseamnă mai mult decât clasică informare bibliografică. Ea începe prin conștientizarea nevoii de informare și de alegere a instrumentelor documentare potrivite. Căutarea sau cercetarea documentară nu se limitează la identificarea și obținerea informației primare; ea include și alte etape, care presupune înțelegerea, evaluarea și critica informației obținute, folosirea și gestionarea acesteia pentru dezvoltarea cunoașterii și reconfigurarea nevoilor documentare inițiale în funcție de noua cunoaștere dobândită.

Deja de multă vreme bibliotecarii din multe țări se consideră obligați să formeze utilizatorii, asumându-și această obligație ca pe una din componentele majore ale misiunii lor. De altfel chiar noțiunea de *misiune* a bibliotecarului, folosită în bibliografia de specialitate, indică o implicare profundă și nu o practicare rutinieră a profesiei.

Pentru a-i putea forma pe utilizatori, bibliotecarii trebuie să se formeze ei înșiși. Desigur, nu tot personalul din bibliotecă vine în contact cu utilizatorii, dar apar situații în care un bibliotecar specializat într-o anumită activitate își poate schimba locul și poate presta servicii directe cititorilor. Este evident că cei mai competenți în materie de *comunicare – informare – educare* sunt bibliotecarii de referințe, cei însărcinați cu întâmpinarea și custozii de sală.

Aceștia trebuie să cunoască bine utilizatorii și să le înțeleagă nevoile specifice, precum și să le ofere îndrumarea necesară (*formarea personalizată*). Ca atare, au nevoie de pregătire biblioteconomică și în domeniul științelor informării mereu adusă la zi. Pentru a se forma continuu formatorul trebuie să cunoască problemele aduse în discuție în literatura de specialitate publicată în reviste de dată recentă. Pe de altă parte, el trebuie să gestioneze eficient instrumentele de informare. El este acela care trebuie să stăpânească permanent informația

din domeniul căruia i se circumscrie biblioteca.

Rămâne deocamdată în sarcina conducătorului bibliotecii grija de a-și forma continuu personalul pentru a face față nevoilor schimbării.

Ajungem cu aceasta la cea de a doua condiție necesară pentru a asigura eficiența serviciilor prestate utilizatorilor: *calitate de lider*.

În scopul realizării unei oferte de servicii apreciate și respectate de utilizatori conducătorul trebuie să fie un lider. Se vorbește mult despre *leadership*, adică procesul prin care o persoană stabilește un scop sau o direcție pentru un grup de indivizi pe care îi determină să acționeze împreună, cu competență și convingere, pentru realizarea unei misiuni propuse.

Managerul unei biblioteci universitare trebuie să creeze acest parteneriat între utilizatori și bibliotecari, determinându-i să acționeze în echipă, cu înțelegere reciprocă, obținută printr-o bună comunicare permanentă. Serviciile bibliotecii și utilizatorii antrenate împreună pentru o activitate de grup ajung să se acordeze în acțiuni.

Există și o diferență între manager și lider. Se spune că primul „face bine ceea ce face”, iar al doilea „face lucrul cel mai bun”.

Atât în cadrul bibliotecii, cât și în acela al universității, managerul trebuie să formeze obișnuințe utilizatorilor și prestatorilor de servicii de informare de a se considera unii pe alții parteneri cu scopuri comune, de a se consulta cu competență, de a-și face reciproc recomandări, de a se face realmente utili unii celorlalți.

În concluzie, ne raliem și noi spuselor unui bibliotecar englez, ce analiza recent destinul instituției bibliotecare în era cunoașterii: „*Bibliotecile rămân instituții de bază ale societății adaptându-se permanent la noile tehnologii pentru a furniza noi servicii și a atrage noi utilizatori*”.

Lect. univ. dr. Gheorghe Buluță

director, Biblioteca Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, București

Științele informării și comunicării în contextul societății de azi

Dezvoltarea exponențială a tehnologiilor de comunicație face lumea din ce în ce mai interdependentă. Ne îndreptăm oare spre o realitate artificială, rece, dominată de lipsa de afectivitate, afectivitate caracteristică relațiilor (comunicării) interumane? Ce se va întâmpla cu comunicarea la nivel instituțional? Informație sau un management al cunoașterii? Iată întrebări la care Științele Comunicării și Informării vor trebui să dea răspunsuri viabile, în contextul unei societăți informaționale.

Informația, suverană în societatea contemporană, este studiată științific, pornindu-se de la următoarele considerente¹:

- dezvoltarea producției și nevoilor de informare (dezvoltarea activităților științifice, a unei culturi științifice și tehnice de masă, cererea de informare);
- apariția unui sector industrial al industriilor de informare

(producători și servere de bănci de date, satelit și rețele de telecomunicație, telematică, mari muzee și biblioteci, turism cultural);

- invazia tehnicilor electronice (analogice sau digitale) și fotonice de informare (microordinate, borne interactive, discuri laser, fibre optice, dispozitive multimedia, videodiscuri, informatica de gestiune a colecțiilor etc.).

Din problematica strâns legată de informație au derivat însă și teme fundamentale, cuprinse de relația informație-individ-societate²:

- psihologice (comportamente de comunicare, procese euristice, reprezentări ale cunoașterii etc.);
- lingvistice (semiotice, reformulare, paratexte, morfositaxe etc.);
- sociologice (sociologia științelor, comunitățile științifice, productivitate științifică, valoare etc.);

- matematice, logice, statistice (algoritmi, distribuții nongausiene, logica booleană, procese markoviene etc.);
- economice, politice și juridice (piața de informație, dreptul creațiilor imateriale, industrie de informație, societatea informației etc.);

- electronica și telecomunicațiile (rețele, videotext etc.);
- filozofice, epistemologice, istorice.

Pornind de la aceste necesități de cercetare, profesorul Yves F. Le Coadic³ consideră că, „dintr-o practică de organizare, Știința Informării a devenit o știință socială riguroasă care se sprijină pe o tehnologie la fel de riguroasă. Ea are ca obiect de studiu proprietățile generale ale informației (natură, genă, efecte), adică, mai precis: analiza proceselor de construcție, comunicare și utilizare a informației, conceperea produselor și sistemelor care permit construcția, comunicarea, stocarea și utilizarea sa”.

Ca o necesitate obiectivă, Științele Informării și-au regăsit aplicabilitatea alături de Științele Comunicării, formând un corpus cu o mare rază de cercetare. Conform literaturii de specialitate⁴, domeniile Științelor Informării și Comunicării sunt următoarele:

- Noile Tehnologii ale Informării și Comunicării (NTIC);
- Comunicarea de masă;
- Comunicarea de tip publicitar (comunicarea socială și comunicarea politică);
- Comunicarea organizațională.

În opinia lui Alex Mucchielli⁵, NTIC sunt considerate a forma „un domeniu privilegiat de studiu, o preocupare pentru toți actorii vieții sociale”, transformând continuu: accesul la informații (presa electronică și multimedia online vor detrona mediile tradiționale?); însușirea cunoștințelor (formarea la distanță și învățarea cu ajutorul calculatorului vor revoluționa școala și vor face să dispară universitățile?); participarea la dezbaterile din societate sau din întreprindere (schimburile de idei prin forumuri de discuții on-line, luarea de informații de pe Internet, votul electronic al cetățenilor vor schimba oare modalitățile de participare a indivizilor?); modalitățile de cumpărare (cumpărăturile on-line, după publicitatea on-line și încercările virtuale ale produselor vor revoluționa producția, vânzarea?); timpul liber (alegerea posibilă a numeroase activități pe Internet: jocuri, filme, vizite virtuale etc. va transforma industria timpului liber?); munca („telemunca” va permite revitalizarea zonelor rurale, iar utilizarea calculatoarelor în munca colectivă va anula structurile organizaționale?).

Precară la început, colaborarea dintre cercetătorii din domeniul tehnologiei și cei din domeniul socio-uman a început să dea rezultate, o condiție, considerăm noi, a unei dezvoltări echilibrate a binomului „tehnologie-social”. În rezumat, putem afirma că: „Științele Informării și Comunicării (SIC) au la bază toate domeniile noi legate de conceperea și producția de multimedia. Ele studiază fenomenele sociale și culturale legate de difuzarea și utilizarea de multimedia. Rețelele de informatizare și comunicare reprezintă, de asemenea, o temă fundamentală de cercetare a SIC. Începem practic să trăim într-o lume în care este esențială comunicarea la distanță prin intermediul calculatoarelor și a infrastructurilor de telecomunicații. Tot ce este legat de acest spațiu, de această complexă lume virtuală constituie obiectul de studiu al Noilor Tehnologii ale Informării și Comunicării

(NTIC): comunicarea om-calculator sau calculator-calculator; noile limbaje și noile competențe de lucru și comunicare specifice diferitelor sectoare și activități din societatea contemporană; construirea «societății informației» prin informare-documentare și cercetare electronică; învățământul și activitățile formative legate de NTIC; schimbările psihologice și sociale legate de NTIC”⁶.

În societatea contemporană asistăm la o schimbare rapidă a unor paradigme: societate industrială – societate informațională – societate a cunoașterii. Se pune pregnant problema existenței unei contradicții între informație și cunoaștere? Desigur că nu, cunoașterea reprezentând un concept mult mai larg, care include și informația. Trebuie spus că o „societate a cunoașterii” a existat dintotdeauna: „Ceea ce este nou acum este viteza cu care cunoașterea crește și se înnoiește. Volumul cunoașterii pe care îl avem la dispoziție se dublează în prezent la fiecare 5 ani”⁷. În prezent, cantitatea de informație, care crește excepțional, poate fi controlată numai printr-un proces de cunoaștere, printr-un management al cunoașterii: „Cunoașterea nu mai este doar o componentă a economiei moderne, ci devine un principiu organizațional de bază al existenței noastre. Trăim într-o societate a cunoașterii pentru că ne organizăm realitatea socială pe baza cunoașterii de care dispunem”⁸.

Cercetătorii și observatorii domeniului analizează atent efectele trecerii de la o societate industrială la o societate a cunoașterii, subliniind faptul că educația, creativitatea și competența, privite ca elemente esențiale ale societății cunoașterii, nu mai sunt suficiente pentru întreaga carieră profesională, individul *trebuind să învețe permanent* pentru a putea să se adapteze rapid la noile provocări. Deci informația, informarea nu mai sunt suficiente, cunoașterea fiind apanajul unui management de profil – managementul cunoașterii. Astfel de probleme, legate de necesitatea gestionării informației, în sens social, au suscitat și lansarea, la 14 decembrie 2004, de către Google a celui mai important motor de căutare a informațiilor pe Internet (în prezent, 75% dintre căutări se realizează prin intermediul acestui instrument). Proiectul Google Print, prin care se operează digitizarea, într-o primă fază, a circa 15 milioane de lucrări (aproximativ 4,5 miliarde de pagini), are scopul de a le pune la dispoziție online, cu acces liber. Pentru realizarea acestuia, Google a încheiat contracte de colaborare cu cinci biblioteci reprezentative din spațiul anglofon: o bibliotecă publică (New York Public Library) și patru biblioteci universitare (Stanford, Michigan, Harvard și Oxford). B.U. Stanford și Universitatea din Michigan vor pune la dispoziție integral colecțiile lor (8 milioane, respectiv 7 milioane de lucrări), Biblioteca Publică din New York va oferi acces la documente fragile și care nu se află sub incidența copyright-ului, biblioteca universitară Oxford – la o selecție dintre lucrările publicate în secolul al XIX-lea, iar biblioteca universitară Harvard se va limita deocamdată la o selecție de 40.000 de documente dintre cele 15 milioane pe care le deține. Investiția Google în acest proiect a fost estimată la 150-200 milioane de dolari.⁹ Dincolo de aspectele politice și culturale (proiectul este acuzat că va duce la un monopol american în ceea ce privește informația, fiind practic un atac la cultura europeană), proiectul lansat de Google este incriminat pe latura selecției și organizării informației digitizate. Astfel, președintele Asociației Bibliotecilor Americane (ALA), Michael Gorman, fiind cir-

cumspect în ceea ce privește calitatea serviciilor pe care le-ar furniza un asemenea proiect, declara: „Ca și în cazul fast-food-urilor, gunoaiele sunt tot gunoaie, indiferent cât de rapid sunt livrate”¹⁰. Ceea ce este foarte important în această luare de poziție este faptul că subliniază confuzia care se face între informație (date, fapte, imagini, citate și texte scurte care pot fi folosite în afara contextului) și cunoștințele înregistrate: „Când e vorba de informații, un extras de la pagina 142 ar putea fi util. Când e vorba de cunoștințe înregistrate, un extras de la pagina 142 trebuie să fie înțeles în lumina paginilor de la 1 la 141; în caz contrar, textul n-a meritat de la bun început să fie scris și publicat”¹¹. Este evident că, la nivel global, proiectul lansat de Google este de salutat, dar el nu poate, nici pe departe, satisface interesele și necesitățile tuturor utilizatorilor. Aparenta contradicție dintre informație și cunoaștere (ca nou tip de comunicare) poate fi eliminată printr-o atenție din ce în ce mai mare acordată culturii informației, care ar permite fiecărui utilizator să-și construiască propriul sistem productiv de evaluare și selecție.

Concluzionăm afirmând că toate noile descoperiri ale domeniului (tiparul, fotografia, filmul, înregistrarea mecanică, electromagnetica a sunetului, imaginii, telefonul, radiodifuziunea, televiziunea, calculatoarele etc.) au dus în timp la dezvoltarea în varii spații a informațiilor, care au contribuit rapid la progresul societății umane, devenind pe zi ce trece un factor de putere al acesteia, cu consecințe majore de ordin public, economic, social. Sociologul Bruno Wurtz afirma că: „Situția fundamentală a teoriei informației este puțină alegerii, din infinit de multe variante, a celei care duce la scopul urmărit. Cine deține informația, deține această puțință. Cine posedă informația are putere asupra viitorului”¹².

Note

1. LE COADIC, Yves F., *Știința Informării*, București, Editura Sigma, 2000, p. 19.
2. TĂRZIMAN, Elena, „Științele informării și comunicării – domeniu de cercetare”, în *Biblioteca*, revistă de bibliologie și știința informării, București, nr. 9/2005, p. 272.
3. LE COADIC, Yves F., *op. cit.*, p. 25.
4. TĂRZIMAN, Elena, *op. cit.*, p. 272.
5. MUCCHIELLI, Alex, *Les Sciences de l'Information et de la Communication*, Paris, Ed. Hachette, 2001, pp. 13-14; cf. Tărziman, Elena, *op. cit.*, pp. 272-273.
6. TĂRZIMAN, Elena, *op. cit.*, p. 273.
7. PORUMBEANU, Octavia-Luciana, „Managementul cunoașterii: o disciplină pentru bibliotecari și specialiști în informare (I)”, în *Biblioteca*, revistă de bibliologie și știința informării, București, nr. 8/2005, p. 237.
8. SABĂU, Gabriela L., *Societatea cunoașterii. O perspectivă românească*, București, Editura Economică, 2001, p. 143.
9. CORAVU, Robert, „To Google or not to Google?”, în *Biblioteca*, revistă de bibliologie și știința informării, București, nr. 8/2005, p. 239.
10. GORMAN, Michael, „Revenge of the Blog People!”, în *Library Journal*, vol. 130, nr. 3, 15 februarie 2005, p. 44; cf. CORAVU, Robert, *op. cit.*, pp. 239-240.
11. GORMAN, Michael, „Google and God's Mind: the problem is, information isn't knowledge”, în *Los Angeles Times*, 17 decembrie 2004; cf. CORAVU, Robert, *op. cit.*, p. 240.
12. WURTZ, Bruno, *Confruntări contemporane pe tema viitorului*, Timișoara, Editura Facla, 1990, p. 116.

Dr. Octavian Mihail Sachelarie

Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” Argeș

Dr. Victor Petrescu

INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ÎN BIBLIOTECI

1. Rolul bibliotecii în formarea culturii informaționale

Asociațiile de biblioteci și bibliotecari, naționale și internaționale¹ sunt preocupate de evoluția bibliotecii ca structură de informare și documentare, precum și de evoluțiile și transformările meseriilor din domeniul biblioteconomic. Diversificarea tipologiei documentare și a modalităților și tehnicilor de acces la resursele informaționale a făcut ca aceste structuri de informare și documentare să înceapă să piardă poziția lor de lider al furnizorilor de produse și servicii informative. Asociațiile profesionale se întreabă dacă bibliotecile sunt cu adevărat într-o situație de criză; în ce măsură înțeleg noul context informațional și își redefinesc rolul lor?

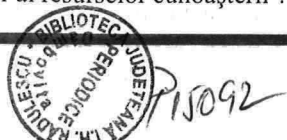
Carla Stoffer, exprimând punctul de vedere al multor biblioteci și bibliotecari și în special al bibliotecilor universitare din spațiul american, afirma că preocupările universităților de a-și regândi activitățile formative și de cercetare oferă bibliotecilor posibilitatea de a-și afirma rolul educațional și de organizator al resurselor cunoașterii².

Bibliotecile își pot asuma cu adevărat un rol educativ pentru că principala lor menire este de a pune la dispoziția utilizatorilor resursele documentare și informaționale necesare precum și instrumentele și metodologia de utilizare a lor. De asemenea, își pot asuma un rol de manager al cunoașterii întrucât sunt structuri intim legate de ceea ce înseamnă document, informare, cercetare.

În evoluția lor, bibliotecile au acumulat, dezvoltat și perfecționat metode și tehnici de organizare a documentelor, de exprimare a conținutului lor informativ; au realizat documente de sinteză cu valoare adăugată pentru a preîntâmpina nevoile utilizatorilor; s-au implicat în activitățile educative și de cercetare.

1.1. Rolul educativ al bibliotecilor

Bibliotecile universitare susțin și în multe cazuri chiar au inițiat programe de alfabetizare și instruire informațională³. A vorbi de rolul educativ al bibliotecilor înseamnă a vorbi de rolul lor într-un cadru mult mai larg al formării și educării universitare; rolul lor de suport al activităților didactice și de cercetare.

Bibliotecile universitare își ajută utilizatorii (studenți, profesori, cercetători) să înțeleagă cum sunt organizate fondurile documentare, cum sunt structurate elementele informaționale, care este forma lor de prezentare, cum pot fi accesate, evaluate și utilizate. Asemenea activități ar trebui să aibă ca finalitate modificarea proceselor cognitive de analiză, interpretare, evaluare a informațiilor, a cunoașterii în general și dezvoltarea gândirii critice, formarea autonomiei informaționale și intelectuale și în ultimă instanță, formarea unei metodologii de muncă intelectuală.

Dincolo de un nivel de instruire informațională de nivel general, colaborarea cu facultățile, cu profesorii conduce la dezvoltarea unor programe instructive specializate pe anumite discipline sau tipuri de activități. Colaborarea între biblioteci și universități este necesară pentru a corobora oferta bibliotecilor în materie de resurse documentare și de informare (și metodele, tehnicile și instrumentele de utilizare a acestora) și cerințele informaționale ale universității.

Nu de puține ori, produsele și serviciile de informare și documentare, instrumentele de lucru oferite de biblioteci diferă într-o măsură mai mică sau mai mare de așteptările studenților și cercetătorilor⁴.

Neconcordanțele dintre cerințele utilizatorilor universitari și oferta bibliotecilor se datorează în unele cazuri păstrării de către acestea a strategiilor de cercetare tradiționale ceea ce înseamnă că asemenea biblioteci încă își gândesc funcțiile și serviciile într-o manieră tradițională⁵.

În alte cazuri diferența dintre practicile informaționale și de cercetare ale profesorilor (și care sunt transmise studenților) și practicile similare ale bibliotecilor fac ca anumite produse și servicii oferite de biblioteci să nu poată fi utilizate eficient⁶. În general, profesorii își învață studenții cum să utilizeze sursele informative și cum să realizeze anumite lucrări sau referate în timp ce bibliotecile îi învață cum să utilizeze un sistem de informare și documentare⁷.

O colaborare reală și eficientă între universitate și biblioteca universitară are ca finalitate o ofertă variată de produse și servicii informative ce pot constitui un adevărat suport educativ și de cercetare:⁸

- Împrumut pentru cărți, periodice; fotocopii ale articolelor;
- Căutări în bazele de date;
- Împrumut interbibliotecar;
- Sprijin informațional oferit de serviciile de referință;
- Asistență și îndrumare în utilizarea resurselor electronice;
- Acces la cataloagele electronice, la OPAC, la Internet;
- Asigurarea unor servicii de comunicare între bibliotecă și utilizatorii ei (prin poșta electronică);
- Serviciu special pentru referințele electronice;
- Serviciu de editare (lucrări realizate la nivelul universității sau lucrări informative de sinteză, bibliografii realizate de bibliotecă.)
- Modele flexibile de transmitere a cererilor de informare prin telefon, fax, e-mail, WWW;
- Transmiterea la cerere, în cazul în care este posibil, a resurselor electronice existente în bazele de date ale bibliotecilor;
- Activități de instruire informațională.

Un asemenea model are în vedere cei trei parteneri ai actului educațional: studentul, profesorul, bibliotecarul.

Fiecare se concentrează pe propriile obiective care sunt însă complementare, se întâlnesc în același spațiu referențial: *informarea și cercetarea* și au același obiectiv: *ameliorarea procesului educativ și de cercetare*.

1.2. Rolul bibliotecilor de manageri ai resurselor cunoașterii

Bibliotecile universitare sunt în același timp mari colecții de cărți, periodice și alte resurse documentare și informaționale pentru uzul studenților, profesorilor și al altor membri ai comunității universitare; principalul laborator de cercetare pentru majoritatea cercetătorilor (în special cei din domeniul științelor umaniste, sociale, drept); spațiu în care se realizează instruirea informațională necesară mai ales în cazul utilizării resurselor electronice. Bibliotecile universitare participă la realizarea instrumentelor de informare necesare utilizatorilor săi, la remodelarea sistemelor de informare și documentare; se implică în activitățile informative și de cercetare ale studenților și cercetătorilor⁹. Bibliotecile se preocupă de disponibilizarea elementelor informaționale utilizând ca surse publicațiile electronice și de asemenea, de a facilita accesul la resursele informaționale prin intermediul noilor tehnologii utilizându-se diferite programe inclusiv programe multimedia. Bibliotecile universitare se preocupă și de realizarea de produse electronice informative cu valoare adăugată pentru a oferi o alternativă, superioară calitativ, produselor electronice comerciale¹⁰.

Cataloagele de bibliotecă trebuie să fie punctul de plecare în asigurarea accesului direct la multe documente electronice. Aceasta poate să însemne și că bibliotecile furnizează referințe pentru sursele de informare electronice precizând de exemplu unele site-uri, calitatea și adresabilitatea lor.

Un management al resurselor documentare și informaționale poate fi considerat eficient dacă sistemul¹¹:

- Permite verificarea referințelor;
- Permite căutarea după diverse criterii (inclusiv după citate și referințe bibliografice) în bazele de date;
- Recomandă metodologii de realizare a bibliografiilor și/sau a webgrafiilor;
- Furnizează criterii de evaluare a surselor de informare;
- Inițiază și susține servicii de informare și documentare în centrele de cercetare;
- Recomandă alte biblioteci cu fonduri documentare complementare și facilitează accesul la acestea;
- Identifică liste de difuzare, forumuri de discuții, conferințe;
- Facilitează participarea la videoconferințe;
- Furnizează studenților suport tehnic și asistență în regăsirea surselor de informare relevante;
- Devine partener activ în activitățile de cercetare.

Bibliotecile sunt parte integrantă a misiunii educative a universității; ajută și stimulează activitățile de cercetare; contribuie la formarea reputației universitare. Bibliotecile universitare contemporane, datorită NTIC, nu mai sunt simple depozite documentare și un spațiu liniștit de studiu ci sunt din ce în ce mai mult spații informaționale care permit facultăților (și studenților, profesorilor și cercetătorilor) să exploreze, investigheze, evalueze, utilizeze resursele informaționale indiferent de amplasarea lor: la nivel local, național sau internațional; într-un spațiu real sau virtual.

2. Relația Utilizator – Bibliotecă

2.1. Drepturile și obligațiile utilizatorului unei biblioteci

Un utilizator al unei structuri de informare și documentare, în principal al unei biblioteci, ar trebui să cunoască acea structură căreia i se adresează pentru obținerea de resurse informaționale și documentare adică trebuie să știe tipul de bibliotecă (publică, de învățământ, specializată), natura și dimensiunile colecțiilor deținute, produsele și serviciile oferite de acea bibliotecă, drepturile și obligațiile sale ca utilizator.

Regulamentele de Organizare și Funcționare ale bibliotecilor cuprind și prevederi legate de utilizarea bibliotecii și de utilizatorii acesteia¹².

Din asemenea regulamente de funcționare a bibliotecilor utilizatorii află că accesul la produsele și serviciile oferite de bibliotecă se face pe baza *Permisului de cititor* care se eliberează și se vizează anual, gratuit sau contra unei taxe în funcție de politica bibliotecii.

Bibliotecarii responsabili cu evidența utilizatorilor vor întocmi pentru fiecare utilizator o **Fișă contract de împrumut** care conține și angajamentul privind respectarea patrimoniului și a **Regulamentului de organizare și funcționare** a Bibliotecii.

Utilizatorii, pe baza Permisului de cititor, pot beneficia de multiple servicii dintre care enumerăm:

- consultarea colecțiilor în sălile de lectură cu acces liber la raft;
- informații bibliografice și îndrumări privind utilizarea documentelor din bibliotecă;
- împrumut de publicații la domiciliu;
- fotocopiere (contra cost) după anumite documente din colecțiile bibliotecii;¹³
- acces la cataloagele bibliotecilor;
- acces direct la publicații în sălile de lectură;
- împrumut de publicații la domiciliu;
- asistență de specialitate pentru cercetarea și consultarea cataloagelor;
- informarea și documentarea bibliografică pe baza colecțiilor proprii sau din alte biblioteci utilizând cataloagele și bibliografiile existente în colecțiile bibliotecii, respectiv acces on-line la resursele disponibile din rețeaua informatică națională și după caz, internațională;
- activități, reuniuni culturale, întâlniri cu personalități din diverse domenii;
- asistență la identificarea publicațiilor în cataloage și în baze de date on-line;
- acces la Internet;
- împrumut interbibliotecar intern și internațional;
- realizare de cercetări bibliografice, sinteze documentare, liste bibliografice la cererea altor instituții sau beneficiari-persoane fizice etc. (de obicei contra cost).

Drepturile utilizatorilor prevăzute în asemenea regulamente au în vedere condițiile de consultare și împrumut a documentelor (nr. de documente, durata împrumutului, condiții speciale de consultare pentru anumite documente¹⁴, comportamentul în utilizarea resurselor informaționale și documentare¹⁵ etc.)

Obligațiile utilizatorilor au în vedere stabilirea unor

relații între bibliotecă și utilizator și a unor norme de comportament ale acestora în spațiile bibliotecii. Enumerăm unele din cele mai frecvente obligații ale utilizatorilor specificate în asemenea regulamente:

- În sălile de lectură au acces utilizatorii care posedă Permisul de cititor și numai în limita locurilor disponibile.
- La intrarea în sală, utilizatorul prezintă custodelui sau personalului de serviciu Permisul de cititor vizat pe anul în curs.
- În sălile de lectură, utilizatorii pot solicita orice carte existentă în colecțiile bibliotecii. Pentru obținerea documentului de bibliotecă, utilizatorul completează un Buletin de cerere tipizat, pentru fiecare titlu solicitat; se pot elibera maximum 3 titluri (volume) pe tură. La înmânarea documentului utilizatorul va semna de primire.
- În cazul sălilor cu acces liber la raft utilizatorul își va regăsi singur documentul dorit după care va fi îndrumat de către custode la locul stabilit.
- La plecarea din sală, utilizatorii au obligația de a preda custodelui toate cărțile împrumutate.
- Utilizatorii trebuie să păstreze liniștea, ordinea și curățenia în bibliotecă.
- Utilizatorii trebuie să protejeze bunurile bibliotecii.
- Să nu deterioreze și să nu transmită altor persoane Permisul de cititor.
- Să se prezinte anual pentru reînscrisere la bibliotecă.
- Titularul Permisului de cititor răspunde de orice daună produsă fondului de publicații sau altor bunuri ale bibliotecii.
- Să înștiințeze biblioteca de pierderea Permisului de cititor; în acest caz se poate elibera o nouă legitimație care va purta același număr cu cel al legitimației pierdute, precum și vizele aplicate anterior.
- Să ceară avizul bibliotecarului pentru introducerea în sălile de lectură a publicațiilor care nu fac parte din fondul bibliotecii.
- Să nu introducă și să nu consume în sălile de lectură alimente și băuturi.
- Să oprească, la intrarea în sălile de lectură, telefoanele mobile.
- Să prezinte, la cererea bibliotecarului, buletinul de identitate sau carnetul de student pentru verificarea concordanței datelor personale din Permisul de cititor și fișa de înscriere.
- Să completeze corect, cu toate datele, câte un buletin de cerere pentru fiecare titlu de publicație solicitat, atât la sala de lectură cât și pentru împrumutul la domiciliu.
- Să păstreze publicațiile împrumutate în bună stare, să nu facă însemnări, sublinieri și să nu producă alte deteriorări; în caz contrar, vor fi sancționați conform Regulamentului.
- Toți utilizatorii sunt obligați să verifice cu atenție starea publicațiilor pe care le împrumută sau le consultă în sala de lectură și să semnaleze bibliotecarului toate deficiențele (sublinieri, pete, foi lipsă, coperte deteriorate etc.) pe care le constată.
- La restituire, cărțile vor fi verificate de personalul bibliotecii, care va imputa imediat utilizatorului toate defecțiunile neconsemnate pe fișa de împrumut.
- Să respecte termenul de restituire al publicațiilor împrumutate, nerespectarea acestuia fiind sancționată.
- Să respecte programul de funcționare al bibliotecii și al sălii de lectură.

Nerespectarea obligațiilor de către utilizatori atrage după sine sancțiuni, iar abaterile grave sau repetate pot conduce la anularea dreptului de frecvență a bibliotecii.

Sunt considerate abateri: folosirea Permisului de cititor de către altă persoană; scoaterea publicațiilor din sala de lectură, fără avizul bibliotecarului; sustragerea sau deteriorarea publicațiilor din bibliotecă, precum și alte pagube materiale; nerestituirea la termen a documentelor de bibliotecă împrumutate și se sancționează cu suspendarea sau retragerea Permisului de cititor sau cu amenzi.

Relația utilizator-bibliotecă într-un sistem informatizat de bibliotecă, în vederea împrumutului de documente, are la bază o anumită **procedură**:

1. **Înregistrarea utilizatorilor.** Se va crea un fișier care să conțină înregistrări pentru fiecare persoană care dorește să devină utilizator al bibliotecii. Crearea unei înregistrări pentru înscrierea unui utilizator se face pe baza actului de identitate (și eventual a legitimației de serviciu) și conține: numele și prenumele persoanei, un nr. de ordine, data înregistrării, prenumele părinților, domiciliul, telefonul, locul de muncă, data nașterii, studiul, ocupația, nr. și seria actului de identitate, mențiuni (schimbări intervenite). Pe baza acestei înregistrări se eliberează Permisul de cititor sau permisul de bibliotecă. Pe acesta se atașează un barcod care permite identificarea unică și neambiguă a unui utilizator.

În momentul eliberării permisului de bibliotecă se prezintă utilizatorilor și regulamentul bibliotecii astfel încât aceștia să cunoască drepturile și obligațiile care revin atât utilizatorilor cât și bibliotecii.

2. **Împrumutul documentelor.** Utilizatorul va solicita bibliotecarului documentul dorit. Acesta va selecta înregistrarea corespunzătoare aceluși document. În înregistrare se va introduce apoi codul utilizatorului și perioada de acordare a împrumutului. Astfel, prin această procedură se realizează o legătură între document și utilizator și se stabilește și perioada permisă pentru păstrarea documentului.

Multe biblioteci atașează documentului împrumutat o fișă pe care se consemnează data restituirii.

3. **Prelungirea împrumutului.** În sistemele automatizate integrate de bibliotecă, în modulul de circulație a documentelor prelungirea unui împrumut se realizează după aceeași procedură ca și aceea de acordare a împrumutului unui document. Se selectează din baza de date înregistrarea pentru document și înregistrarea pentru utilizator. În înregistrarea de împrumut se tastează data până la care s-a prelungit împrumutul.

În momentul restituirii, legătura realizată de sistem între utilizatori și document este anulată. Întârzierile sunt semnalate automat. Se pot edita la imprimantă avize de restituire pe baza unui text preînregistrat în sistem.

4. **Rezervarea unui document în vederea împrumutului.** Se întâmplă adesea ca unele documente să fie foarte solicitate și bibliotecă să nu dispună de un număr suficient de exemplare. Un sistem automatizat integrat de bibliotecă permite înregistrarea tuturor solicitărilor pentru un document deja împrumutat. În înregistrarea corespunzătoare documentului se va introduce codul utilizatorului care îl solicită (se va realiza o rezervare în lanț păstrând ordinea utilizatorilor care doresc să împrumute acel document).

2.2. *Cataloagele de bibliotecă – constituire și consultare*

Pentru ca un utilizator să poată afla dacă documentul solicitat este sau nu în colecțiile bibliotecii el trebuie să aibă cunoștințele minimale de constituire a colecțiilor de bibliotecă, să cunoască cum este prelucrat un document și cum ajunge notița bibliografică sau „representarea” acestuia în cataloagele sau în bazele de date ale bibliotecii.

Colecțiile de documente ale unei biblioteci sunt reflectate în cataloagele de bibliotecă iar un utilizator trebuie să consulte mai întâi aceste cataloage pentru a afla dacă există sau nu documente pe subiectul său de interes și unde ar fi localizate fizic.

Prelucrarea documentelor este o activitate specific intelectuală ce constă în identificarea unui document prin autori, titlu, ediție, date de apariție, colecție și, mai ales, în redarea succintă sub forma indicilor de clasificare sau a descriptorilor, a conținutului. Această activitate necesită consultarea permanentă a unor instrumente de referință: tezaure, vocabulare, tabele de clasificare, documente de referință, date de autoritate privind denumirile oficiale de persoane, denumirile de activități, nume geografice etc.

În prelucrarea documentelor de bibliotecă sunt utilizate trei categorii de date:

1. Date pentru descrierea fizică a documentelor.
2. Date pentru descrierea de conținut a documentelor.
3. Date locale.

Într-un sistem automatizat integrat de bibliotecă descrierea documentelor se realizează prin parcurgerea fluxului de prelucrare de la achiziție la depozitare.

1. *Descrierea fizică a documentelor* este cunoscută sub denumirea de „*catalogare*”.

Catalogarea reprezintă: „*procesul de descriere a documentelor cu toate elementele de identificare necesare, înregistrarea acestora într-un format bibliografic, crearea și selectarea punctelor de acces (cu excepția celor de subiect)*”¹⁶.

Notițele catalografice ale documentelor sunt orânduite conform unor principii standardizate de alcătuire și administrare a **catalogelor de bibliotecă**.

Catalogarea unei publicații se va realiza ținând cont de suportul acesteia. În funcție de suport se va alege standardul de descriere bibliografică corespunzător.

În România sunt folosite următoarele standarde de descriere bibliografică: ISBD(M) pentru publicații monografice; ISBD(A) pentru carte veche; ISBD(S) pentru publicații seriale; ISBD(CM) pentru materiale cartografice; ISBD(PM) pentru publicațiile de muzică tipărită; ISBD(NBM) pentru materiale audio-vizuale; ISAD pentru materiale de arhivă; ISBD(CF) pentru fișiere de calculator. Pentru descrierile analitice nu există un standard propriu-zis. Se folosește ghidul ISBD(CP) care datorită frecvenței utilizării și consensului adoptat de multe biblioteci legat de folosirea lui poate fi considerat un standard.

Schema generală a unei descrieri bibliografice complete-monografii

Titlul propriu-zis [Desemnarea generală a materialului] = Titlul paralel: informații despre titlu / prima mențiune de responsabilitate; următoarele mențiuni de responsabilitate.- Mențiunea de ediție = mențiunea paralelă de ediție / mențiunea de responsabilitate referitoare la ediție, mențiunea suplimentară de ediție / mențiunea de responsabilitate referitoare la ediția suplimentară.- Date specifice anumitor categorii de documente.- Locul publicării și/sau difuzării: Editura sau difuzorul, data publicării (Locul producerii fizice: Numele producătorului, data producerii fizice).- Desemnarea specifică a materialului și numărul de unități fizice: alte caracteristici fizice; dimensiunile documentului Menționarea materialului însoțitor.- (Titlul propriu-zis al colecției = Titlul paralel al colecției: informații despre titlul colecției / prima mențiune de responsabilitate referitoare la titlul colecției; următoarea mențiune de responsabilitate referitoare la titlul colecției, ISSN al colecției; numărul din cadrul colecției. Titlul propriu-zis al subcolecției = Titlul paralel al subcolecției: informații despre titlul subcolecției / prima mențiune de responsabilitate referitoare la titlul subcolecției; următoarea mențiune de responsabilitate referitoare la titlul subcolecției, ISSN al subcolecției; numărul din cadrul subcolecției).- Note.- Numărul standard (sau alt număr) Titlul-cheie: modalități de procurare și/sau preț.

Schema prescurtată a unei descrieri bibliografice pentru seriale:

Titlul propriu-zis: informații despre titlu / mențiuni de responsabilitate.- Limitele cronologice.- Locul publicării: Editura (tipografia), data publicării.- Descrierea cantitativă.- Note.- ISSN.

Fișierele de autoritate au o importanță deosebită în descrierea publicațiilor. Un fișier de autoritate este o listă de cuvinte sau sintagme (nume, titluri, subiecte) supuse controlului unei autorități profesionale ce desemnează entități de un anumit tip (autorizat), folosite ca **puncte de acces în cataloage**.

Sunt cunoscute patru tipuri de fișiere de autoritate:

- Fișiere de autoritate pentru autori persoană fizică.
- Fișiere de autoritate pentru colectivități.
- Fișiere de autoritate pentru titluri uniforme.
- Fișiere de autoritate pentru subiecte.

Fiecare din aceste tipuri de fișiere de autoritate oferă patru grupe de informații:

- formele unitare, acceptate ale vedetelor (vedetele uniforme);
- formele neacceptate ale vedetelor (de ex.: pot exista variante ale numelor de autori);
- trimiteri de la o formă neacceptată la o formă acceptată a vedetei;
- date complementare care au menirea să particularizeze informațiile conținute în fișierul de autoritate.

2. **Descrierea de conținut a documentelor** se realizează prin indexare. Indexarea reprezintă operația de analiză, descriere și redare a conținutului unui document cu ajutorul unui limbaj documentar sau natural în vederea regăsirii acestuia.

Limbajele de indexare pot fi:

- Limbaje de indexare cu structură ierarhică (clasificările). Conținutul unui document este exprimat prin indici de

clasificare preluați din tabele.

- Limbaje de indexare cu structură combinatorie (indexare coordonată). Conținutul unui document este exprimat prin descriptorii preluați din liste de termeni, vocabulare, tezaure.

3. **Datele locale** care apar în înregistrările bibliografice sunt date de gestiune și evidență (număr de inventar, număr de exemplare etc), cota, anumite date specifice bibliotecii sau documentului respectiv.

Stocarea și organizarea fondurilor informaționale obținute ca urmare a prelucrării documentelor reprezintă alcătuirea **catalogului de bibliotecă**.

Principalele cataloage utilizate pentru căutarea documentelor sunt:

- catalogul alfabetic;
- catalogul sistematic;
- catalogul analitic
- catalogul on-line

Catalogul alfabetic pe nume de autori și titluri permite să aflăm dacă biblioteca are un anumit document (carte sau broșură) al unui anumit autor sau cu un anumit titlu. În catalogul alfabetic fișele sunt aranjate în ordine alfabetică.

Catalogul sistematic grupează descrierile documentelor după conținutul lor. Acest catalog se folosește pentru căutarea documentelor referitoare la un anumit conținut. Aranjarea fișelor în catalogul sistematic se face după un sistem de clasificare a documentelor numit – Clasificarea Zecimală Universală (CZU), iar în cadrul unei diviziuni fișele sunt aranjate în ordine alfabetică. Clasificarea Zecimală Universală are 10 clase, marcate prin cifre arabe de la 0 până la 9. Pentru a regăsi mai repede informația necesară studenții trebuie să cunoască cele 10 clase CZU, în care sunt împărțite cunoștințele omenești.

Acestea sunt:

- 0 Generalități
- 1 Filozofie. Psihologie
- 2 Religie. Teologie
- 3 Științe sociale
- 4 Clasă liberă
- 5 Matematică. Științe ale naturii
- 6 Științe aplicate. Medicină. Tehnică
- 7 Artă. Divertisment. Sport
- 8 Lingvistică. Filologie. Literatură.
- 9 Geografie. Biografii. Istorie

Catalogul analitic permite regăsirea articolelor din periodice (ziare, reviste, culegeri, publicații continue). Fișele bibliografice sunt aranjate de asemenea, în ordine sistematică – după CZU, iar în cadrul unei subdiviziuni în ordinea invers cronologică, astfel punând la dispoziția studentului informația de ultimă oră.

Catalogul informatizat sau catalogul electronic al bibliotecii reprezintă accesul direct (on-line) oferit utilizatorilor unei biblioteci în vederea consultării colecțiilor.

Prelucrarea documentelor, stocarea și organizarea fondului documentar în sistem automatizat, reprezintă de fapt alcătuirea catalogului electronic de bibliotecă – OPAC-ul (**On-line Public Access Catalogue**). Acesta conține fișierele bibliotecii pe care utilizatorii le pot consulta rapid, având posibilitatea combinării mai multor criterii de căutare. Reflectând colecțiile unei biblioteci, include informații asupra unei varietăți de discipline și subiecte. Înregistrările din catalog conțin, în general, numai informații bibliografice, mai rar însoțite și de abstracte.

De asemenea, multe probleme care apar în consultarea OPAC-urilor sunt comune cu cele întâlnite în consultarea cataloagelor tradiționale, legate în principal de convențiile de formulare, dar mai ales de indexare.

Ca avantaje, catalogul on-line folosește aplicații a celor mai noi tehnologii, facilitățile lui fiind într-o continuă ameliorare, putând fi accesat de la distanță și oferind mai multe puncte de acces și mai multe posibilități de căutare. În plus, într-un OPAC, utilizatorul trebuie să facă cererea în mod explicit, ceea ce facilitează în mod evident cercetarea comportamentului său.

Odată cu dezvoltarea sistemelor de informare on-line și diversificarea categoriilor de beneficiari ai acestora, s-a ridicat problema metodelor de regăsire a informațiilor relevante din multitudinea de informații pe care sistemul le pune la dispoziția utilizatorilor. Astfel, este importantă stăpânirea unei *strategii de căutare* cu ajutorul căreia să poată fi accesat un catalog on-line sau interogată o bază de date pentru a răspunde cât mai corect și eficient la o cerere formulată.

În unele cazuri, interfața se prezintă sub formă de meniuri din care utilizatorul selectează opțiunea dorită; acesta este modul de prezentare utilizat de multe sisteme integrate de bibliotecă, fiind foarte util utilizatorului mai puțin experimentat.

Accesul la informația stocată într-un catalog on-line se face printr-o varietate de *criterii de regăsire*:

- titlu;
- autor (autor persoană fizică/autor colectiv);
- sistem de clasificare;
- cuvânt (cuvânt din: titlu, subiecte, ...);
- elemente de identificare locale (cota, inventar, cota de raft);
- date de publicare (an, editură, loc);
- colecție/serie;
- tipul documentului (carte, revistă, CD-ROM, microfisă, microfilm, casetă audio sau video, etc.);
- ISBN/ISSN;
- limba de redactare a materialului;
- indici relevanți pentru anumiți utilizatori OPAC (ex.: numărul de înregistrare a referințelor din alte baze de date, accesibile prin OPAC).

Dacă primele trei elemente de identificare sunt prezente în orice sistem de regăsire a informațiilor, posibilitatea accesării bazelor de date după celelalte criterii depinde de performanțele soft-ului integrat de bibliotecă utilizat.

Combinarea termenilor de regăsire într-o singură căutare, pentru o regăsire complexă, rapidă și adecvată a informației este cunoscută sub denumirea de **logică booleană** și constă în folosirea operatorilor booleani AND, OR, NOT cu următoarele semnificații:

AND – operator utilizat pentru a **lega diferite concepte** ale unei căutări (**restrânge căutarea**);

OR – operator utilizat pentru a **lega concepte sinonime** sau **exprimate în diferite forme**, ale unei căutări (**lărgeste căutarea**);

NOT – operator utilizat pentru **excluderea unor concepte** din căutare sau pentru **rafinarea rezultatelor**.

După cum este lesne de înțeles, informarea și documentarea în bibliotecă, centre de informare și documentare, arhive, presupune pentru un utilizator, în primul rând, cunoașterea acestor structuri, a produselor și serviciilor oferite și apoi a drepturilor și obligațiilor utilizatorilor, a tipologiilor documentare, a colecțiilor și organizării acestora. a modalităților de acces la documente și informații.

Note

1. IFLA, ALA, ABR etc.
2. Carla Stoffler. *The Emergence of Education and Knowledge management as major functions of the Digital Library*. Available at: <http://www.ukoln.ac.uk/services/papers/follett/stoffler/paper.html>
3. Vezi exemplele prezentate în subcapitolul « Cultura informațională – domeniu de cercetare, proiecte și experiențe universitare. »
4. R. A. Dreifuss. Library instruction and graduate students *Apud*. Peter Macauley; McKnight, Sue McK. *A New Model Of Library Support For Off-Campus Postgraduate Research Students* Available at: <http://www.deakin.edu.au/library/staff/newmodelliboc.html>
5. Christine A. Barry; David Squires. Why the move from traditional information-seeking to the electronic library is not straightforward for academic users: some surprising findings *Apud*: PRICE, Gwyneth. *User Education In Higher Education: Helping Academics Join The Learning Environment* Available at: <http://educate.lib.chalmers.se/IATUL/proceedcontents/chanpap/price.html>
6. Peter M. Macauley; Jenny Addie. *Collaborating to a Higher Degree Reference and Information Service Section Conference and Exhibition 1999* Available at: <http://www.csu.edu.au/special/raiss99/papers/pmacauley.html>
7. Christine Barry. Information skills for an electronic world: training doctoral research students. *Journal of Information Science*. 23 (3), 1997, p. 225-238.
8. Adaptare după Peter Macauley, Sue McKnight, *op. cit.*
9. K. Stephens; L. Unwin. The heart of the matter: libraries, distance education and independent thinking *The Journal of Library Services for Distance Education*, 1, 1997, Available at: <http://www.westga.edu/library/jlsde/jlsde1.1.html>
10. Carla Stoffler, *op. cit.*
11. Adaptare după Peter Macauley, Sue McKnight, *op. cit.*
12. *Regulamentul cadru de funcționare a bibliotecilor universitare din sistemul național* aprobat prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr. 3944 / 01.05.2003; *Legea Bibliotecilor* nr.334/31.05.2002, publicată în M.O. nr.422/ 18.06.2002 și republicată în M.O., Partea I, nr.132/11.02.2005;
13. În vederea protejării colecțiilor bibliotecii, sunt excluse de la fotocopiare următoarele categorii de publicații: albume, atlase, hărți, planuri, planșe, manuscrise, corespondență, ex-libris-uri; ziarele legate în volum; cărți care au peste 500 de pagini; cărți care au formatul mai mare decât formatul A3; cărți cu inserturi mai mari decât coperțile (planuri, planșe, hărți etc.); cărți cu legături fragile sau strânse, cu pagini desprinse sau rupte, fără coperti sau cu coperti rupte.
14. Nu se împrumută pentru acasă cărțile apărute înainte de 1900, componentele colecțiilor speciale (manuscrise, cărți de patrimoniu și cu autograf, ediții princeps și bibliofile, hărți, stampe, ilustrate, albume, note muzicale etc.), documentele de referință, cărțile din care în depozitele bibliotecii există un singur exemplar, precum și publicațiile periodice; documentele multimedia (CD-ROM-uri, casete etc.).
15. De exemplu: La sălile cu acces la Internet, nu sunt permise chaturile, jocurile electronice, consultarea poștei electronice sau modificarea în vreun fel a configurației software a calculatoarelor. Accesul cu dischete și salvarea pe CD-ROM sau dischete se va face numai cu acordul personalului bibliotecii.
16. Mircea Regneală. *Vocabular de biblioteconomie și Știința Informării*, vol. I. București: ABIR, 1995, p. 51.

Conf. univ. dr. Elena Tarziman

Universitatea București

Lect. univ. dr. Agnes Erich

Universitatea „Valahia” Târgoviște

BAZELE CRUCILOR DE TURLĂ ALE BISERICII MITROPOLIEI DIN TÂRGOVIȘTE

Dintre colecțiile reprezentative ale Muzeului din Târgoviște, Colecția „*Lapidarium*” cuprinde piese valoroase și reprezentative din piatră și marmură, creații ale meșterilor pietrari din secolele XV-XIX. Din această valoroasă și unică colecție ne propunem ca, într-o suită de articole ale viitoarelor numere ale revistei, să aducem la cunoștința marelui public cele mai interesante piese din această colecție (ce numără peste 400).

Colecția „*Lapidarium*” păstrează elemente de arhitectură structurive sau decorative relevante pentru arta monumentală: portaluri, ancadrame, arhivolte, arhitrave, coloane, fragmente din panourile balustradelor sau foșoarelor, care provin de la pridvoare sau foșoare, baze de cruci de turlă, cruci de drum (troițe) etc. Alături de acestea, un loc important îl ocupă lespezile și crucile de mormânt reprezentative pentru sculptura funerară medievală.¹

Școala de sculptură în piatră de la Târgoviște trebuia să răspundă unor comenzi ale domnitorilor sau ale marilor boieri, sculptura de acest tip fiind bogat reprezentată în monumentele din reședința domnească de aici.

Școala se dezvoltă încă de la începutul secolului al XV-lea, perioadă pentru care avem mărturia ancadramentelor intrărilor primului paraclis al Curții Domnești. Mediul artistic care influențează aceste manifestări este cel sârbesc, iar influența sa se face simțită până la începutul secolului al XVI-lea, în decorul arhivoltei sculptate și al bazelor de cruci de la vechea Mitropolie. Totodată, în secolul XVI se manifestă și influența Renașterii, vizibilă în sobra tăietură a ancadramentelor de uși și ferestre, opera meșterilor sași din Sibiu.² Exista o etapă de Renaștere și la casa domnească (palatul) din vremea lui Petru Cercel, de la Curtea Domnească.

În vremea lui Neagoe Basarab, în realizarea sculpturii la casa mitropolitană, cât și la monumentala biserică a Mitropoliei din Târgoviște, alături de pietrari români au participat și sculptori pietrari aduși din Transilvania. Astfel, pe profilurile a două fragmente de montanți sunt iscăliți meșteri sași: „*Georgius Zigelerus și Johannes Ahs. – pietrari*”, alături de un meșter român, „*Dincă*”.³

Ne propunem descrierea câtorva dintre aceste piese, și anume *bazele de cruci de turlă* care provin de la biserică Mitropoliei din Târgoviște – unul dintre cele mai impresionante și monumentale edificii ecleziastice din Țara Românească în Evul Mediu –, dărâmată în anul 1889 și înlocuită cu actuala biserică, realizată de arhitectul francez Lecomte de Nouy, care nu reproduce nici proporțiile și nici forma construcției inițiale.

Cele nouă baze de cruci de turlă reprezintă o categorie importantă a sculpturii monumentale, care împreună cu informația documentară contribuie la formarea unei imagini asupra vechiului

monument medieval – biserică Mitropoliei. Astfel, coroborând informațiile documentare cu cele de ordin stilistic, ajungem la concluzia că cele nouă baze de cruci de turlă ale bisericii Mitropoliei din Târgoviște au fost executate, primele șase în timpul lui Radu cel Mare, iar ultimele trei aparțin, fără îndoială epocii lui Neagoe Basarab, care a adăugat construcției lui Radu cel Mare exonartexul amplu, de tip athonit.⁴

Începem descrierea fiecărei baze de cruce în parte, precum și amplasarea acestora pe monument.⁵

1) Bază de cruce de turlă. Sec. XVI; 1503-1505; comanditar Radu cel Mare (1495-1508); atelier din Țara Românească; Târgoviște; piatră; altorelief; 76 x 56 x 30 cm; provine de la biserică Mitropoliei din Târgoviște; Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște; nr. inv. I.24/4575; I. De formă bulbară, care se continuă în părțile inferioară și superioară cu un gât tronconic. Este decorată cu nervuri lungi împletite de secțiune semicirculară (gen turban), de influență orientală (motive otomane). Baza de cruce se afla deasupra absidei altarului.

Bibliografie: Ghica-Budești, *Evoluția arhitecturii*, III, pl. CCCXXI, fig. 503; Drăghiceanu, *Mitropolia*, p. 24, nr. 29; Moisescu, *Târgoviște*, p. 181-184, fig. 271, I; Georgescu, *Lapidariul*, p. 14, cat. 68, fig. 40.

2) Bază de cruce de turlă. Sec. XVI; 1503-1505; comanditar Radu cel Mare (1495-1508); atelier din Țara Românească; Târgoviște; piatră; tehnică mixtă: méplat și altorelief; 176x 56 x 21 cm; provine de la biserică Mitropoliei din Târgoviște; Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște; nr. inv. I.25/4576; II. De formă bulbară, care se continuă în părțile inferioară și superioară cu o formă tronconică. Baza bulbară este decorată cu un motiv vegetal stilizat, de influență orientală, iar în partea tronconică cu motivul acelor de brad. Baza de cruce se afla pe turla proscomidiei.

Bibliografie: Ghica-Budești, *Evoluția arhitecturii*, III, pl. CCCXXI, fig. 503; Drăghiceanu, *Mitropolia*, p. 22, nr. 4; Moisescu, *Târgoviște*, p. 181-184, fig. 272, II; Georgescu, *Lapidarium*, p. 14, cat. 67, fig. 42.

3) **Bază de cruce de turlă.** Sec. XVI; 1503-1505; comanditar Radu cel Mare (1495-1508); atelier din Țara Românească; Târgoviște; piatră; tehnică mixtă: méplat și altorelief; 176 x 50 x 25 cm; provine de la biserica Mitropoliei din Târgoviște; Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște; nr. inv. 1.21/4572; III. Baza cilindrică, decorată cu motivul palmei stilizate, este continuată cu o parte bulbată, separată de cea cilindrică printr-o scotie. Partea bulbată este ornamentată cu motive vegetale stilizate (floarea de lelea și de răsură – trandafir sălbatic), de influență orientală. Baza de cruce se afla pe turla diaconiconului.

Bibliografie: Ghica-Budești, *Evoluția arhitecturii*, III, pl. CCCXIX, fig. 500; pl. CCCXX, fig. 501-502; pl. CCCXXI, fig. 503; Drăghiceanu, *Mitropolia*, p. 22, nr. 2; Moisescu, *Târgoviște*, p. 181-184, fig. 272, III; Georgescu, *Lapidariul*, p. 14, cat. 67, fig. 41.

4) **Bază de cruce de turlă.** Sec. XVI; 1503-1505; comanditar Radu cel Mare (1495-1508); atelier din Țara Românească; Târgoviște; piatră; tehnică mixtă: méplat și altorelief; 122 x 63 x 25 cm; provine de la biserica Mitropoliei din Târgoviște; Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște; nr. inv. 1.19/4570; IV. De formă sferică, decorată cu rozete rezultate din cercuri intersectate de influență orientală (motive otomane). Este continuată cu o formă tronconică ornamentată cu caneluri elicoidale (răsucite). Baza de cruce se afla pe turla centrală a naosului.

Bibliografie: Ghica-Budești, *Evoluția arhitecturii*, III, pl. CCCXIX, fig. 500; pl. CCCXX, fig. 501; pl. CCCXXI, fig. 503; Drăghiceanu, *Mitropolia*, p. 24, nr. 34; Moisescu, *Târgoviște*, p. 181-184, fig. 273, IV; Georgescu, *Lapidariul*, p. 14, cat. 68, fig. 43.

5) **Bază de cruce de turlă.** Sec. XVI; 1503-1505; comanditar Radu cel Mare (1495-1508); atelier din Țara Românească; Târgoviște; piatră; tehnică mixtă: méplat și altorelief; 117 x 52 x 24 cm; provine de la biserica Mitropoliei din Târgoviște; Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște; nr. inv. 1.18/4569; V. Atât bulbul, cât și partea tronconică sunt decorate cu hexagoane și stele în șase colțuri, de influență orientală (motive otomane). Baza este subliniată de o alternanță de baghete și scotii. Baza de cruce se afla deasupra naosului. Este pereche cu baza de cruce cu nr. inv. 1.20/4571; VI.

Bibliografie: Ghica-Budești, *Evoluția arhitecturii*, III, pl. CCCXXI, fig. 503; Drăghiceanu, *Mitropolia*, p. 23, nr. 22; Moisescu, *Târgoviște*, p. 181-184, fig. 274, V; Georgescu, *Lapidariul*, p. 14, cat. 69, fig. 44.

6) **Bază de cruce de turlă.** Sec. XVI; 1503-1505; comanditar Radu cel Mare (1495-1508); atelier din Țara Românească; Târgoviște; piatră; tehnică mixtă: méplat și altorelief; 90 x 64 x 21 cm; provine de la biserica Mitropoliei din Târgoviște; Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște; nr. inv. 1.20/4571; VI. De formă hexagonală, la partea inferioară este subliniată de o alternanță de scotii și baghete. Partea bulbată este decorată cu entrelacuri și motive florale (floarea de lelea), de influență orientală (motive otomane). Baza de cruce era dispusă deasupra naosului. Este pereche cu baza de cruce cu nr. inv. 1.18/4569; V. Diferite ca decorație, cele două baze de cruce prezintă similitudini în ceea ce privește profilatura părții inferioare.

Bibliografie: Ghica-Budești, *Evoluția arhitecturii*, III, pl. CCCXIX, fig. 500; pl. CCCXX, fig. 501; pl. CCCXXI, fig.

503; Drăghiceanu, *Mitropolia*, p. 23, nr. 25; Moisescu, *Târgoviște*, p. 181-184, fig. 274, V; Georgescu, *Lapidariul*, p. 14, cat. 69, fig. 45.

7) **Bază de cruce de turlă.** Sec. XVI; 1517-1520; comanditar Neagoe Basarab (1512-1521); atelier din Țara Românească; Târgoviște; piatră; altorelief; 225 x 64 x 25 cm; provine de la biserica Mitropoliei din Târgoviște; Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște; nr. inv. 1.26/4577; VII. De formă sferică, decorată cu nervuri lungi împletite (gen turbane) de influență orientală (motive otomane). Baza de cruce era dispusă pe turla centrală a exonartexului.

Bibliografie: Ghica-Budești, *Evoluția arhitecturii*, III, pl. CCCXXI, fig. 504; Drăghiceanu, *Mitropolia*, p. 24, nr. 30; Moisescu, *Târgoviște*, p. 181-184, fig. 275, VII; Georgescu, *Lapidariul*, p. 14, cat. 70, fig. 46.

8) **Bază de cruce de turlă.** Sec. XVI; 1517-1520; comanditar Neagoe Basarab (1512-1521); atelier din Țara Românească; Târgoviște; piatră; tehnică mixtă: méplat și altorelief; 160 x 56 x 20 cm; provine de la biserica Mitropoliei din Târgoviște; Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște; nr. inv. 1.23/4574; VIII. De formă bulbară, continuată cu o formă tronconică, este în întregime decorată cu motivul palmei schematizat. La partea superioară este ornamentată cu motivul florii de crin stilizate, de influență orientală. Este pereche cu baza de cruce cu nr. inv. 1.22/4573, IX, fiind dispusă pe una din turlile mici ale exonartexului.

Bibliografie: Ghica-Budești, *Evoluția arhitecturii*, III, pl. CCCXIX, fig. 503; Drăghiceanu, *Mitropolia*, p. 23, nr. 25; Moisescu, *Târgoviște*, p. 181-184, fig. 276, VIII; Georgescu, *Lapidariul*, p. 14, cat. 71, fig. 47.

9) **Bază de cruce de turlă.** Sec. XVI; 1517-1520; comanditar Neagoe Basarab (1512-1521); atelier din Țara Românească; Târgoviște; piatră; tehnică mixtă: méplat și altorelief; 156 x 51 x 21 cm; provine de la biserica Mitropoliei din Târgoviște; Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște; nr. inv. 1.22/4573; IX. De formă bulbară, este continuată cu o formă tronconică. Este decorată în întregime cu motivul palmei cu nervuri interioare, continuând la partea superioară cu motivul florii de crin stilizate. Baza de cruce este dispusă pe una din turlile mici ale exonartexului. Este pereche cu baza de cruce cu nr. inv. 1.23/4574; VIII.

Bibliografie: Ghica-Budești, *Evoluția arhitecturii*, III, pl. CCCXIX, fig. 500; pl. CCCXX, fig. 501; pl. CCCXXI, fig. 503; Drăghiceanu, *Mitropolia*, p. 23, nr. 25; Moisescu, *Târgoviște*, p. 181-184, fig. 276, IX; Georgescu, *Lapidariul*, p. 14-15, cat. 7, fig. 48-49.

Cercetarea dimensiunilor, a formei, decorației și tehnicii execuției celor nouă baze de cruce provenind de la biserica Mitropoliei din Târgoviște, (care erau amplasate astfel: opt se aflau deasupra cupolelor turlurilor, iar a noua se afla deasupra semicalotei altarului), ne permite stabilirea perioadelor sculptării lor, în funcție de principalele etape de construcție a bisericii. Prima (1503-1505) în vremea domniei lui Radu cel Mare, iar cea de-a doua (1517-1520) în timpul domniei lui Neagoe Basarab. Repertoriul ornamental al bazelor din prima etapă îl regăsim în decorul fațadelor bisericii Mănăstirii Dealu.

Tot mai evidente sunt similitudinile dintre forma bazelor de cruce care încununau turlile bisericii Mănăstirii Argeșului, înfățișate în fotografiile anterioare restaurării de la sfârșitul secolului al XIX-lea și păstrate încă în Lapidariumul de la Curtea de Argeș, cu cele două baze localizate deasupra turlurilor mici ale exonartexului bisericii mitropolitane din Târgoviște.

Toate piesele Colecției Lapidarium, astăzi disparate, sunt în măsură să recompună imaginea fidelă a unei arhitecturi plenar dezvoltate, în care plinul zidăriei este permanent întrerupt de grația unui profil sculptat, fie el gol de fereastră sau de ușă, fie arcadă de pridvor sau de foișor, acea imaterială alcătuire de aer și piatră care devine o caracteristică a programelor arhitecturale din secolele XVII-XVIII.

Atât piesele păstrate în Colecția Lapidarium a Complexului Național Muzeal „Curtea Domnească” din Târgoviște, cât și cele aflate în colecții ale Muzeului Național de Istorie a României din București constituie prețioase mărturii ale trecutului istoric și artistic care reprezintă un ansamblu documentar excepțional, întregind imaginea pe care ne-o oferă monumentele istorice și de artă din vechea reședință domnească a Țării Românești, Târgoviște.

Note

1. Maria Georgescu, *Lapidarium din Târgoviște. Secolele XV-XIX. Le Lapidarium de Târgoviște. XVe-XIXe siècles. The Lapidarium of Târgoviște. The XVth-XIXth centuries*, București: Editura DAIM, 2002, p. 43-44.
2. E. Hurmuzaki, *Documents sur l'histoire des Roumains* (ed. Nicolae Iorga), VI/1, nr. 443.
3. Ana Dobjanschi, Maria Georgescu, *Îcônes de Târgoviște, XVIe-XIXe siècles (Icoane din Târgoviște)*, București: Editura DAIM, 1998, cap. II. „Târgoviște – centru de cultură și artă, secolele XIV-XVIII”, p. 20.
4. C. Moiescu, *Târgoviște. Monumente istorice și de artă*, București: Editura Meridiane, 1979, p. 184.
5. Maria Georgescu, *Lapidarium din Târgoviște*, cat. 28-36, p. 140-148.

Prof. univ. dr. Maria Georgescu
Universitatea „Valahia”, Târgoviște

ELENA VĂCĂRESCU VĂZUTĂ DE UNII DINTRE CONTEMPORANII SĂI

Descendentă a poeților Văcărești, care au avut o contribuție irecuzabilă la dezvoltarea literaturii și a culturii române în general, Elena Văcărescu a continuat activitatea literară a iluștrilor ei înaintași. Spre deosebire de aceștia, pasionați nu numai de literatura dar și de limba română, ea a ales limba franceză pentru a-și redacta majoritatea operelor, fiind unul dintre cei mai reprezentativi autori români care și-au cucerit drept de cetate în Orașul – Lumină. Pe de o parte, această alegere se explică prin faptul că, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, limba franceză devenise principala limbă de exprimare a înaltei societăți românești, căreia autoarea îi aparținea prin naștere și educație. Mulți reprezentanți ai aristocrației și înaltei burghezii românești, de cele mai multe ori diletanți, scriau în limba franceză și publicau în Franța. În orice caz, Elena Văcărescu, înzestrată cu un talent autentic și având o concepție superioară despre meseria de scriitor căreia îi consacra cea mai mare parte a timpului său și pe care o privea cu seriozitate, conștientă de responsabilitățile pe care le implica, nu poate fi considerată o diletantă. Pe de altă parte, multe din datele sale biografice lasă să se întrevadă motive și rațiuni strict personale care au dus la această alegere: frecventarea la o vârstă destul de fragedă (în 1879, când avea doar 15 ani) a cursurilor ținute la Sorbona de profesori celebri de talia lui Gaston Paris și a lui Ernest Renan, contactul cu literatura franceză și cunoașterea poeților romantici, parnasieni și simbolști, lecțiile de prozodie primite de la Sully Prudhomme, frecventarea saloanelor literare pariziene și nu în ultimul rând ruperea logodnei cu prințul Ferdinand, fapt ce a obligat-o să părăsească România și să trăiască mai mult în Franța, care va deveni pentru ea a doua patrie, „son pays d'élection”, cum se spune în mod curent. În Franța și-a conceput și și-a redactat majoritatea operelor. Paralel cu scriitura, Elena Văcărescu a desfășurat o activitate prodigioasă de conferențiară atât în cadrul „Universității Analelor” (L'Université des Annales) precum și în cadrul Societății Naționale de la Geneva, în calitate de secretar general al delegației României.

Talentul său poetic și mai ales cel

oratoric au făcut ca Elena Văcărescu să fie cunoscută și apreciată în Franța și în lume.

Cu toate că arta sa poetică compozită (tributară romantismului poezia ei lasă să se vadă numeroase alte influențe: parnasieni, simboliste, baroce, eminesciene etc.) nu a impus-o – pe bună dreptate de altfel – pe Elena Văcărescu în spațiul literar francez ca o inovatoare, ca o creatoare de paradigme noi (ca pe Tristan Tzara, Barbu Fundoianu sau Gherasim Luca, de exemplu), dovezile de apreciere de care s-a bucurat sunt elocvente.

A fost de două ori laureată a Academiei franceze: premiul *Archon Despérouses*, decernat pentru prima ei culegere de versuri „*Chants d'aurore*”, apărută în 1886 și premiul *Julien Fabre* obținut pentru „*Le Rhapsode de la Dâmbovitza*”, publicat în patru limbi (franceză, germană, engleză, italiană) între 1884-1892.

Critica literară s-a arătat foarte binevoitoare față de creația sa poetică. În ceea ce privește prima culegere „*Chants d'aurore*”, putem menționa aprecierile făcute de Edouard Pailleron, autorul comediei „*Le monde où l'on s'ennuie*” care o considera o carte „frumoasă și rară”, ale filosofului E. M. Caro, impresionat de aceste versuri „pline de prospețime”, ale lui Gaston Paris, emoționat de „primele murmure ale unui suflet pe care sentimentul îl face să vibreze” ce se fac auzite în aceste poeme. Într-un articol nesemnat din jurnalul „*Le Soir*” se vorbea chiar de „măiestrie” (în pofida vârstei tinere a autoarei) și de un caracter cu totul și cu totul „personal”¹.

Criticii s-au arătat mai interesați însă de culegerea sa folclorică „*Le Rhapsode de la Dâmbovitza*”. Printre cei care și-au adus contribuția la o mai bună cunoaștere în străinătate a Rapsodului pe al cărui portativ autoarea a transcris melosul popular dâmbovițean trebuie să menționăm mai întâi pe Auguste Dorchain care considera că o astfel de carte „deschide” comoara unui suflet național („*Journal de l'Université des Annales*, 1908, p. 833). Pentru Léo Claretie „*Rapsodu*” este sufletul „patriei sale” („*Feuilles de route en Roumanie*”, Paris, 1912). Paul Morand merge până

la a afirma că a auzit recitându-se versuri din „Rapsod” pe străzile din Mexic și Brazilia². Leconte de Lisle care a avut un rol important în decernarea premiului „Archon Despérouses” pentru culegerea „Chants d'aurore”, prin raportul favorabil pe care l-a redactat, afirmă după lectura „Rapsodului”, adresându-se direct autoarei, așa cum ea însăși mărturisește: „Dacă ai fi autorul unui asemenea volum, ai fi mai mult decât un geniu – un monstru”³.

Cu ocazia acordării premiului Jules Fabre, Gaston Boissier aprecia întreaga creație poetică a Elenei Văcărescu care „a onorat încă de mult timp literele franceze cu frumoasele sale poeme” și recunoștea succesul internațional pe care poemele din Rapsod îl aveau deja: „...baladele românești pe care le încoronăm astăzi au dobândit o glorie universală înainte de a veni la noi și au trecut din limba noastră în toate limbile Europei”⁴. José-Maria de Heredia, Renan și Gaston Paris găseau în „Rapsod” o „stranie frumusețe” care de fapt „era cea a folclorului românesc”⁵.

Cele două culegeri premiate de Academia franceză nu sunt singurele care au reținut atenția criticii și a publicului. Astfel, Charles de Pommairols scrie o cronică mai mult decât elogioasă cu ocazia apariției culegerii „Lueurs et flammes”⁶, în 1903.

Ferdinand Grech în alocuțiunea ținută cu ocazia festivității „Hommages à Hélène Văcărescu” (1937, Sala Chopin, Paris) mărturisește că a admirat în *L'Or du Soir* „aceste versuri pline de sevă, pline de poezie și pline mai ales de această radioactivitate greu de definit pe care expresia vieții o comunică versurilor”⁷. În aceeași alocuțiune, Ferdinand Grech face o apreciere asupra întregii creații poetice a Elenei Văcărescu prin care aceasta „a adus cu adevărat o contribuție, o contribuție solidă, o contribuție de aur, la edificiul poeziei contemporane”⁸. Referindu-se la poemul „Le Collier des larmes” („Salba de lacrimi”), Jean Richepin afirma că nu există în nicio altă literatură populară sau savantă, un altul care să-l poată egala în frumusețe pe acesta⁹.

Pentru Edmée de la Rochefoucauld, admiratoare și exegetă a unei alte mari poetese de expresie franceză și de origine română, Anna de Noailles („Anna de Noailles”, Editions Universitaires, 1956), versurile Elenei Văcărescu, „pline de flăcărie, de dragoste, de elanuri și de pasiune” sunt „admirabile”¹⁰. În concepția contesei de la Rochefoucauld, Elena Văcărescu este „tânăra din grădina pasionată” (*Le Jardin passionné* este titlul unei culegeri de poezii a Elenei Văcărescu, apărută în 1908) care plângea ascultând „chemările îndurerate” din „Le Coeur innombrable”. De aici „strania identificare” dintre cele două poetese, care au într-adevăr, multe puncte comune: origine aristocrată, educație îngrijită, grad de rudenie destul de apropiat (erau verișoare), redactarea operelor în limba franceză și mai ales estetica, poetica lor care le apropie de romantism: valorificarea suferinței, pesimismul imanenț, exprimarea directă a emoțiilor, sentimentelor și a trăirile afective, lirismul puternic etc.

De altfel, apartenența «poieticii» Elenei Văcărescu la paradigma romantică a fost pusă în evidență de criticii literari din epocă. După P. Thémaly¹¹ ascendența romantică a esteticii sale este capitală prin tematica abordată (natura, dragostea, scurgerea timpului, moartea, sentimentul religios, meditația poetică), fetișizarea eului, lirismul personal. În opinia noastră, estetica poeziei sale nu este reducibilă la romantism, multe alte influențe făcându-se simțite: platoniciene, parnasiene, baudelairene, malarmeene, simboliste, petrarchiste, eminesciene, chiar baroce. Uneori

aprecierile făcute asupra operei sale sunt atât de entuziaste, de lipsite de măsură, adevărate ditirambe încât ar putea inspira îndoieli cititorului de azi asupra seriozității sau sincerității autorilor lor.¹²

Cu ocazia festivității „Hommages à Hélène Văcărescu” organizată în 1937, la sala Chopin din Paris, au fost subliniate de către vorbitori, pe lângă talentul poetic, și alte laturi ale personalității sale. Este vorba în primul rând, de minunatul și formidabilul său talent oratoric care atrăgea un public numeros în sălile unde conferența. Capacitatea de a captiva auditoriul, de a-l cuceri este admirabil pusă în evidență de Marcel Prévost, membru al Academiei franceze, după care Elena Văcărescu este nu numai un „mare poet”, ci și un „mare orator”, așa cum numai Lamartine și Hugo au mai fost înaintea ei: „Ați fi spus că dintr-odată, într-o sală întunecată, supraîncălzită, o fereastră se deschidea larg spre aerul din exterior, curat și înviorător. Frunțile s-au ridicat, privirile s-au fixat pe buzele armonioase care exalau în sfârșit ritm, gândire și grație. Elocința înnăscută, dar al Muzei, reînviase o atenție în agonie”¹³.

Acest extraordinar succes de public se explică nu numai prin claritatea raționamentelor, siguranța analizei, armonia și eleganța frazelor, vigoarea și precizia exprimării, argumentația solidă ci și prin remarcabilele „aptitudini fizice ale oratoarei”: „Timbrul vocii sale, chiar la nivelul unei întrevederi particulare, este încântător; modul de articulare este impecabil, sonoritatea se adaptează instinctiv la sensul cuvintelor, la jocul silabelor, la nuanța sentimentului; niciodată, cum se întâmplă cu atâția oratori, nu apelează la strigăte pentru a accentua ideea, și, pe de altă parte, textul nu alunecă niciodată în această proză poetică despre care François Coppée spunea atât de justificat că este, nici mai mult nici mai puțin, proză proastă”¹⁴.

Entuziasmul lui Paul Morand, când este vorba despre talentul oratoric al Elenei Văcărescu, este cel puțin egal cu cel al lui Marcel Prévost: „Alții au vorbit despre talentul ei poetic. Ceea ce vreau să evoc aici, este ceea ce invidiez mai mult la ea: darul cuvântului, arta cu care, în câteva clipe, reușește să destindă o atmosferă încărcată cu electricitate sau cu gaze vătămătoare și să creeze un climat favorabil. Am văzut-o toți ridicându-se, odată zgomotul discuțiilor oficiale stins, cuprinzând asistența cu o privire circulară, privindu-și inelul de aproape, acest mare inel cu briliante pe care îl poartă pe deget și care pare s-o fascineze ca și cum ar găsi în el propria sa imagine și inspirația, posomorându-se la față, apoi dintr-o dată, într-un șuvoi de cuvinte amuzante sau emoționate, reconciliind stilul și ideile generale, umorul britanic și veselia galică, suplețea slavă, spiritul secolului al XVIII-lea francez și, lucru mai rar încă, adevărurile politice și franceza ireproșabilă”¹⁵.

Talentul său oratoric stârnea admirația unanimă a contemporanilor. Pentru M. Prévost „Elena Văcărescu vorbind [...] este o încântare”. Will Gordon admiră „spiritul său delicat, ironia epigramelor, farmecul emoției și al frazei precum și incomparabila ușurință a exprimării care fac din ea o conferențiară desăvârșită”¹⁶. Pe bună dreptate Moro Giafferi avea să afirme în 1954 că primele decenii ale secolului al XX-lea au fost dominate de trei femei remarcabile: Anna reprezentând poezia, Colette – proza, Elena – elocința¹⁷.

Vocea compatrioților se adaugă la cea a străinilor pentru a aduce un strălucit omagiu Elenei Văcărescu ca poetă și oratoare, dar mai ales ca reprezentantă și „ambasadoare” a României peste hotare. În această calitate, a desfășurat o activitate neobosită pentru a-și face țara natală cunoscută și iubită, pentru a o face „să strălucească”. În opinia lui N.

Pillat, talentul său oratoric se manifestă cu și mai multă forță când vorbește despre România. Discursul Elenei Văcărescu, conceput și șlefuit după toate legile retoricii pe care le cunoștea și stăpânea, capătă, când vorbește despre România, „poezie, muzică și culoare”: „*Atunci trebuie s-o vezi și s-o auzi vorbind. Cu ochii pe jumătate închiși, ea pare, în mijlocul asistenței care o ascultă atent, să calce nu pe scândurile unei estrade sau pe covorul unui salon ci pe un colț din pământul românesc pe care îl cântă – căci cuvintele ei sunt un cântec – un imn pe care îl recită uneori cu religiozitate, cu această dragoste imensă pe care o are pentru pământul strămoșesc. Pentru cei care o ascultă, totul devine poezie, muzică și culoare. Mai bine decât oricine, ea știe să așeze România în cadrul său luminos*”¹⁸.

N. Pillat subliniază la rândul său „opera minunată de propagandă” a Elenei Văcărescu din timpul războiului când România era complet izolată de Franța precum și întreaga ei „operă atât de necesară” în vederea apropierei dintre cele două popoare. De aici, pe de o parte, recunoștința „pe care i-o datorează românii” și pe de altă parte, „încrederea, respectul și toată afecțiunea” pe care i-o arată Franța. Caius Brediceanu, într-o alocuțiune susținută cu ocazia unei conferințe a Elenei Văcărescu la Viena (27 mai 1930), subliniază, de asemenea, remarcabila contribuție a ilustrei noastre compatriote la dezvoltarea relațiilor franco-române: „*O verigă a acestor raporturi dintre cultura română și cultura națiunii franceze este reprezentată de domnișoara Văcărescu însăși. Ea a scris întotdeauna în limba franceză, fără totuși să renunțe vreodată la suflul ei românesc, poporul său constituind întotdeauna leit motivul preocupărilor sale literare și oratorice*”¹⁹.

Paul Morand înțelege foarte bine patriotismul profund dar echilibrat al Elenei Văcărescu, fără nicio urmă de naționalism, de xenofobie, precum și profundul său atașament față de Franța, a doua sa patrie: „*Patriotismul său, ar trebui să spun patriotismele sale, căci are întotdeauna două: cel român și cel francez, ating la ea cel mai înalt grad de tensiune, dar fără să-i trăsnească pe cei care se apropie*”²⁰.

Reuniunea organizată la 1 iunie 1937, în sala Chopin la Paris, pentru a celebra opera și personalitatea sa este, de asemenea, o dovadă a prestigiului de care se bucura în Franța și în lume, a europenismului și internaționalismului său. Souza – Dantos, ambasadorul Braziliei la Paris, i-a subliniat cu entuziasm imaginea de mare europeană: „*În dumneata, draga mea prietenă, salut, în numele noii lumi și din toată inima, femeia de litere ilustră și diplomatul eminent care a adus servicii atât de mari păcii și gloriei Europei dar și universității sale; [...] nu sunteți o româncă, nu sunteți o europeană, sunteți o femeie universală*”²¹.

Recunoscând și admirând talentul poetic al Elenei Văcărescu, Paul Reynaud apreciază în ea femeia de acțiune care „*la Geneva, a pledat cu autoritate, ca delegată a țării sale, cauza păcii, cauza apropierei intelectuale*”. În calitate de româncă, franțuzoaică, cetățeană a lumii „*ea a avut meritul de a fi luptat împotriva autarhiei*” considerată de ea ca un factor de „*război și de regres al civilizației*”²².

Will Gordon amintește simpatia, admirația, chiar și afecțiunea de care Elena Văcărescu se bucura în Anglia: „*Admirăm spiritul său delicat, sarea epigramelor sale, farmecul emoției și al frazei precum și incomparabila ușurință a dicțiunii sale care face din ea o conferențiară desăvârșită. Poetă, ea ne încântă cu imaginile pe care le extrage din neant, cu armonia amintirilor și elocința visurilor. Religia muncii și cultul frumosului se adaugă la toate acestea, idealuri care îi sunt un sanctuar în epoca noastră tulbură*”²³.

Cuvintele cele mai emoționante ni se par a fi cele ale lui Paul Morand, căci ele presupun nu numai o îndubitabilă recunoaștere a calităților sale de poetă, conferențiară și femeie de acțiune ci și o adevărată comuniune de gânduri și sentimente: „*Am întâlnit-o pe Elena Văcărescu pentru întâia oară [...], de fapt, am întâlnit-o undeva pentru prima oară? Nu, am cunoscut-o dintotdeauna*”²⁴.

Pentru Caius Brediceanu, Elena Văcărescu este „un minunat orator”, o femeie „cu o inimă de aur și cu o inteligență superioară” care a adus o contribuție valoroasă la „construirea unei umanități care să devină mai bună și mai fericită”²⁵.

Efortul acestei „eminente femei” pentru instaurarea păcii mondiale este considerat de Will Gordon „o încurajare pentru prezent și un fericit augur pentru viitor”. Cuvinte profetice am putea spune pentru că ideile și conceptele sale despre pace și stabilitate europeană sunt încă de o mare actualitate. Următoarea afirmație a lui Constantin Turcu justifică pe deplin opinia noastră: „*O mare și veritabilă contemporană, pentru că ideile sale nu au rămas încremenite ca acum cincizeci de ani, când ne-a părăsit. Aceste idei își caută astăzi încă realizarea*”²⁶.

Note

1. Cf. Ioan Stăvăruș. *Elena Văcărescu*, București: Editura Univers, 1974, p. 41
2. Ibidem, p. 204.
3. Apud Elena Văcărescu. *Scriseri alese*, București: Editura Minerva, 1975, p. 366.
4. Ibidem, p. 364.
5. Ioan Stăvăruș, op. cit., p. 204.
6. Charles de Pommairols. *Aérienne Poésie in Le Gaulois*, 10 iunie 1903.
7. Alocuțiune reproducă în Constantin Turcu. *Hélène Văcărescu. Une grande européenne*. Bucarest: Editions de la Fondation Culturelle Roumaine, 1996, p. 180 (în traducerea autorilor).
8. Ibidem, p. 179 (în traducerea autorilor).
9. Jean Richepin. *L'Ame roumaine in La Roumanie*, Conférences, Paris, L'Union Française, Gf. A., 1920, pp. 125-130.
10. Alocuțiune reproducă în Constantin Turcu. *Hélène Văcărescu. Une grande européenne*, p. 177.
11. P. Thémanlys. *Une grande romantique: Mademoiselle Hélène Văcărescu*. În: *Idéal et réalité*, an IV, nr. 44/1928.
12. Ernest Tissot. *Une Française de Roumanie: Hélène Văcărescu*. În: *La Revue*, juillet, 1912.
13. Alocuțiune de Marcel Prévost. În: Constantin Turcu, op. cit., p. 188 (în traducerea autorilor).
14. Ibidem, p. 187 (în traducerea autorilor).
15. Ibidem, p. 189 (traducerea autorilor)
16. Ibidem, p. 183 (traducerea autorilor)
17. Apud I. Stăvăruș, p. 250
18. Alocuțiune reproducă în Constantin Turcu. *Hélène Văcărescu. Une grande européenne*, pp. 185-186
19. Ibidem, p. 192
20. Ibidem, p. 190 (în traducerea autorilor).
21. Ibidem, p. 178 (în traducerea autorilor).
22. Ibidem, p. 182 (în traducerea autorilor).
23. Ibidem, p. 183 (în traducerea autorilor).
24. Ibidem, p. 189 (în traducerea autorilor).
25. Ibidem, p. 192 (în traducerea autorilor).
26. Constantin Turcu, op. cit., p. 5.

Un precursor al realismului

Realismul românesc în dimensiunea lui estetică este unul târziu și etapizat. Din diferite motive – cel mai important pare a fi cel al întârzierii literaturii noastre față de marile literaturi europene – conceptul s-a cristalizat treptat și mai ales nu a beneficiat de opere specifice reprezentative, cum avea să se întâmple în Franța prin expoziția pictorului Gustave Courbet, a cărui expoziție, *Realismul*, din 1855 va promova cu putere noua perspectivă asupra literaturii. În viziunea pictorului, realismul se impune la fel cum romantismul apăruse decisiv la 1830. Realismul devenea o condiție a artei prin capacitatea sa de a înfățișa „obiceiurile, ideile, aspectul epocii mele, după aprecierea mea...” Fără a se impune de la început ca o nouă perspectivă asupra artei, realismul răzbate treptat și în literatură și va deveni dominant prin contribuția lui Balzac și Zola, mai târziu Lev Tolstoi sau alți mari scriitori ruși sau englezi.

Înscrisă în curentul european de adaptare la noile orientări, proza autohtonă va cocheta multă vreme cu realitatea românească fără a deveni neapărat realistă. A fost nevoie de o întreagă geneză pentru a ne fixa în interiorul unui concept pe cât de cuprinzător, pe atât de greu de definit. Încă de la început, proza noastră, prin povestiri și nuvele, mai târziu prin romane a pășit în teritoriul realist cu mai mult sau mai puțin succes artistic. Mai mult, a fost necesară o întreagă resurrecție ideologică pentru a așeza la temeliiile artei realitățile societății românești, trăsăturile individuale ale personajelor cuprinse în opere. O contribuție importantă în acest sens o aduce gruparea din jurul revistei „Contemporanul” sau a celor afiliate acesteia prin întreaga lor strădanie de a apropia literatura de realitate și de anumite idei despre aceasta.

Fără îndoială, la „Contemporanul” a avut prioritate ideologia adversă „Junimii”, dar și dorința de a ilustra ideile prin opere literare viabile. Dacă „Junimea” a reușit acest lucru, prin contribuția câtorva mari scriitori precum Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, de partea cealaltă, încercările, deși numeroase, nu au avut același succes în plan estetic. Totuși, unii autori, prin câteva lucrări, depășesc simpla încercare amatoristică pentru a se înscrie prin scrierile lor în efortul de consolidare a curentului realist în literatura română. Cei mai mulți nu se afiliază la mișcarea tezistă a „Contemporanului”, dar merg în direcții apropiate, alții, puțini, este drept, se află chiar în interiorul acesteia și vor încerca să-și susțină concepțiile politice, sociale, chiar filozofice cu lucrări literare corespunzătoare. Antologiile întocmite după anii 1950 îi dau mai numeroși decât sunt în realitate, dar cu lucrări mult mai puțin importante decât s-a încercat să se acrediteze de către o istoriografie afiliată ideologic. Evidența nu lasă loc de prea multe adăugiri, dar nici nu poate conchide asupra caducității întregului demers. Cel puțin în latura realismului ca doctrină creatoare pot fi reținute unele încercări ale unor autori cândva excesiv cultivați, acum intrați în conul de umbră al posterității.

Unul din acești autori ne apare a fi Constantin Mille. Nu printr-o întreagă operă, altfel relativ variată: proză scurtă, roman, versuri, publicistică, ci printr-o singură lucrare pe care istoria literară o poate reține: romanul *Dinu Milian*. Într-o clasificare oferită de Vladimir Streinu avem de-a face cu un scriitor monodist, adică recunoscut pentru o singură scriere, intrată în conștiința publică, celelalte rămânând din când în când în grija specialiștilor în istoria literară. Acesta este și cazul lui Constantin Mille, iar îndelunga sa agitație în peisajul literar nu i-a putut salva de la uitare cea mai mare parte din strădaniile literare.

Dealtfel, scriitorul apare într-o perioadă de recesiune a literaturii noastre, în acel alternativ deal-vale atât de profund surprins în *Spațiul mioritic* al lui Blaga, ce pare a defini cultura. Venit pe lume în 1861 la Iași, ca fiu al lui Constantin Milea, boiernaș scăpătat, și al Mariei din familia boierilor Tăutu, cunoaște de mic marasmul unei gospodării pornită pe panta sărăciei. De aceea și primește o bursă la Liceul Institutului Academic din Iași, ale cărei rigori îi fac viața amară și-i deșteaptă o ură aproape viscerală față de învățământ. Trece totuși de această perioadă, se înscrie la Facultatea de Litere și Drept de la Universitatea ieșeană, de unde iese cu o diplomă și cu meseria de avocat, pe care o profesează o bună parte din viață. Se perfecționează la Bruxelles, vizitează Franța, Italia sau Germania și mai ales se lasă sedus de larma politică a timpului. Face de toate, de la agitație în facultate, la cea de stradă, până la a deveni emisarul secret al unor contacte cu cercurile extremiste de stânga din Rusia țaristă. Turbulenta adolescență marcată de mari probleme în școală (rămâne de două ori repetent) este accentuată de moartea timpurie a tatălui, după o nebunie nevindecată. Nici mama nu o mai duce mult, așa că se vede în grija unui unchi ce-i va înlesni totuși urmarea studiilor.

Timpul se dovedește a fi un sfetnic bun și după ce activează în cercurile socialiste și colaborează la „Contemporanul” sau publicațiile afine se îndreaptă spre lumea afacerilor devenind la sfârșitul secolului al XIX-lea proprietarul a două mari ziare: *Adevărul* și *Dimineața*. Cel puțin în prim-plan, Mille era proprietarul, dar în subteran se afla finanța evreiască din București, dovadă că în 1920 e nevoit să cedeze cele două cotidiane băncii Blank, ce le va încredința unui grup format din C. Graur, I. Rozenhal, Pauker și Iosif Nădejde. Marii socialiști din veacul anterior devin mari capitaliști ai veacului XX. De fapt, este traiectoria pe care o urmează Constantin Mille, aflat la înființarea Partidului Social Democrat din România printre fondatori și unul din conducători. Are grijă în 1899 să treacă împreună cu grupul „generoșilor” la Partidul Național Liberal, în susținerea căruia ajunge deputat în câteva legislaturi.

O adevărată viață în care nihilistul socialist din tinerețe devine proprietar capitalist și politician liberal. Printr-un declin al existenței, Mille nu va cumula în

scrierile sale toate aceste schimbări, pentru simplul motiv că cele mai multe din acestea vor fi scrise în tinerețe, cam până la 45 de ani. După acest moment activitatea sa de scriitor, dar și de publicist oarecum se încheie, un discurs parlamentar *Starea țărânimii* din 1901, niște *Letopisețe* (1905) sau *Rochia Catiței* (1910), punând punct unei activități ce se anunța febrilă.

Dar până atunci face publicistică socialistă, se dovedește un ateu convins și încearcă să destăinuie obiceiuri tradiționale: „*Iubesc o fată. Mă iubește. Voim să ne însurăm. Părinții însă cer să fac și căsătoria religioasă. Nu-i pot convinge că nu au dreptate să se amestece în conștiința noastră, cari nu credem în Dumnezeu. Atunci alegem un mijloc viclean. Făgăduiesc totul și mergem la ofițerul stărei civile care mă cunună în regulă. După lege sunt însurat. Părinții au consimțit, totul e după lege, apoi refuz să merg la biserică. Sunt bun însurat și am dreptul să-mi cer femeia la nevoie chiar manu militari. Aș fi curios ce mi s-ar răspunde la aceasta, când e știut că trebuie să mă divorțez pentru a rumpe căsătoria hotărâtă odată de ofițerul stării civile. Pentru a te divorța însă trebuie să fii însurat și deci suntem legal și în toată regula bărbat și femeie unul altuia.*”

Dacă popii ar fi oameni de principii (cum nu sunt) nu ar cununa pe atei și atunci, dacă căsătoria religioasă ar fi obligatorie, am vedea un feliu de oameni siliți a nu se putea însura după lege. Ni se spune chiar că hotărârile sinodului sunt foarte pe față: „Preoții nu au voie să cunune pe atei.”

Opera literară variată și inegală începe cu un volum de *Versuri* (1883), după ce își făcuse ucenicia la „Contemporanul”. Fără har liric dar cu teză, tânărul debutant afișează mai întâi programul revistei comilitone și apoi contribuția proprie nesemnificativă. Ceva mai consistent se dovedește în povestiri și nuvele: *Zoe, Pruncucigașa, Feciorul popii* (1887), dar mai ales în ceea ce s-a numit a fi primul și ultimul său roman, *Dinu Miliian* (1887) ce cunoaște mai multe ediții și modificări pe parcurs. De fapt poate prea pretențios să-l numim roman în accepțiunea tehnică a termenului e mai degrabă un colaj de momente susținut de același personaj. Natura autobiografică este evidentă și ne trimite la vârsta copilăriei romanului românesc. În lipsa unei solide fundamentări teoretice, autorul devine un povestitor ce și extrage substanța din propria viață. De aici și o poiză de autenticitate, de realitate cunoscută, chiar trăită prin câteva date esențiale. Dealtfel, Tudor Vianu în *Arta prozatorilor români* recunoaște că „primul realism românesc este astfel un realism memorialistic”. Ceea ce se întâmplă în totalitate în *Dinu Miliian*, prin relatarea cronologică a unei existențe destul de încercate de loviturile destinului.

Stăruie astfel și în acest roman postulatul fidelității, al felului netrucat de a nara și a pune în pagină întâmplări pe cât posibil autentice. Numai că la Constantin Mille aflăm unele elemente din ceea ce numea Vlahuță „sâmburele abstract al concepției”, adică o anumită concepție deterministă inspirată de Taine și devenită la „Contemporanul” doctrină imuabilă. Critica normativă a lui Gherea cerea așa ceva și susținuta sa campanie antijunimistă pune accent tocmai pe onestitatea în artă, pe capacitatea acesteia de a se apropia

de suferința celor mulți într-un umanitarism desprins din François Coppée. Se mai cerea să fii răzvrătit, ateu, dezamăgit de ipocrizia politică și de gustul cosmopolit. Tot atâtea cerințe ce au guvernat gândirea ultimului sfert al secolului al XIX-lea pentru a atinge paroxismul în realismul socialist al deceniilor 6-9 din ultimul secol.

La o recitare proaspătă, *Dinu Miliian* dovedește că se sustrage tezelor timpului pentru a se împlini într-o proză credibilă tocmai prin ceea ce trece dincolo de determinismul moldavă a lui Creangă, cel din *Amintiri din copilărie*, dar și cu personaje cultivate de Alecsandri, captează o întreagă experiență de viață, un tumult existențial alimentat de trăirea faptelor narate. Descrierea devine precisă, aproape picturală, cu detalii oferite de toate simțurile celui ce a trecut prin asemenea pasaje: „*Clasa! O sală mare, joasă, întunecoasă. Patru sau cinci rânduri de bănci; aproape cincizeci de școlari înlăuntru. Aerul greu, podul jos; în fața băncilor, între două ferestre, catedra cu profesorul, un franțuz care vorbea românește. Alături de catedră patru sau cinci băieți puși în genuchi, nu tocmai supărați, pesemne, de această pedeapsă, de vreme ce se strâmbau unul la altul, scoțând limba la cei din bănci cari râdeau în pumni. Pe lângă acestea se îndeletniceau cu prinderea muștelor carile mai putuseră trăi, căci vremea iera căldicică. Unul mai ales iera foarte ghibaciu; într-o clipeală musca iera prinsă, apoi în locul știut îi punea o bucată de hârtie care o atârna în zbor. Cei din bancă priveau operația ghiontindu-se și răsând. Cădeau mulți însă jertfă hazului lor, căci la intrarea noastră auzeam pe profesor strigând:*

- Îți pun zero la purtare! Tu de colo iești postit la dejun. Codrescule, iești obraznic. - Măgariule verde!

Aceasta iera clasa.

Proza sa e mai mult o izbândă a cuvântului decât una a teoreticianului, a felului de a lua în posesie viața și de a o lăsa să se exprime necontaminată de idei preconcepționate și idealuri nebuloase. Bogăția de fapte, intensitatea lor surprinsă prin notații scurte, aproape eliptice asigură un grad de oralitate ce menține autenticitatea scenelor. Unele din acestea vor fi preluate, amplificate, teoretizate mai târziu în literatura noastră, cum ar fi anii de școală, cancelariile profesorilor, lumea măruntă a târgurilor moldovenești. Prin aceasta *Dinu Miliian* e un adevărat deschizător de părți în literatură realistă. Fiind un jurnal elaborat de un povestitor fără mari preocupări de a surprinde psihologii, romanele alunecă de multe ori la suprafața lucrurilor, descifrează ceea ce se vede și mai puțin intuiește ce se întâmplă dincolo de aparențe, încât profunzimea nu este apanajul său, nici complexitatea construcției epice.

Ca una din primele pagini mai ample de proză românească, cu 11 ani înainte de *Viața lui Duiliu Zamfirescu* și cu 33 de ani înainte de *Podopera* lui Liviu Rebreanu, *Ion*, care dă de fapt prima izbândă a romanului realist românesc, *Dinu Miliian* rămâne o pagină în evoluția romanului românesc ce nu poate fi ignorată și mai ales pusă la index în temeiul unor rătăciri ale gândirii timpului în care a fost scris.

Prof. Emil Vasilescu

redactor-șef, revista „Biblioteca”

Remember

VASILE CÂRLOVA – cel dintâi poet romantic

Poezia lui Vasile Cârlova, deși restrânsă cantitativ, ca și viața sa de altfel, curmată la doar 22 de ani (se naște la 4 februarie 1809 și moare la 18 septembrie 1831 la Craiova), continuă să fie prețuită, avându-și un loc distinct în istoria literaturii românești, abordând o tematică variată, făcând trecerea de la spiritul clasic spre cel romantic, punând piatra de temelie lirismului elegiac, meditativ și eroic, la modă în epocă.

Numeroase din datele sale bibliografice sunt controversate. Cele ale nașterii au suscitât numeroase opinii. După Ion Heliade Rădulescu, s-ar fi născut la Târgoviște, în 1809: „originea și creșterea acestui tânăr, a fost mai mult din Târgoviște” („Curierul Românesc”, octombrie, 1831), de aceeași părere fiind și N. Țincu. Alți literați (printre care Alexandru Odobescu și Dimitrie Bolintineanu), dau București ca loc al nașterii, ipoteză ce nu se susține. I. C. Filitti, ca și Ion Cârlova, un strănepot de-al său, indică ca loc de naștere, Buzăul. Ion Cârlova, în «Genealogia familiei Cârlova» afirma: «Iardacă unii l-au crezut născut în Târgoviște, sau târgoviștean, a fost o confuzie». Cu siguranță tatăl său, Ioniță, se trăgea dintr-o familie de boiermași buzoieni, iar mama era olteancă, descendentă din familia Lăcustenilor.

Părinții se mută la Târgoviște, unde-și va petrece copilăria, vechea Cetate de Scaun influențându-i determinant existența și opera.

În casa stolnicului Nae Hiotu (soția acestuia fiind soră cu mama poetului) va învăța grecește și franțuzește, alături de Grigore Alexandrescu. Își continuă studiile, timp de patru ani, la Școala de la Sf. Sava. Scrie de la vârsta de 17 ani, în grecește, sub influența poetului grec contemporan Atanasie Hristopoulos, versuri care nu s-au păstrat, ca și poemul « Hero și Leandru » de Musafos. Din franceză traduce un prim act al tragediei «Zaira» de Voltaire, pierdut și el.

Caz rar, Vasile Cârlova rămâne în literatura română cu doar cinci poezii publicate de Ion Heliade Rădulescu în « Curierul Românesc »: « Ruinurile Târgoviștei » (20 martie 1830); « Păstorul întristat » (8 mai 1830); « Înserarea » (29 iunie 1830); « Rugăciune » (septembrie 1839) și « Marșul românilor sau odă oștirii

române cu ocazia înălțării steagului național la 1831 » (11 oct. 1839). Aceasta din urmă poezie, venea ca un omagiu al tânărului poet, care se înscriesese ca ofițer (1830) în milițiile pământene, recent înființate.

Cercetătorul N. Țincu îi făcea mai târziu, în «Revista Nouă», din 3 martie 1894 portretul: « era în miliția românească un tânăr ofițer de călăreți cu ochii luminoși, cu gura zâmbitoare și cu buzunarele ticsite de hârtii, pe care stau scrise în rânduri frumos întocmite stihuri și iarăși stihuri. Acesta era Vasile Cârlova ».

Este cert deci faptul că opera sa poetică era mai numeroasă, dar din păcate, s-a pierdut.

Sensibilitatea sa de sorginte romantică ce dezvoltă motivul ruinelor la modă în literatura preromantică se evidențiază pregnant în «Ruinurile Târgoviștei», prima expresie a pesimismului, prilej de meditație: «O, ziduri întristate! / O, monument slăvit! / În ce mărimă multă și voi ați strălucit, / Pă când un soare dulce și mult mai fericit / Își revărsa lumina pe-acest pământ robil ». Este o meditație profundă asupra soartei, a timpului care se așterne pe ruine, ca și pe destinul omenesc: «Cum cele mai slăvite și cu temei de fer / A omenirii fapte din fața lumei per ».

Fiind convins că privindu-le «De milă îl pătrundeți, de gânduri îl uimiți / Voi încă în ființă drept pildă ne slujiți, » că «La voi, la voi nădejde eu am de ajutor; / Voi sunteți de cuvinte și de idei izvor!», finalul este un omagiu adus acestuia: «Deci, priimiți ruinuri, cât voi vedea pământ / Să viu spre mângâiere, să plâng p-acest mormânt / Unde tiranul încă un pas n-a cutezat / Căci la vederea voastră se simte spăimânta ».

În poeziile sale sunt sesizabile accente convenționale, ținând de poezia anacreontică a sfârșitului de secol XVIII, ca în «Păstorul întristat», unde influența lui Florian este vizibilă, în crearea atmosferei galantă, idilică, cu personaje mitologice.

Cu un cu totul alt registru poetic, în spirit lamartinian, ne întâlnim în «Înserarea», prima elegie românească, cu numeroase procedee noi pentru creația poetică de atunci ca cel al

sufletului asemuit unei luntre în furtună: «Întocmai ca o luntre ce, slobodă pe mare, / Nu poate de furtune a mai găsi pământ; / Ce n-are nici nădejde, că poate d-întâmplare, / Cu vremea s-o arunce la margine vreun vânt ».

În «Rugăciune», deși procedeele și sentimentele specific romantice se păstrează, ca cel al iubirii patriei, al visului spre glorie și dreptate, se încearcă și sentimentul religios, implorându-se divinitatea pentru salvarea nației sale: «Nu cer prisoase sau nălucire; / Voiesc dreptate, cer mântuire, / Patrii mele, jalnic pământ, / Vai! Ale cărui necazuri multe / Ce suflet poate să le asculte / Și să nu plângă dând crezământ!»

În «Marșul oștirii române», tonul se schimbă, fiind o poezie manifest, adresată «copiilor războinici»: «ascultare mumii dați, / Iată vreme, mic și mare armele s-îmbrățișați / Strigând toți c-o glăsuire, / Spre a mumii fericire / S-alergăm de obște frați ».

Militează pentru trezirea sentimentelor patriotice în inimile tinere ale contemporanilor săi: «Ce privire dulce mie! Steagul falfăie în vânt, / Armele lucesc veriunde, slava iese din mormânt, / Tinerimea îndrăzneată, / Mândră, falnică, măreață, / ușor calcă pe pământ... », «Arma iată că lucește, / Slava iată că zâmbește, / Corbul iată s-a-nălțat ».

Marin Sorescu îl numește «poetul călare», care «se ține de Turnul Chindiei ca dacii de munți. E revendicat de ruinari dar e un spirit nou, îndrăzneț, un constructor. Jelind trecutul pune piatra de temelie a unei zidiri cu multe bolți de pe care cele cinci poezii ale sale s-au aruncat cu aripi de șindrilă ».

Moartea timpurie, impactul adus demersului poetic precum și mijloacelor de exprimare, ecoul în evoluția ulterioară a versului românesc, fac ca numele său să rămână rezonant în literatura noastră, a epocii de tranziție, fiind deschizător de orizonturi noi pentru generațiile viitoare.

Dr. Victor Petrescu

IOAN ALEXANDRU BRĂTESCU-VOINEȘTI 60 DE ANI DE LA MOARTE

Ioan Alexandru s-a născut la 1 ianuarie 1868, la Târgoviște, fiind al doilea copil al moșierului Nicolae Brătescu. După ce a urmat cursurile școlii primare din Târgoviște, este înscris, la București, în pensionul Cocărescu, absolvit în 1882. Se pare că primele poezii le-ar fi scris în revista Liceului „Sf. Sava” – *Gogoneșul*. Apoi, urmează Facultatea de Drept pe care o termină în 1892. Ca student frecventează diverse cercuri studențești, unele prepoporaniste și chiar socialiste și publică iscăbind I. Brătescu în săptămânalul de stânga „România”, în „Fântâna Blanduziei”, în cotidianul „Constituționalul”, redactat de I.L. Caragiale.

Îi atrage atenția lui Titu Maiorescu, exprimându-și o opinie diferită de a acestuia și este invitat la „Junimea” unde citește povestirea *Cea din urmă scrisoare*, urmată de *Scrisori găsite*, apărute în 1890. Timp de câțiva ani este un colaborator apreciat al „Convorbirilor literare”, cu proză și versuri. După obținerea licenței, numit magistrat, colindă, între 1892 și 1896, orașele București, Pitești, Craiova și, în sfârșit, Târgoviște. Aici, neputând suporta duritatea vieții de judecător, intră în baroul local ca avocat (1897). Va profesa în orașul natal mai bine de un deceniu¹.

În revista Junimii publică rar, ultima povestire apărându-i în 1898. Volumul *Nuvele și schițe* (1903) îl readuce în actualitatea literară. Treptat, se îndepărtează de junimiști și de Maiorescu, se înscrie în Partidul Liberal și este ales deputat de Dâmbovița (1907-1911). Îi apare al doilea volum, *În lumea dreptății* (1907), care cunoaște un succes deosebit. Scriitorul este recunoscut drept un maestru al povestirii. Nuvele noi cuprinde volumul *Întunerici și lumină* (1912), tipărit sub auspiciile cercului „Vieții Românești”, în a cărui revistă apăruseră toate, după 1907.

Odată cu înființarea Societății Scriitorilor Români, Brătescu-Voinești devine vicepreședinte. În 1914 ajunge director administrativ al Adunării Deputaților, funcție transformată după război în cea de secretar general al Cancelariei Parlamentului, în care a rămas până la pensionare (1939).

În timpul Marelui Război militează pentru intrarea României alături de puterile Antantei și va însoți armata română în Moldova (retragerea din 1916). Pe când se afla în refugiu, a fost ales membru al Academiei (1918). Tot acum primește din partea oficialităților direcția ziarului „Dacia”, împreună cu Al. Vlahuță. După moartea acestuia, Brătescu-Voinești conduce jurnalul singur (de la 24 noiembrie 1919). Din decembrie 1919 până în 1927 e și director al publicației „Lamura”, apoi președintele comitetului de conducere al revistei. În 1920 este pentru scurt timp director interimar al teatrelor, după ce, din 1907, fusese membru în comitetul de conducere al Teatrului Național bucureștean. Președinte al secției literare a Academiei Române (1923), este și

vicepreședinte al înaltului for. Face parte din comitetul de lectură al Editurii Cartea Românească, prilej de a-și manifesta opiniile literare, care, nu totdeauna vetuste, erau în dezacord total cu orientarea modernistă.

În 1925 primește Marele Premiu Național de proză. Scriitorul este aproape un idol pentru cea mai mare parte a cititorilor și chiar a criticilor. G. Ibrăileanu contribuie mult în această privință prin cronicile din „Viața Românească” și prin volumul dedicat prozatorului în 1916. Dar împotriva scriitorului se înteește și campania de contestare, începută prin 1915 de T. Arghezi².

În ianuarie 1928, Societatea Scriitorilor Români decide sărbătorirea pe plan național a lui Brătescu-Voinești la aniversarea a șazecei de ani. Era cea dintâi manifestare de acest fel organizată pentru un scriitor român în viață. Festivitățile au avut amploare deosebită, aproape toate revistele și cotidienele de pe teritoriul României omagiindu-l prin articole și numere speciale.

„Aprig în observație, duios în sentiment, d-ta ai fost expresia cea mai înaltă și mai pură a generației noastre, critică și lirică în același timp.

D-ta ne-ai răzbunat, denunțând grosieritatea mediului, în care cei delicați nu au ce căuta; d-ta ne-ai înduioșat, evocând câteva figuri ideale, care nu se pot uita. Nu există, nu vor exista în literatura română ființi mai delicate, tratate mai delicat, și în același timp mai fremetător decât aceste figuri neuitate, a căror viață ne cântă în suflet pentru totdeauna. Printre ființele noastre scumpe, pe care le-am pierdut, și la care ne gândim cu profundă emoție, este și Eliza lui Pană Trăsnea.

Iubite domnule Brătescu, iartă-mă că ți-am spus așa dea-dreptul admirația mea. Știi că în față nu ți-am vorbit niciodată nimic de opera d-tale. Acum, de la distanță, fără să dau ochii cu d-ta, am căpătat curaj. E singura compensație pentru regretul de a nu fi putut lua parte la sărbătorirea d-tale.

Îți doresc sănătate și viață lungă, – urare pe care ți-o fac și toate generațiile de scriitori grupate în jurul „Vieții Românești”, scria G. Ibrăileanu în „Viața Românească”³.

I. Rădulescu-Pogoneanu îi aduce un omagiu la fel de frumos în „Convorbiri literare”: „Pornind de la Constantin Negruzzi, Bălcescu, Alexandrescu, Alecsandri, Odobescu, Maiorescu, trecând prin Eminescu și Creangă, apoi prin Duiliu Zamfirescu, în Brătescu-Voinești, literatura noastră continuă nobila tradiție a unui scris însuflețit de idealism pătruns de spiritul de măsură, de bun-gust, de cuviință, de distincție, de sentimentul marei răspunderi de educator al

națiunii ce e legată de vorba și fapta oricărui conducător, oricărui scriitor cu prestigiu.

Îi suntem recunoscători că, în perindarea curentelor și a modelelor literare, adesea străine vieții noastre, a rămas credincios sie însuși, credincios înțelegerei înalte a misiunii de scriitor, avântului din anii fericiți ai tinereții, dându-ne astfel o comoară de vecinică încântare și înălțare sufletească a tuturor celor ce-l vor ceti și mai ales a tinereții.

Îi dorim ani mulți încă, spre a spori această nepieritoare comoară.⁴

Publică trei noi volume: *Firimituri* (1929), *Cu undița* (1932) și *Din pragul apusului* (1935).

Odată cu vârsta, scriitorul pierde câte puțin din altruismul profesat anterior, se oprește tot mai des asupra aspectelor urâte ale relațiilor sociale și literare, pe care, cârcotaș acum, le comentează în intervenții obositoare. În 1938, continuă să publice la „Universul” articole de cruntă obtuzitate politică. În același an, afirmându-se ca antisemit, este găzduit de publicațiile de extremă dreapta „Sfarmă-Piatră” și „Linia dreaptă”. Va continua pe același ton până în vara lui 1943 când se îmbolnăvește grav.

Noul guvern, instaurat după trecerea României de partea Alianților îl include în categoria celor „vinoși de dezastrul țării”. Fără a putea fi transportat la judecată, este exclus din Societatea Scriitorilor Români, din Academie și expus oprobiului public, timp de doi ani. Dar scriitorul nu mai era în stare să înțeleagă nimic din ce i se întâmpla, decedând la 14 decembrie 1946 la București.

După mai bine de un deceniu opera sa va reintra în cultura română, reeditările succedându-se aproape anual.

Note

1. *Dicționarul general al literaturii române de la origini până la 1900*, Vol. A/B, București, Ed. Universul Enciclopedic, 2004, p. 653.
2. *Ibidem*, p. 654
3. G. Ibrăileanu. *Ioan Al. Brătescu-Voinești*, în „Viața Românească” nr. 1/ 1928, p. 137.
4. I. Rădulescu-Pogoneanu. *Omagiul lui I. Al. Brătescu-Voinești*, în „Convorbiri literare”, ianuarie-aprilie 1928, p. 151

Prof. Alexandru V. Ștefănescu

NICOLAE LABIȘ. Între realitate și mit

ÎN URMĂ cu 50 de ani, pe 22 decembrie 1956, la orele 2, trecea în neființă, la numai 21 de ani, un meteor al literaturii române, poetul Nicolae Labiș. Fusese lovit, în noaptea de 9 spre 10 decembrie, în jurul orei 2:30, de remorca unui tramvai în care încercase să se urce sau sub care fusese împins de cineva cu intenție. S-au scris pe tema aceasta câteva cărți (cele mai cunoscute fiind „Moartea unui poet”, de Gheorghe Tomozei, din 1972, și „Timpul asasinilor. Documente și mărturii despre viața, moartea și transfigurarea lui Nicolae Labiș”, de Cezar Ivănescu și Stela Covaci, 1997), fără a se putea stabili în chip obiectiv adevărul. În aceeași zi, în ciuda faptului că suferise o fractură a coloanei vertebrale în zona cervicală, cu secționare de măduvă, poetul rămas lucid o perioadă, a dictat cui va (o infirmieră sau un prieten – nici asta nu s-a putut stabili cu precizie) ultima sa poezie – un text în care unii nu s-au sfiit să vadă un mesaj încifrat-simbolic despre clipa care l-a precipitat către moarte: „Pasărea cu clonț de rubin/ S-a răzbunat, iat-o, s-a răzbunat. // Nu mai pot s-o mângâi./ M-a strivit/ Pasărea cu clonț de rubin, // Iar mâine/ Puii păsării cu clonț de rubin, / Ciugulind prin țărână./ Vor găsi poate/ Urmele poetului Nicolae Labiș / Care va rămâne o amintire frumoasă...”. Sfârșitul tânărului poet a tulburat adânc lumea culturală, cu atât mai mult cu cât el intrase impetuos în literatură într-un moment dominat de atitudinea conformistă, pe care părea a o submina supunându-i-se, și-și crease, pe lângă legenda marelui său talent, și pe aceea a unei atitudini de inconformist și chiar de răzvrătit, pe care placheta „Lupta cu inerția”, tipărită postum în 1958 (după ce, în 1956, îi apăruse, pe lângă un poem intitulat

„Puiul de cerb”, volumul „Primele iubiri), părea a o evidenția cu insistență. Moartea îl va proiecta (poate și prin lucrarea subtilă a celor care i-au provocat sfârșitul) în mit. Un mit care împiedică adesea analiza cumpănită a contribuției sale, ca și lectura lipsită de prejudecăți a poeziei. Este și motivul pentru care, cu deosebire în ultima vreme, Nicolae Labiș este, pe de o parte negat, fiind socotit un autor aliniat cu iresponsabil entuziasm oportunist exigențelor ideologice ale comunismului, în slujba căruia și-a pus talentul incontestabil, pe de alta remilitizat, fiind prezentat ca o victimă a regimului (care, conform principiului cinic al stalinismului, preferă, cum se exprima un biograf, un geniu mort unui disident viu) și, nu mai puțin, ca un foarte mare poet. Prezent în orice manual școlar înainte de Revoluție, poetul este, de la introducerea manualelor alternative încoace, cu desăvârșire absent. Situație deplorată adesea și pusă pe seama unei conspirații obscure. Viața sa (poate chiar mai mult decât scrisul) ridică, în orice caz, o seamă de întrebări la care este (și va mai fi) greu de răspuns. Astfel că dacă opera lui s-ar putea eroda, destinul va rămâne, deopotrivă, dramatic și semnificativ.

NU ÎNCAPE ÎNDOIALĂ că Labiș a fost un autor modelat de conjunctură. Chestiunea mai greu de lămurit este dacă respectiva conjunctură i-a fost favorabilă sau defavorabilă. Altfel spus, dacă poetul s-a născut prea târziu, prea devreme sau tocmai la timp spre a deveni ceea ce era în profunzimea ființei sale creatoare. Instalați decis la putere la sfârșitul anului 1947 (după o scurtă tranziție, urmând actului de la 23 August 1944), comuniștii au dovedit, în domeniul culturii, o eficiență demnă de o cauză mai bună, având drept rezultat aservirea imediată (grație și colaborării mai curând oportuniste decât entuziaste a mai multor mari autori interbelici – de fapt a mai tuturor celor care-au fost solicitați, între care G. Călinescu, Tudor Vianu, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu și, după o perioadă de interdicție, Tudor Arghezi, dar și Gala Galaction ori Cezar Petrescu, fără a mai vorbi de generația următoare (de la Mihai Beniuc și Maria Banuș la

Eugen Jebeleanu) a literaturii și transformarea ei în mijloc de propagandă. Dată fiind lipsa de varietate a presei și a radioului, literatura avea, luându-se în calcul și gradul de implicare a școlii, iar prin ea, a unei mari părți a populației, în momentul respectiv, un impact important (vizând mai curând intimidarea decât desfătarea estetică) asupra opiniei publice. Se desfășura în chip organizat o amplă acțiune de formare a noilor scriitori, prin înființarea unei adevărate ciupercării de cenacluri bine supravegheate și dirijate în toate așezămintele culturale, gazetele centrale și locale tipăreau literatura nouă și propagandistică, răspândită, sub formă de broșuri cu rol de auxiliare didactice și în școli, iar la nivel central se înființa, în 1952, Școala de Literatură „Mihai Eminescu”, unde erau adunați tineri de diferite vârste și pregătiri din întreaga țară, spre a învăța mai rapid cum se scrie în spirit nou. A fi scriitor era, în acele momente (spre deosebire de ceea ce se întâmplă azi), un lucru extrem de profitabil, ba chiar, în absența altor posibilități, unul dintre mijloacele cele mai rapide și eficiente de a te ridica la o situație privilegiată atât din punct de vedere social cât și material. Un scriitor recunoscut avea, în acel moment, statutul pe care-l are azi o vedetă de televiziune.

Elev la liceul din Fălticeni și Creangă și Sadoveanu, Nicolae Labiș, fiul unor învățători din satul Mălini, județul Suceava, născut la 2 decembrie 1935 în satul Văleni, comuna Poiana Mărului, un talent precoce și foarte productiv, începe să scrie pe bandă rulantă poeme în stilul clișeizat-propagandistic al epocii și se ia foarte în serios ca autor. Câștigător al Olimpiadei Naționale de limba și literatura română, prezent la festivaluri de literatură și în presa ieșeană, participant la o conferință regională a tinerilor scriitori, adolescentul, devenit o glorie locală despre care se aude și la centru, ajunge astfel cursant al primei serii (1952-1954) a Școlii de Literatură (unde, la cursul de deschidere, Sadoveanu întreba dacă e în sală), alături de alte viitoare nume literare, între care prieteni apropiați îi devin Lucian Raicu și Gheorghe Tomozei. Este o fire energetică și pozitivă și se afirmă în poezie în chip exploziv, ca odinioară Arthur Rimbaud, pe care-l și citește, împotriva restricțiilor vremii (ca și pe Baudelaire, Verlaine, Esenin, Maiakovski ori vechiul Villon, dar și pe Arghezi), fără a-l înțelege, vorba poetului, „pe dedesubt”, ba, cum o dovedește poemul pe care i-l închină, cam pe deasupra, simplificându-i condiția prin tragerea sa către epoca în care însuși retorizează deloc rimbaldian: „*Uite-mi inima și țara: de furtuni înnoitoare, / De-un balcanic neastâmpăr, zbuciumate-s inegal. / Poate-a visului tău roșu o frântură îți apare/ Prin aceste-ntinse câmpuri, prin furnale și metal*”. Este, de altminteri, tehnica uzitată curent de tânărul poet, care scrie dintr-un impuls mai profund, dar își deturneză metodic, într-un mod oportunist-inocent, dacă se poate spune astfel, jubilațiile dionisiace ale vârstei către tezele timpului, dublând

imaginea sincerității prin masca unui conformism acceptabil. „Primele iubiri”, poemul-pivot al volumului său din 1956, este o asemenea mostră de deturnare ideologizantă a trăirii intime. Labiș avea, dincolo de impulsul de a vorbi în versuri și de un simț muzical care-l făcea să nu resimtă ca pe o povară clasicismul formal impus de epocă, o sensibilitate autentică și o natură problematizantă. Poemul său se deschide cu o proaspătă, intens trăită și sincer comunicată imagine aurorală, a descoperirii propriului suflet și a lumii: „[...]// *Azi sânt îndrăgostit. E-un curcubeu/ Deasupra lumii sufletului meu. / Izvoarele s-au luminat și sună/ Oglinzile ritmându-și-le-n dans, / Și brazii mei viuesc fără furtună/ Într-un amețitor, sonor balans, / În vii vibrează struguri străvezii –/ Cristalurile cântecelor grele –/ Și stropi scăpărători de melodii/ Ca roua nasc în ierburile mele. / Eu curg întreg în acest cântec sfânt: / Eu nu mai sânt, e-un cântec tot ce sânt*”. Starea lirică este însă dublată de exigența devierii spre epic și spre „larga respirație”, implicând explicitarea inefabilului prin conformismul ideologico-lozincard („*Războiul se topise. Un popor/ Înfometat se agita în țară. / Vedeam cum pentru-un semn pictat pe zid/ Se-njură oamenii și se omoară. / Tata-mpărteja Scânteia prin vecini. / Odată un vecin a vrut să-l taie. / De oftică-n bordeiu-i se stingea/ Vădana Melentina, cea bălaie*”) și sfârșind prin a legitima liric, probabil prin cea mai frumoasă metaforă care li s-a închinat, partidul comunist și noua orânduire: „*Steaua polară pe cer, departe, / În scurgerea timpului nu are moarte, / Statornic arde în orice seară, / Capăt de osie, steaua polară. / Stelele, lumile, roiuri astrale / se-nvârt în jurul osiei sale. Sobră-armonie pururea vie, / nezdruncinată putere-n tărie. // Osie-a lumilor, dacă te-ai rupt, / Lumile cad huruind dedesubt, / Cănvălmășite de tari alcooluri / Lumile cad fulgerate în goluri! / Îngrozitoare schimbare atunci: / Floarea vulcanilor crește din pungi / Pale se sting ale luncilor flori, / Mori, vegetație, suflete, mori. // Arde o stea între multele stele, / Arde pe ceruri și pe drapele, / Capăt de osie – roșia stea – / Osia trece prin inima mea [...]*”.

O parte a criticii literare elucubrează, în legătură cu lirica de această factură (scrisă uneori cu mare talent), în două moduri. Primul se manifesta înainte de 1989, prin exagerarea importanței unor atari poeme care, prin intensitatea trăirii și prin sinceritate, ar fi subminat maniera elogierii standardizate a comunismului, curentă în momentul respectiv. Într-un text din volumul „Prim-plan” (1987), reținut în mare parte în recenta sa istorie literară, Alex Ștefănescu afirmă, vădind un real talent al mistificației critice: „După cum reiese din poemele sale simple și înflăcărâte, Nicolae Labiș avea o mare capacitate de a integra în operă o cauză. [...] Aderarea sa la idealul comunist trebuie considerată deci mult mai mult decât o acceptare, și anume o inițiativă. El știa să se asocieze unui detașament aflat în marș, să intre în cadență și chiar, în scurt timp, să imprime un nou ritm, mai energic, celor din jur.

În acest fel trebuie înțeles caracterul afirmativ al poeziei lui Nicolae Labiș. Da-ul său sincer și impetuos corectează da-urile convenționale, palide ale multora dintre contemporani. [...] Nemulțumit de modul de exprimare al unor poeți, Nicolae Labiș le smulge stiloul din mână și le arată cum ar scrie el însuși aceleași poezii". E drept că, scriind oarecum altfel decât se cere, poetul devine suspect în ochii conformiștilor (de unde și ideea destul de răspândită că a fost minimalizat de oficialitățile literare și apoi ucis de Securitate). Dar e la fel de adevărat că, pe această cale, el a furnizat cel mai potrivit material agitatorilor cultural-politici, care făceau să bubuie, până mai ieri, sălile de spectacole sau microfoanele instalate pe stadioane, la manifestările megalomane în cinstea partidului comunist și a Conducătorului iubit, de aceste versuri pe care mulți i le atribuiău lui Adrian Păunescu: „*Trăim în miezul unui ev aprins / Și-i dăm a-nusflețirii noastre vamă. / Cei ce nu ard dezlănțuit ca noi / În flăcările noastre se destramă*". Sau de acestea, din poezia „Comunistului”, vehiculate până la nebunie în montajele literar-artistice: „*Vibrație – pentru zidiri de granit, / Vibrație pentru un om obidit, / Vibrație pentru visare, / Inimă, lacrimă, floare, / Pentru greșeală și pentru păcat, / Pentru copil și bărbat, / Pentru speranță, vibrație, / Pentru ale dansului ritmuri și grație, / Pentru dansul de flăcări și roți – / Nimic pentru tine, tot pentru toți*".

Altfel poate fi înțeleasă această impetuoasă acceptată ca sinceră, după 1989. Observând că prezența sentimentului morții ce dublează ideea angajării politice în poezia „*Marșul celor puternici*”, publicată în martie 1954 în „*Iașul nou*” („*Să nu ne plângem viața că-i scurtă. Să-nvingem, / Într-una câte-un zeu s-ar cuveni de-nvins, / Căci noi trăim atâta vreme câtă / În visurile noastre am cuprins. / Ne apropiem de neființă / Cu pașii drepecți și fără șovăire, / Dar nu cu orice gând și orice fapt / Ne apropiem de nemurire!* // *Nu vă chem în duruital darabanei, / Nu vă chem sub flamuri negre ca vultanii, / Ci vă chem spre piscuri neumbrate, / Unde numai soarele și visele au pus piciorul. / Nu renunțăm la nimic, / Câștigând viitorul!*”), provoacă reacția comisarilor politici ai vremii, care îi reproșează autorului că slăvește moartea într-o epocă a vieții, Marian Popa emite, în „*Istoria literaturii de azi pe mâine*”, următorul picant delir interpretativ (punctat și de observații juste!), rezultat, între altele, din enorma supralicitare a lungului poem, care conține și versuri puternice: „*Candidul Labiș, poposit în București dintr-o provincie a politicului, este unul din cei care cred în idealul absolutizat al militantismului revoluționar, versurile sale sunt flăcările unei mistici combatante pentru care dramatizarea celor mai înalte tensiuni existențiale reprezintă normalitatea; stereotipurile propagandistice curente sunt verosimilizate printr-un energetism nietzscheean, sensul trăirii intensive este dat de «neființă», cuvânt necunoscut poeziei politizate momentane, care construiește realitatea socialistă (nu) pentru ca să n-o trăiască. Un marș care depășește mediocrele pretenții marxist-leniniste diurne, pentru a defini un mod radical de a consuma politicul și de a se consuma în el, prin sacrificiu: poemul ar fi fost acceptabil pentru o legiune romană, pentru trupele SS și foarte clar pentru Mișcarea Legionară dedată cultului morții. Or, partidul comunist instituționalizat se mulțumește cu adeziuni; el are nevoie de texte propagandistice, nu de devorări neființiale*”.

Așa ar fi, dacă n-ar fi altfel, iar asemenea poeme sunt greu (dacă nu imposibil) de salvat. De altminteri, poetul însuși contrazice opinia criticilor, compunând texte pur și simplu lozincarde, fie și îmbrăcate în straie mai puțin convenționale, închinare revoluției comuniste, lui Marx, partidului unic, „omului comun” sau „luptei cu inerția”. Se găsesc în scrisul său (dar și în fronda sa mai mult sau mai puțin bahică) dovezi multiple că el nu era deloc sincer, ci doar conformist. Chiar capodopera sa general acceptată, „*Moartea căprioarei*”, scrisă cu un excepțional instinct al dozării melodramaticului, cu talent descriptiv și cu o matură stăpânire a propensiunii retorice, tratând memorabil o temă la modă – copilăria rănită de război și de foamete și maturizarea printr-o tragică experiență exemplară – divulgă micul ad-strat ideologic prin maturitatea suspectă (amintind de cea a lui Darie, din romanul lui Zaharia Stancu) a copilului care înțelege asprele rigori ale vieții.

EXISTĂ însă și un alt Labiș, poetul discret al unor tonalități minore, „intimiste”, elegiace, neangajate și, mai ales, nedeturnate către tonalitatea „majoră”, militantă sau implicată în social. Un poet al melancoliilor autumnale, al dorului de iubire ritmat muzical și sensibil, deși cu discrete ecouri din Voiculescu sau Arghezi și cu ceva din poza gravă și matură, dar asumată, a lui Esenin: „*Toamna îmi îneacă sufletul în fum... / Toamna-mi poartă în suflet roiuri de frunzare. / Dansul trist al toamnei îl dansăm acum, / Tragică beție, moale legănare... / Sângeră vioara neagră-ntre oglinzi. / Gândurile-s moarte. Vrerile supuse. / Fără nicio șoaptă. Numai să-mi întinzi / Brațele de aer ale clipei duse. // Ochii mei au cercăni. Ochii tăi is puri. / Câtă dezmiardare pașii noștri mână! / Ca un vânt ce smulge frunza din păduri, / Ca un vânt ce-nvârte ușa din fâțână... // Măine dimineată o să fim străini, / Vei privi tăcută mâine dimineată / Cum prin descărnate tufe, în grădini, / Se rotesc fuioare veștede de ceață... // Și-ai să stai tăcută cum am stat și eu, / Când am plâns iubirea destrămată-n toamnă, / Și-ai s-ascuți cum cornul vântului mereu / Nourii pe ceruri către zări îndeamnă. // Pe când eu voi trece sub castani roșcați, / Cumpietrite buze, palid, pe cărare, / Și-or să mi se stingă pașii cadențați – / În nisip, scrâșniță, lașă remușcare...*” („*Dans*”). Față de schelăria de fațadă, pretențioasă și prețios-solemnă, a construcțiilor problematizante (și lungite până la deplina amorfizare), de felul „*Omului comun*”, textele acestui poet ascuns, oarecum subversiv, sunt fragmentare și, nu o dată, simple notații de stări fulgurante: „*Crâmpie de idei neterminate, / Și-un zbor de păsări albe și un vis / Și cântecul sunat pe jumătate / Despre-un tărâm ce încă nu-i descris. // Iar liniștea, în cadențare fină, / S-a mlădiat smerită peste burg / Și te topești și curgi fără pricină, / felină ceară, dragoste-n amurg.*” („*Ceară*”). Ele pot sugera calea pe care, trăind, ar fi mers poetul. Dar pe drumul său ipotetic, el ar fi avut de purtat, legată de picior, ghiuleaua de plumb a poeziei sale de angajare sinceră ori numai mimată.

Astfel stau (sau ar putea sta) lucrurile privite „la rece”, prin prisma realității. În ordinea mitului însă, moartea lui Nicolae Labiș poate fi socotită prețul regenerării lirice a generației sale – o mioritică moarte creatoare.

Prof. Tudor Cristea

Ion G. Vasiliu

Prin anii 1957-1958 l-am cunoscut pe maestrul Jean Ion Vasiliu în postura de regizor la Casa de Cultură Târgoviște, dar și de membru cu autoritate al juriilor care apreciau calitatea interpretării pieselor din vremea aceea. Cu toate că în acele jurii se mai găseau o serie de neaveniți, știa mai bine ca oricine să argumenteze de ce o piesă de teatru, un artist amator, o formație primește un anume calificativ. Am aflat și m-am convins că era animatorul numărul unu al vieții artistice în orașul Târgoviște și că în modestia sa se mulțumea cu un salariu de colaborator fără a avea pretenția răsplății muncii sale după activitatea pe care o desfășura de dimineața până seara târziu.

După o anumită perioadă, poate prin anii 1962-1963, ne-am apropiat uimindu-mă vastele sale cunoștințe în diferite domenii ale culturii dar și ușurința cu care vorbea despre o serie de personalități ale culturii și artei noastre. Fusese prieten cu numeroși scriitori cărora ca director de editură le tipărise operele, cu artiști, cu oameni de știință, politicieni etc.

Orice conducător de formație artistică, de casă de cultură, cămin cultural găsea la Ion Vasiliu sfat, sprijin, îndrumare competentă. Și aceasta o făcea omenește, cu bunăvoință. Locul său de muncă era un birou mic, modest, plin de cărți, reviste, ziare, în localul Casei de Cultură, azi Cercul Militar Târgoviște, unde intrau și ieșeau aproape toată ziua oameni de vârste și profesii diferite.

Ne-am cunoscut mai bine, când uneori rămâneam la Casa de Cultură până târziu, sau în timpul pregătirii unor spectacole. Era neobosit.

În timpul organizării și desfășurării manifestării complexe sub genericul „Mesaje dâmbovițene în timp”, am lucrat împreună la programul manifestărilor ce au avut loc la București și Târgoviște în vara anului 1970. În timpul liber îmi povestea despre foștii săi prieteni, unii în viață, sau despre anumite personalități care îl apreciau. De fapt cine a fost Ion Vasiliu?

Un mare iubitor al culturii, el însuși un om de cultură, editor, scriitor, ziarist, scenarist, regizor și OM de un deosebit caracter. S-a născut la 13 martie 1908, la Brăila, rămânând de mic orfan de tată, fiind crescut cu drag de mama sa Paraschiva Vasile. Studiile și le face la Brăila (paralel cu liceul muncește la tipografiile din oraș începând ca zetar până la recunoașterea sa ca redactor la „Cuvântul”, cotidian ce apărea în oraș. La Călărași se căsătorește cu Ecaterina Teodorescu schimbându-și numele din Vasile în Vasiliu. În anul 1934 se stabilește la Târgoviște unde conduce revista „Ancheta” ce apare până în 1947.

Paralel conduce la București editura „Boema” în calitate de director

literar până în anul 1948. În această editură are ocazia să publice operele unor mari scriitori și poeți contemporani ca: Victor Ion Popa, Ion Th. Ilea, Lucia Demetrius, G. M. Vlădescu.

La Târgoviște organizează șezători literare unde vor fi aduși scriitori de prestigiu printre care: Radu Tudoran, Liviu Rebreanu, Victor Eftimiu, Cezar Petrescu, Gala Galaction, Ionel Teodoreanu, I. C. Vissarion, Radu Gyr, Radu Boureanu, Zaharia Stancu etc.

Ocupându-se de teatru, formează o echipă de amatori pe care o îndrumă cu răbdare prezentând peste o sută de piese de teatru din repertoriul național și mondial, trupă care mai târziu a devenit teatrul popular „Tony Bulandra” cu care în competiții județene sau naționale va obține premii de onoare, bucurându-se de succes în țară cât și în străinătate unde a făcut câteva turnee.

Organizează cu regizorul Mihai Dimiu, pentru prima dată în țară, spectacolul de sunet și lumină de la Curtea Domnească din Târgoviște. Activ, neobosit, susține conferințe în județ și în alte orașe ale țării pe diferite teme literare, evidențiind opera și personalitatea unor scriitori sau artiști pe care i-a cunoscut personal.

Iarăși îmi amintesc cum la solicitarea sa, distinsa doamnă a cântecului popular românesc Maria Tănase, sau regina romanței Ioana Radu, precum și privighetoarea de la Voinești, Rodica Bujor, alți mari interpreți, veneau la Târgoviște sau în unele localități dâmbovițene pentru a desfăta publicul cu minunatele lor cântece.

Ion Vasiliu a colaborat la multe ziare și reviste cu articole, medalioane literare, recenzii, studii etc.: „Cuvântul”, Brăila, „Călugăreni” Giurgiu, „Curierul” Călărași, „România literară”, „Universul-literar”, „Veac nou”, „Dâmbovița”, „Opinia Prahovei”, „Valahica”, „Vlăstarul”, „Revista scriitoarelor și scriitorilor români”.

Din dragostea față de orașul adoptiv, publică în anul 1969 volumul „Târgoviștea” iar în anul 1980 în colaborare cu George Sbârcea „Romanța și povestea ei”. Primește diploma festivalului de romanțe „Crizantema de aur” 1982, iar post mortem este declarat în anul 1996 „Cetățean de onoare” al Târgoviștei.

La 31 august 1985 inima brăileanului târgoviștean încetează să mai bată, plecarea sa lăsând un gol în cultura dâmbovițeană.

De la venirea sa în Târgoviște până la plecarea sa în eternitate, Ion Vasiliu s-a considerat dâmbovițean, servind cultura locală și națională cu întreaga sa ființă.

Prof. Mihai Gabriel Popescu

Tablete de scriitor

Pomenirea lui Mihai Viteazul

La 8 Noembrie 1909, împlinindu-se trei sute și zece ani de la cucerirea Ardealului, Liga Culturală a făcut un pelerinaj la mormântul de la Mănăstirea Dealului al lui Mihai Viteazul. Zic: mormânt, dar mormântul a fost profanat de meșterii străini de la restaurarea lui Vodă Bibescu, capul scos și pus pe o masă de lemn, apoi într-un dulap de sticlă, lângă al lui Radu cel Mare, ctitorul mănăstirii, și, pentru a nu fi confundat cu altul, o mână naiv-profanatoare a scris cu slove mari numele marelui Domn și mi se pare și anii de Domnie.

S-au înscris pentru aceasta pioasă călătorie, pentru această comemorare datorită, 270 de persoane din cei 800 de membri bucureșteni ai Ligei. Ministerul de Lucrări Publice acordase reducere de jumătate. Din tineretul școlilor au venit, între alții, 55 de școlari din clasele superioare ale Seminarului Central, alcătuind un cor de cea mai bună pregătire și de cea mai desăvârșită înțelegere a sensului înalt pe care-l avea serbarea. Un număr de membri ai secțiunii Ploești, căreia nu i se acordase reducere pe Căile Ferate, au ținut să vie totuși, cu secretarul lor, profesorul D. Munteanu-Râmnic, în frunte. De la Pitești a sosit un număr însemnat de membri ai Ligei, purtând frumoase cocarde tricolore.

Liga înștiințase din timp, invitându-i la serbare, pe dl. Prefect, primar și comandant de garnizoană din Târgoviște. D-l prefect Dimitriu, care nu ignora niciuna din datoriile situației sale, lipsea din țară. Astfel, credem că ar fi știut să aducă pe unii oameni la simțul chemării lor, care nu e numai la birou între funcționari. Gara era pustie, stradele în stare destul de rea. Cu toate silințele, vrednice de laudă, ale d-lui director de liceu Chr. Georgescu și ale d-lui revizor școlar Cherciu, cari ne-au și întâmpinat împreună cu d-l institutor Cărpenișeanu, puține trăsuri așteptau pe pelerini. Ele au ajuns abia pentru doamne și domnișoare și pentru acei membri ai Ligei cari nu puteau face pe jos, prin noroi, drumul de patru kilometri până la mănăstire.

Pelerinii au străbătut Târgoviștea în cea mai frumoasă ordine, sub stegul Ligei. Așteptau, în cale, mulți cetățeni și un număr de ofițeri, cari au salutat steagul. Mai departe însă, am văzut cu mirare alți tineri ofițeri călărind în preajma mănăstirii fără acest salut al steagului și fără a-și aminti că la o aruncătură de săgeată de ei se afla în lăcașul de odihnă ocrotitorul veșnic al oștirilor românești, nemuritorul Arhanghel al vechilor biruinți, mucenicul celei mai mari glorii românești.

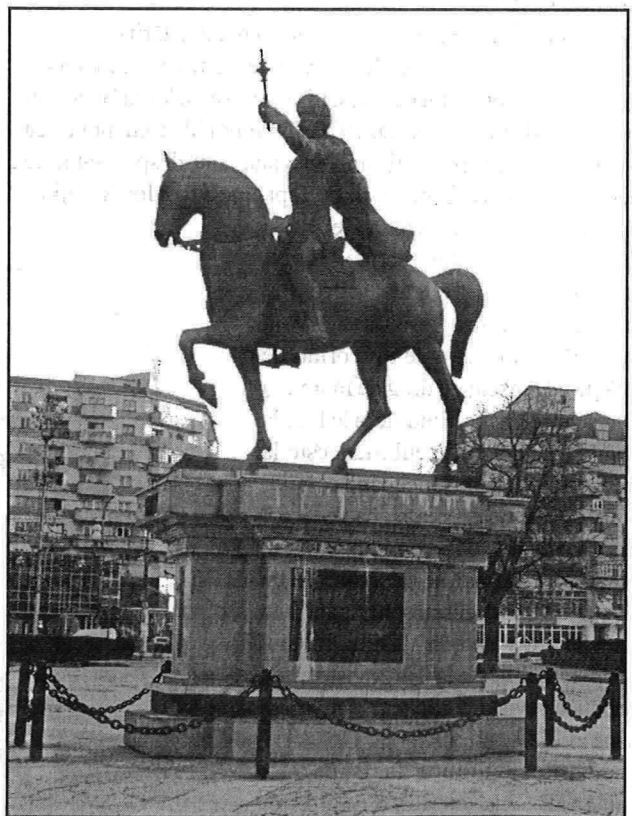
Reprezentanții Comitetului Central au cerut ca rămășițele lui Mihai să fie așezate la locul lor, în monumentul, oricât de vechiu, care poate fi privit ca un mormânt până ce liga va da și ctitorului de mănăstire, Radu, și acestui ctitor al idealului nostru, locul cuvenit în

mausolee de marmură. A fost o clipă adânc emoționantă când trupa a salutat și ea steagul și când, la trecerea preotului cu sfânta moaște, soldații descoperiți au prezentat armele în sunetele prelungi ale rugăciunii oștirilor.

Protoiereul județului și trei preoți au făcut slujba în bisericuța plină de oaspeți, care până sus în fundul boltii al cupolei îndrăznește se umplea de glasurile preoților de mâne cari vor semăna prin satele pline de întunec și sterpe la suflet sămânța bună a credinții ce izbăvește prin muncă, a nădejzilor ce se îndeplinesc prin faptă. S-au pomenit robii lui Dumnezeu Mihai, Stanca, Doamna lui, Nicolae-Vodă pribeagul și Florica domnița, Teodora, mama cu ochii cuprinși de grijă și înecați în ceața lacrimilor.

Venerabilul președinte al Ligei a găsit cuvinte calde pentru amintirea eroului creștin și român care se pomenea. Locotenentul Tudor Popescu a vorbit ca un ostaș, în graiul ca un ostaș și în ochii căruia scânteia, sigur de o neapărată biruință, oșelul luptelor pentru neam, și, când mâna voinică a tânărului ofițer a lovit pe mânerul săbiei, gata a-și face datoria la chemarea ce se așteaptă, un fior a trecut prin asistenți, — și mulți ochi au plâns.

În numele tineretului din școli a vorbit un ardelean,

Bota, care în cuvinte simțite a rostit o dorință și o făgăduială, care venea și din partea acelor cari îl trimiseseră la școlile din București.

D-l căpitan Hergot, comandantul școlii de copii de trupă din mănăstire și d-l locotenent M. Popescu, ajutorul său, ne-au primit cu toată cinstea și dragostea și ne-au arătat, prin reprezentarea unei piese de ocazie, că tinerii dați în seama dumnealor nu primesc numai o pregătire militară, ci și o bună pregătire sufletească.

În sala de arme, pusă binevoitor la dispoziția noastră, s-a rostit de secretarul Ligei, înaintea tuturor pelerinilor și a unui însemnat număr de târgovișteni culți și cu sentimente bune, de la cari suntem în drept a aștepta o înviere a acestui sfânt oraș de mărire românească, o conferință pe care o dăm în rezumat, după notele pe care le-a luat cel mai bun cunoscător al Târgoviștei, [d-l Virgil Drăghiceanu...].

[...] N-am venit la mormântul lui Mihai Viteazul ca la orice mormânt. Căci sunt morminte închise și altele pe care nimic, nici o voință dușmană, nici o tiranie nu le poate închide. Și mormântul lui Mihai Viteazul e dintre acelea care nu pot fi închise. Acolo se sbuciumă, neîmpăcat și dureros, idealul nostru, și, cât timp va fi neîndeplinit acest ideal ce se zbuciumă în durere, nu va fi loc și ceas de odihnă

pentru acel mort de acolo care e viu în cugetele noastre, care e însăși viața, râvnitoare spre dreptate, spre lumină, spre putere a acestor cugete.

[...] În Târgoviștea moartă de azi, noi, cei vii, am venit astfel să vorbim cu Mihai, cel veșnic viu, în suferință. Și, în tăcerea de mormânt de acolo, el ne-a vorbit, după clipa rugăciunilor de pomenire și a șoaptelor de nădejde.

Noi îi vom da capului profanat, scos spre priveala curioșilor și doritorilor de distracție, un mauzoleu de marmură. Dar piatra de deasupra lui nu-l va închide. O cheie de aur vom păstra-o pentru a deschide mormântul în ceasul în care se va cuveni. Cultura românească îl va pregăti, prin toate așezămintele ei, și prin acesta al nostru, în care pătrunde și o rază din alt ideal. Cheia de aur o vom ține aproape de inima noastră. Și în ziua cuvenită cu ea vom atinge mormântul, și el se va deschide pentru a crește puterea conștiinții noastre cu puterea minunată a Viteazului ce așteaptă.

Nicolae Iorga

din volumul: „Oamenii care au fost”. București:
Editura Fundației pentru Literatură și Artă
„Regele Carol II”, 1934

Prin colbul Patriarhului

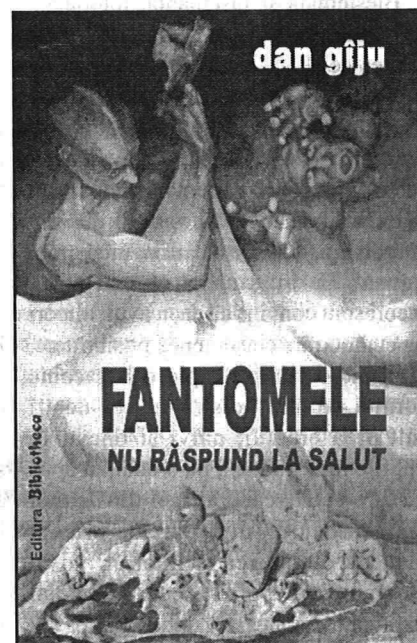
Renault-ul roșu înghițea cu lăcomie halci întregi de asfalt, radioul din bord cânta în surdina și conul Jorj, agățat de volan, se gândea la ale lui, cine știe... Sau, poate că ar fi spus el ceva ca să treacă timpul mai repede, dar nu a spus, și asta a fost suficient ca să cad înapoi, dar nu prea mult, deocamdată, înapoi în timp, vreau să zic, cale de un sfert de veac, mai exact, când, evadând în adevăratul sens al cuvântului din cuibul matern, m-am trezit tocmai hăt, aproape de marginea lumii, unde pământul se termină și cât vezi cu ochii se întinde marea... Vreau să zic Marea Neagră.

Deci eu, copilul câmpiei nemărginite, văzusem în sfârșit, pe la paisprezece ani, imensitatea aceea de ape. Ce-i drept, apoi văzusem munții, altă minune a lumii pentru un copil de câmpie, dar marea mă cucerise deja... Trăisem fix patru ani cu zbuciumul ei în suflet. Eram ca și condamnat, bănuiam. Bănuiam...

Eram, așadar, mai îndrăgostit ca niciodată de mare când brusc, pentru că așa au hotărât zeii, am debarcat în Târgoviște. De unde să bănuiesc eu că

nu mă voi mai întoarce niciodată la țărmul Pontului Euxin, decât în efemere excursii de plăcere? Oricum, venisem în fosta Cetate de Scaun cu gândul să plec și eram hotărât să profit de prima ocazie. Târziu de tot, prea târziu, citind prin cronici sau trăgând cu urechea la discuțiile oamenilor locului, aveam să înțeleg că, o dată ce am pus piciorul dincoace de valșanțul cetății, toate câte urmau să mi se întâmple nu mai erau guvernate de mine, și nici de zeii care mă aduseseră până aici, ci de cu totul Altceineva.

Călcasem prea apăsător și disprețuitor pe un pământ blestemat și altfel îmi va fi scrisă cartea vieții de acum încolo, mi-au spus în glumă oamenii locului. Sau cel puțin așa am vrut să cred eu. Dar asta după ce am văzut că deși în fiecare dimineață fugeam departe, cât mai departe, pe drumul Giurgiului, spre seară, uneori chiar în plină noapte, când aproape că mă credeam scăpat, mâini nevăzute mă trăgeau înapoi ca pe un biet pisoi evadat din coșulețul cu cadouri de Crăciun, și iar mă regăseam spășit, nedumerit și învins în capitala de

odinioară a celor mai viteji voievozi valahi ca, a doua zi, să o iau de la capăt. Și, totodată, să cred în blestem.

De acum, de fiecare dată când reveneam dincoace de valșanțul cetății, adulmecam urmele Sfântului Nifon, doar, doar voi înțelege mai multe. Și într-o noapte, tot căutând eu așa, chiar am simțit cum tălpile mele dublează peste timp urmele celebrilor papuci de lemn ai Patriarhului, imprimare adânc în istorie. Da, da, de papucii fostului patriarh al Constantinopolului este legat blestemul acestei țărâni. Și tot de papucii lui, iată, începe să fie legată și obsesia mea. Obsesie care, pe măsură ce mă depărtam

de Târgoviște, de astă dată pe drumul Piteștilor, începea să se clatine. Și aveam să-nțeleg și de ce. Pentru că dincolo, la celălalt capăt al călătoriei mele, mă aștepta un pământ la fel de blestemat, cel puțin.

Deocamdată, însă, aveam două sute de kilometri până acolo.

Deci, acoperindu-i urma papucului și făcând doi-trei pași, chiar mai mulți, cât ținea imaginația, sau poate că vraja, încercam să pătrund logica blestemului său, dar nu puteam. Și mă tot țineam după el ca o umbră, doar voi afla taina dezlegării mele de orașul acesta, așa cum de la el începând, alții mulți, venetici ca și mine, poate că l-au aflat. Și am fost cu el oricând și oriunde, inclusiv atunci când întristat, amărât și gârbovit de ani, dar nu de umiliri, și-a scuturat încălțările *dă prah*, afurisindu-l *pre Domn*, care chiar va muri mai apoi în chinuri groaznice, cum va reține Gavriil Protul în însemnările sale, și de la el cronicarii noștri cei renumiți. Să cred sau să nu cred în blesteme?

Ah, *Targovistensis*, cetate blestemată!

Blestemată și fascinantă, totodată...

Uciderea boierilor tăi de către Mihnea cel Rău, după ce le necinstește soțiile și fiicele în fața lor, toate calamitățile abătute asupra țării de atunci încoace și multe altele să nu fi avut, oare, nici o legătură cu blestemul fostului Patriarh al Constantinopolului? Sau, dimpotrivă, să fi avut una încă prea strânsă? Eu nu știu ce să mai cred. Uneori sunt convins că da, a avut; alteori neg cu hotărâre o asemenea posibilitate, calificând-o pur și simplu o bazaconie scornită de mințile străbunilor noștri mult prea creduli, naivi și onești în simțirile lor. Și totuși, nu o dată, în apus de soare valah, când arcașii din Turnul Chindiei dau un ultim tur de orizont înainte de aprinderea făcliilor, îl văd cu ochii minții pe copilul ascuns în butoiul din pivnița domnească, unde Mihnea cel Rău cu boierul Stoican, la o cană cu vin vechi, de Drăgășani, pun la cale cu sânge rece uciderea Basarabilor.

Și mi se pare că da, ceva malefic, dar mai profund decât în alte colțuri de țară trebuie să existe pe aici, devreme ce dovezile sunt consemnate clar în istoria ei veche, însă și mai recentă, poate prea recentă ca să nu simțim din când în când, de regulă în ziua de Crăciun, că ne doare. Da, da, acolo, sub Turnul Chindiei – zis al lui Tepeș, cel confundat cu Dracula – răul este mult mai mult decât o simplă contrapondere a binelui.

Totuși, binele mai răzbate și el din când în când, nu prea des, dar suficient cât să lase urme seculare, poate veșnice,

precum aceea datorată simplei întâmplări când pajul domnesc – instrument al puterii divine manipulată prin rugile fostului Patriarh – îl va scăpa de pumnalul otrăvit al mercenarului italian pripășit pe aici pe vătaful vânătorilor de curte. Nimeni altul decât viitorul domn Neagoe Basarab, singurul care, încalcând porunca domnească, îl ajutase cu bani și alimente pe incoruptibilul Nifon, cel căzut în dizgrație pentru că nu i-a dat dezlegare canonică să se însoare a doua oară boierului Bogdan, un dezertor din oastea lui Ștefan cel Mare, adăpostit la curtea lui Radu (și el tot *cel Mare*), în vederea unor jocuri politice care nu vor atinge intensitatea necesară forțării intrării în istoria celor două țări sorocite a deveni una, într-un final.

Indirect, așadar, datorită acestui paj, spion fără voie la Curtea Domnească, va fi posibilă mai apoi *Legenda Mășterului Manole*, poate chiar biserița de schit din satul natal al căpitanului Traian Ghinescu, prietenul meu cel mai bun, sub ale cărei cupole a fost botezat cândva, odată... Răsărită pe malul Zlatcului, actualul Tecuci, imediat ce apa-i tulbure se varsă în râul Vedea, undeva printre rămășițele străvechilor stejari ai Deliormanului, biserica aceasta de schit, cu două turle, a fost înălțată pe locul alteia mai vechi, construită – spun legendele consemnate de învățător în caietele lui – cu materiale rămase de la splendida bijuterie din Curtea de Argeș, pentru a cărei finisare Doamna Despina, preaiubita soție a lui Neagoe Basarab, și-a vândut odoarele provenite din casa regală a Serbiei.

Blestem sau pură întâmplare că toate au picat așa cum aveam să le aflu eu acum? Și toate câte s-au petrecut mai apoi, incendii și jafuri, crime și molime, mării și decadente, pe seama cui să le pun? Istoria nu a fost deloc binevoitoare, de la o vreme încoace, cu oamenii acestor locuri. Cu edificiile nici atât. Ce s-a ales de mărețul palat al lui Petru Cercel, voievodul-poet școlit la curțile marilor regi din Apus? Dar de ctitoriile brâncovenești? Chiar și Sfânta Mitropolie din centrul orașului, care scăpase întreagă după strămutarea Capitalei ceva mai la vale, sub ochiul necruțător al pașalei de la Giurgiu, a fost despuțată de tabla de plumb ce îi acoperea cele opt turle de către ortodocșii eteriști, care aveau nevoie de gloanțe pentru flinte, nu de rugăciuni, și lăsată de izbeliște.

Asta în vreme ce Domnul Tudor, speranța de o clipă a neamului nostru obidit și laș, de șerbi, dar și de ciocoi fanariotizați – palidă amintire a vitejilor oșteni de odinioară intrați în legendă la

Posada, la Rovine, Călugăreni – va fi adus prin trădare la doi pași mai încolo, într-o chilie din zona unde azi se află statuia lui Mihai Viteazul, alt martir legat pe veci de Târgoviște, și ținut în lanțuri, scuipat și pălmuit până când, într-un miez de noapte barbar, căpitanul eterist Caravia, mai marele Poliției gălățene din vremea domnitorului Alexandru Șuțu, se va „îndura” și îi va da lovitura de grație cu iataganul său spurcat, aruncând încă o pată de dezonoare pe obrazul nostru umil, care va rămâne în veci nerăzbnută.

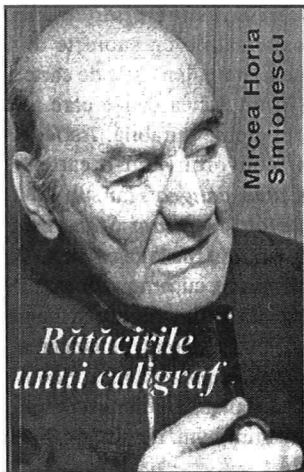
Din când în când, așadar, de la Mircea cel Bătrân până azi, la Târgoviște, ca într-o străveche capitală europeană care se respectă, se derulează câte o dramă shakespeariană. Ultima, dar sigur nu cea din urmă, a avut loc în ziua de Crăciun a celebrului an '89, când – tot prin trădare și ca un profund semn de dispreț pentru creștinismul nostru ortodox – a fost împușcat aici, într-o unitate militară care la scurtă vreme a fost desființată, ștearsă din analele oștirii române, cuplul prezidențial Ceaușescu.

Măine, voi purcede din nou încolo, spre vale, pe drumul Giurgiului, așa cum astăzi merg pe drumul Piteștilor. Numai că acum știu foarte bine că mă voi întoarce, cum mă voi întoarce și de aici, deși iubirea mea cea mai mare rămâne tot... Marea. Sau poate că satul natal? Nu, categoric nu! De ce? Pentru că acolo, pe faleza străvechiului Tomis, nu departe de cazino, la statuia lui Mihai Eminescu, mi-am dat întâlnire pentru prima dată în viața mea cu o fată. Fata care m-a sărutat cu adevărat pentru prima oară. O chema Ionela și îmi spunea că bunica ei dinspre mamă era bulgăroaică. Ei, da, fata aceea cu sânge bulgăresc palpitându-i prin vene m-a sărutat chiar acolo, sub ochii mirați ai Poetului. Și Poetul a zâmbit a-nțelegere, Marea a zâmbit și ea, făcându-mi cu ochiul, complice, iar briza a dat o raită prin părul ei negru și lung și lucios, mirosind a tinerețe, a libertate, a tot, încât am simțit cum frânghia soartei mi se strecoară insidios, pe lângă încheieturi și la glezne, priponindu-mă pentru vecie cu cea mai grea dintre ancore. Dar apropo de El, de Poet... Uneori, am senzația că dacă nu ar fi fost asasinat în București, de nebunii aceia, lucrul acesta s-ar fi petrecut cu siguranță în Târgoviște. Atunci noi toți, târgoviștenii adică, am fi avut tot dreptul să-i ridicăm o statuie din bronz în cetate. Așa însă...

Dan Gîju

Mircea Horia Simionescu și Bibliotheca

Prin anii '70, la Institutul de Reeducare a Minorilor din Găești, trei dintre viitorii inițiatori ai Grupării Literare *Litere* erau profesori la această ciudată școală, numită pompos și disimulant „institut”, dar care era, de fapt, o școală de corecție, cum o știau și localnicii. Ajunseseră aici fiindcă un mecanism drastic, impus de regimul comunist, excludea „mișcarea” la dorință a cadrelor didactice. O lume aflată la periferia societății pe care, de altfel, am evocat-o în romanul *Paradis*. O lume pe care cei trei profesori o eludau evadând într-una ideală, imaginară, întâlnită doar în literatură. Ba chiar ei înșiși deveneau creatori de literatură originală: Tudor Cristea –

Mircea Horia
Simionescu

*Rătăcirile
unui caligraf*

poetul, prozatorul, criticul literar, întemeietorul de reviste literare, mentor al unor cenacluri – debuta cu *Copacul îngândurat*, 1971 (Revista *Argeș* înființase colecția *Biblioteca Argeș*, devenită *Biblioteca Argeș – Literatorul*, o coală editorială care, pliată, devenea o plachetă, o broșură; debutantul primea gratuit 200 de exemplare; alte câteva sute erau distribuite odată cu revista); semnatarul acestor evocări își încerca pana în dramaturgie – un scenariu dramatic fiind pus în

scenă cu... minori delincvenți; Ion Mărculescu (viitorul editor și romancier) meșterea când la *Cioara șchioapă*, când la *Quattrocento*, după care înșfăca dalta sculptorului sau vâna peisaje cu șevaletul pe lunca Argeșului. Preocupări prin care o realitate transgresivă era negată prin evadarea din cotidian, cel mai adesea în lumea cărților; și nu a acelora în care dogmatismul proletcultist se reinstalase pentru aproape două decenii prin Tezele din iulie (1971).

În acest context se poate pe prima mea întâlnire cu Mircea Horia Simionescu, Ion Mărculescu (care tocmai își găsisese un nou pseudonim: Delagârlă), dacă nu mă înșel, fiind cel care mi-a „plăsat” primul volum din viitoarea tetralogie *Ingeniosul bine temperat* și anume *Bibliografia generală* (1970). Fără să-mi semnaleză sau să comenteze „metoda” scriitorului, I.M. îmi împrumută cartea pentru trei zile, un week-end cum se zice acum, obligându-mă la o lectură imediată. După 10-20 de pagini, descopăr cu satisfacție complice că acest MHS inventează cărți și autori, mixând genial realul cu ficțiunea, brodând pe o schemă ce mimează catalogarea bibliologică. În final, înțeleg că e o subtilă contră pusă „realismului socialist”. Titlurile sunt ilariante și-l conduc în lectură pe eventualul lector naiv: Principii morale la întemeietorii fanfarei Regimentului 95 Infanterie – Olt (aluzia la „codul eticii și echității”... e vizibilă), Nudismul sub Mihai Vodă Viteazul, Regularizarea fecioarelor mănăstirești, Jupuirea de viu în

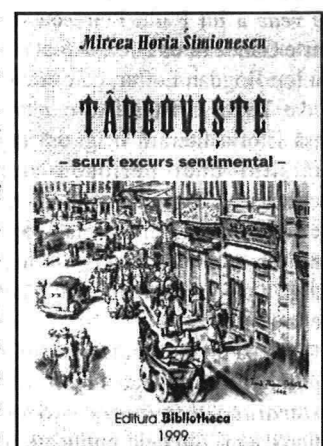
relațiile dintre Puterea Otomană și satul Tărtășești din județul Covurlui, Misiunea doamnei Sachelarie în literatura americană.

Pentru unii, lectura a funcționat literal (vezi *Marioara Sachelarie revine*, în *Litere*, nr. 11-12 (80-81), nov.-dec. 2006, p. 38-39, un acid comentariu semnat de Tudor Cristea cu pseudonimul Tudor Găescu).

În repetatele discuții, conversații-analiză cu cei doi amici, apoi, după „evadarea” lui Tudor Cristea din Centrul Reeducare Minori, doar cu I.M., am parcurs „sub lupă” ce scrisese MHS, până prin 1976 (*Jumătate plus unu*). În 1977, prin desființarea CRM-ului, pentru o perioadă, drumurile noastre se intersectau mai rar, aceasta neînsemnând însă și despărțirea de scrierile lui MHS, ale cărui cărți se aliniau cuminiți în raftul bibliotecii mele, mai ales că la fiecare apariție descopeream cu uimită încântare că fiecare carte însemna o nouă manieră stilistică, de neidentificat la alți scriitori. De altfel, este deja un truism afirmația că în literatura română MHS nu prea are corespondent, poate doar în spațiul sud-est european Milorad Pavic sau Danilo Kis (T. Urian).

Fără să-l fi cunoscut personal, deocamdată, pe marele scriitor, prin cărțile citite, prin cronicile – e drept, nu prea numeroase – din *România literară* (la acea vreme nu citeam altă revistă literară, poate din când în când *Lucașfărul*, unde Fănuș Neagu ținea o savuroasă cronică sportivă), „personajul” – fiindcă MHS este un personaj subtil disimulat în cărțile sale – îmi era din ce în ce mai familiar, în cazul meu „punctajul” (vezi *Redingota, un roman sconcs, argument la ediția a II-a recitită*) fiind contrazis: „Din 1984 până azi (2002, n.n.), autorul, care știa bine ce a pus în roman, a trăit nemulțumirea de a nu fi fost citit. După calculele și investigațiile sale, cel mult 10 (zece) cititori au deschis cartea în București și provincie, dintre ei 9 (nouă) ducând lectura până la capăt. Probabil al zecelea a răposat între timp, exclus să nu-i fi plăcut romanul”. Mă număr printre primii cititori ai „Redingotei” pe care – am aflat mai târziu de la însuși autorul cărții – MHS o consideră cea mai bună realizare epică a sa.

În 1997, la o *Moștenire a Văcăreștilor*, mi s-a părut absolut firesc să-l abordez – trăiam intens sentimentul că era tot un fel de întâlnire ca acelea cu cărțile sale – cu un braț de cărți, rugându-l să le crească valoarea – vechi obicei de bibliofil, vânzător tenace – printr-un autograf. Peste timp (*Rătăcirile unui caligraf*, 2006), MHS evocă întâmplarea care și pe el l-a amuzat: „... atunci când mi-ai pus în față, ca pe niște cărți de joc, toate volumele pe care le publicasem spre a le scrie autograful, am gândit că pe majoritatea nu le-ai citit (...)

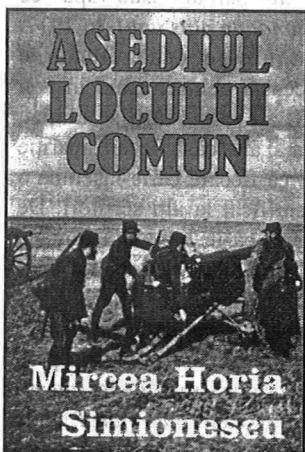

recunosc că m-am înșelat: m-ai citit și m-ai înțeles mai bine decât unii critici de meserie”.

Era începutul unei prietenii ce a făcut din Mihai Stan editorul lui MHS pentru, deocamdată, 5 cărți.

La prima carte, *Târgoviște – scurt excurs sentimental* (Ed. Bibliotheca, 1999), întâlnirile cu scriitorul au fost sporadice, comunicând mai ales telefonic. Îngrijitorul ediției, dl. George Corneanu, directorul Centrului de Creație Târgoviște – posesorul copyright-ului – care pe parcursul realizării și-a însușit, probabil, recomandări ale autorului, a dat la iveală o ediție bibliofilă întregită de reproducerea, în final, a unor cărți poștale ilustrate din perioada 1898-1929, aflate în colecția cartofilă a arhitectului Dan Nițescu. În interior sunt reproduse cu acuratețe nemțească (cartea a fost tipărită la „Honterus” – Sibiu) picturi semnate de Timotei Constantinescu, Tanți Iliescu Mihăilescu, Vasile Blendea, Aurel Vasilescu. O sută de exemplare au fost numerotate și semnate de autor. Azi, cartea este o raritate bibliofilă.

10 Iulie 2001. În *Litere* nr. 7 (16), debutează rubrica permanentă

„Literatură dus-întors”, semnată lunar, fără nicio întrerupere (!), de MHS care, alături de Alexandru George și Barbu Cioculescu devine senior editor. Pentru a-i obține colaborarea, au fost necesare numeroase intervenții, scriitorul aflându-se de câțiva ani în conflict nedeclarat cu editorii din cauza unei perioade infertile ce se prelungea. Cândva, voi detalia acest episod important pentru istoria Grupului de la *Litere* și a Societății Scriitorilor

Târgovișteni; deocamdată, dezvălui faptul că, fără complicitatea binevoitoare a doamnei Dorina Simionescu – agasată probabil de repetatele mele insistențe – Mircea Horia Simionescu nu s-ar fi lăsat înduplecat.

Exercițiul lunar, obligatoriu, a fost benefic pentru MHS, fiindcă, în 2002, apare la „Bibliotheca” romanul inedit *Cum se face*. Tot în 2002, pe pagina de gardă a romanului *Redîngota*, reeditat la „Paralela 45”, pe care mi l-a oferit, Maestrul scrie: „Domnului prof. Mihai Stan, cititorului și confratelui atât de prezent, de mai mulți ani, în viața mea literară, cu vie recunoștință pentru felul elegant, discret și prietenesc cu care m-a îndemnat să mai scriu. Cu o îmbrățișare caldă, Mircea Horia Simionescu, 21 sept. 02, Pietroșița”. Gândită ca batanta simetrică – în privința titlului – a cărții *Ce se vede* a lui Radu Petrescu, încă de la lansare (Târgul de carte Gaudeamus 2002) a fost disecată microscopic, începând cu Ion Bogdan Lefter, de critica literară. O analiză redevabilă a dat Tudor Cristea. Au existat și câțiva detractori, pe care însă istoria literară îi ignoră deja. *Cum se face* marchează sfârșitul unei perioade sterile, după cum avea să mărturisească autorul (joi, 28 nov. 2002, înregistrare făcută de scriitorul Mihai Gabriel Popescu): „Am scris cartea într-un timp record de cinci-șase luni, dar nu a compensat pauza lungă a celor patru ani și jumătate, fiindcă eu scriam și scriu de la 13 ani”.

După un interludiu (reeditarea romanului *Asediul locului comun*), o nouă carte inedită apare la „Bibliotheca”: *Literatură dus-întors* – o culegere cuprinzând 42 de microeseuri din cele publicate lunar în *Litere*.

La doi ani de la apariția cărții *Literatură dus-întors*, într-o cronică perfect articulată, coincizând cu premiul oferit scriitorului de *Observator cultural*, Tudorel Urian (*România literară*, nr. 10/16 martie 2007), spune: „Toată lumea este de acord că Mircea Horia Simionescu este unul din autorii emblematici pentru proza românească din a doua jumătate a secolului XX. Formula care l-a făcut celebru,

«ingeniosul bine temperat», îi vine ca o mânășă acestui prozator greu de clasat, pentru care fiecare nouă apariție editorială înseamnă o altă formulă stilistică, spre admirația cititorilor și uimirea criticilor”.

Rubrica din *Litere*, proiectele editoriale – Mircea Horia Simionescu le tratează cu reticență, se lasă prins cu greutate, argumentele, de regulă împotriva, sunt aparent de necontestat – deseale întâlniri, conversațiile cu subiecte diverse, numeroasele discuții pe teme literare, lansările de carte, târgurile de carte s-au constituit în tot atâtea cauze care au condus la o firească apropiere, o prietenie durabilă. Astfel a apărut ideea consemnării acestor convorbiri într-o carte – cel mai recent volum, *Rătăcirile unui caligraf*, cu subtitlul *Mircea Horia Simionescu în dialog cu Mihai Stan* (Ed. Bibliotheca, 2006).

Ca de obicei atunci când MHS apare cu o nouă formulă stilistică, a declanșat numeroase reacții (din păcate și una, una singură, grobiană, vizând omul, nu scrierea). Înțelegerea unei cărți semnate de cel mai cunoscut reprezentant al Școlii prozatorilor târgovișteni (existență discutabilă pentru anumiți critici) presupune pentru unii trecerea timpului, recitari, analize comparatiste. Abia atunci...

Pentru a nu fi suspectat de judecată partizană, las încheierea pe seama aceluiași lucid analist, T. Urian: „Mircea Horia Simionescu este unul dintre marii novatori în proza românească postbelică. Ignorat de o bună parte a criticii, tratat cu superficialitate de alta (adesea cu rea-credință, n.n.), el riscă paradoxul ca, în viață fiind, să fie simultan un clasic al literaturii române și un scriitor aproape uitat. Cu siguranță, locul său în peisajul prozei românești de azi trebuie regândit”.

Puțini sunt scriitorii care admit forfota în imediata lor apropiere. Mircea Horia Simionescu o face, mai ales pentru membrii Societății Scriitorilor Târgovișteni, al cărei președinte de onoare este. Cât privește Editura Bibliotheca, aici, tipărindu-și scrierile, Maestrul se simte acasă.

MIRCEA
HORIA
SIMIONESCU

CUM SE FACE
roman

Editura Bibliotheca
Târgoviște

Mircea Horia Simionescu

Literatură
dus-întors

Editura Bibliotheca

Prof. Mihai Stan

Editura Bibliotheca Târgoviște

Lucrări de specialitate

Petrescu, Victor. *Biblioteconomie. Miscelanea.* Târgoviște:
Editura Cetatea de Scaun, 2006.
ISBN 973-7925-85-5; 978-973-7925-85-5

Cunoscutul bibliolog și istoric literar, dr. Victor Petrescu își adună între copertile unui volum o parte din studiile sale dedicate biblioteconomiei românești. „Biblioteconomie. Miscelanea” este o culegere de studii din domeniul anunțat în titlu publicate în ultimii ani în câteva publicații de specialitate, studii care nu urmează cronologia apariției publicațiilor, ci se succed unei ordini interioare impuse de concepția biblioteconomică. Analizele sale de strictă specialitate privind relațiile sistematice, integrarea în complexul cultural național, raportul cu experiențele mondiale, organizarea, planificarea activității, resursele umane, formarea lor și exercitarea controlului, cresc organic dintr-o experiență temeinic verificată, nu din aplicarea abruptă a unor teorii și practici. Victor Petrescu exprimă astfel în această recentă „Biblioteconomie” o adevărată filozofie asupra dezvoltării bibliotecilor românești, care trebuie să vină dinăuntru, să exprime necesitățile instituției puse în slujba utilizatorilor.

Neagu, Mioara. *Valori bibliofile în colecțiile Bibliotecii Județene „Vasile Voiculescu” Buzău.*
Buzău: Editura Alpha MDN, 2006.

Unul dintre cei mai pasionați și talentați cercetători ai instituției de cultură buzoiană (Biblioteca Județeană „Vasile Voiculescu”) Mioara Neagu, astăzi un reper absolut, a realizat o vastă bibliografie de peste 200 de pagini și cu o bogată iconografie color. „Bibliografia” și cu partenera sa „Bibliologia” (sau invers) par, pentru necunoscătorii, un simplu act de transcriere „crudă” și impersonală. De fapt, cele două despărțăminte, așa cum le tratează Mioara Neagu, sunt partituri îmbrățișate în spatele marii istorii a culturii (aici, cu deosebire, a literaturii) care se introduc pe tezaurul dezvoltat fragmentar al „subsolorilor” Bibliotecii Județene „Vasile Voiculescu” din Buzău. Așadar lucrarea reprezintă un dar documentar bine ordonat, pentru istoricii literari și culturali de azi și de mâine.

*** *125 de ani de bibliotecă publică la Brăila: 1881-2006:* album foto-documentar. Brăila:
Editura Ex Libris, 2006.

La împlinirea a 125 de ani de la înființare, Biblioteca Județeană „Panait Istrati” din Brăila își face sieși și ne face și nouă un dar de preț: un album foto-documentar jubiliar de o calitate excepțională. O adevărată operă de artă editorială și tipografică, lucrarea, realizată de Rodica Drăghici, directoarea Bibliotecii județene, asistată de un grup de colegi și susținuți de consiliul județean, condensează într-un spațiu mic istoria întregii instituții ce poartă numele peregrinului de la Dunăre, Panait Istrati.

Sachelarie, Octavian Mihail. Petrescu, Victor. *Sociologia comunicării.* Pitești: Ed. Paralela 45, 2006.
ISBN (10) 973-697-827-3; (13) 978-873-697-827-2

Cartea este definită ca un instrument esențial de comunicare, în raport cu acceptul de bibliologie și cu conceptul de lectură. Autorii își susțin definițiile prin recursul la citate, extrase din opiniile unor personalități publice și culturale din România și din Europa și trec în revistă, într-o formulă sintetică istoria și condiția cărții în diferite perioade ale istoriei universale, cu informații din lumea românească

(inclusiv, pentru aceasta din urmă, cu date statistice). Bogatul aparat de note care încheie capitolul consacrat cărții arată nivelul documentării autorilor și furnizează celor interesați trimiteri bibliografice utile. Este, așadar, un volum de introducere în teoria comunicării, cuprinzător, cu bibliografia la zi, cu o prezentare accesibilă, care permite o însușire a culturii comunicării atât viitorilor profesioniști, cât și publicului general.

*** *Ghidul bibliotecilor publice din județul Buzău. Biblioteca Județeană „Vasile Voiculescu” Buzău.*
Buzău: Editura Alpha MDN, 2006.

Ghidul bibliotecilor publice din județul Buzău apare ca o lucrare de informare-documentare pentru a veni în întâmpinarea unor solicitări actuale ale utilizatorilor din zonă și pentru a marca aniversarea a 90 de ani de la debutul literar al mentorului bibliotecii, poetul, prozatorul și dramaturgul Vasile Voiculescu. Ghidul are o valoare științifică și de utilizare științifică. El informează asupra stării actuale a subsistemului bibliotecilor publice din județ, oferind date complete despre toate bibliotecile, de la cea județeană la cele municipale, orașenești și comunale. Prin acest ghid, Biblioteca județeană atinge unul din dezideratele sale, cel de îndrumare metodologică, și indică forurilor responsabile starea reală a lecturii publice în județ.

Kulikovski, Lidia. *Cartea, modul nostru de a dăinui: Contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic/ Biblioteca Municipală “B. P. Hașdeu”.* Chișinău:
Reclama, 2006, ISBN 978-9975-937-62-7

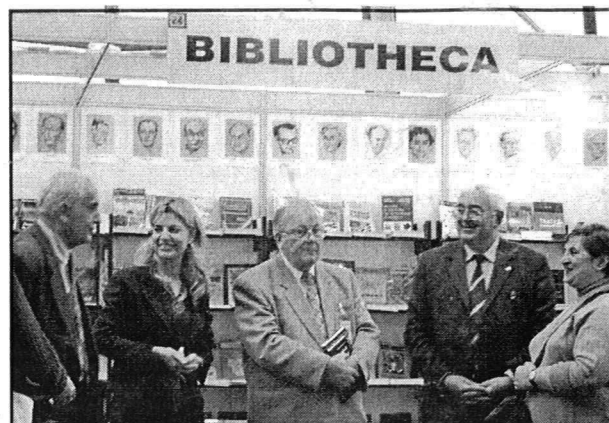
Numele Lidiei Kulikovski se identifică cu noțiunea de management, domnia sa fiind directorul celei mai mari biblioteci publice din Republica Moldova, care are 37 de filiale pe raza municipiului Chișinău, iar volumul său este o spovedanie a unui manager. Autoarea realizează o abordare foarte interesantă a competențelor bibliotecarilor în contextul perfecționării profesionale, identificând și revizuind definițiile existente pe succesiune cronologică, pentru a urmări pe dinamică evoluția acestora. Lidia Kulikovski și-a împărtășit astfel toate cunoștințele și experiențele pe care le-a dobândit pe rezultatul studiului individual și al vizitelor de documentare la bibliotecile din străinătate.

Troia, Luana. *Cartea veche pentru fascinație și cunoaștere. Cărți cu ex-libris și dedicații existente în colecțiile Bibliotecii “Gh. Asachi” Iași.* Iași, Princep Edit, 2005, ISBN 973-7730-27-5

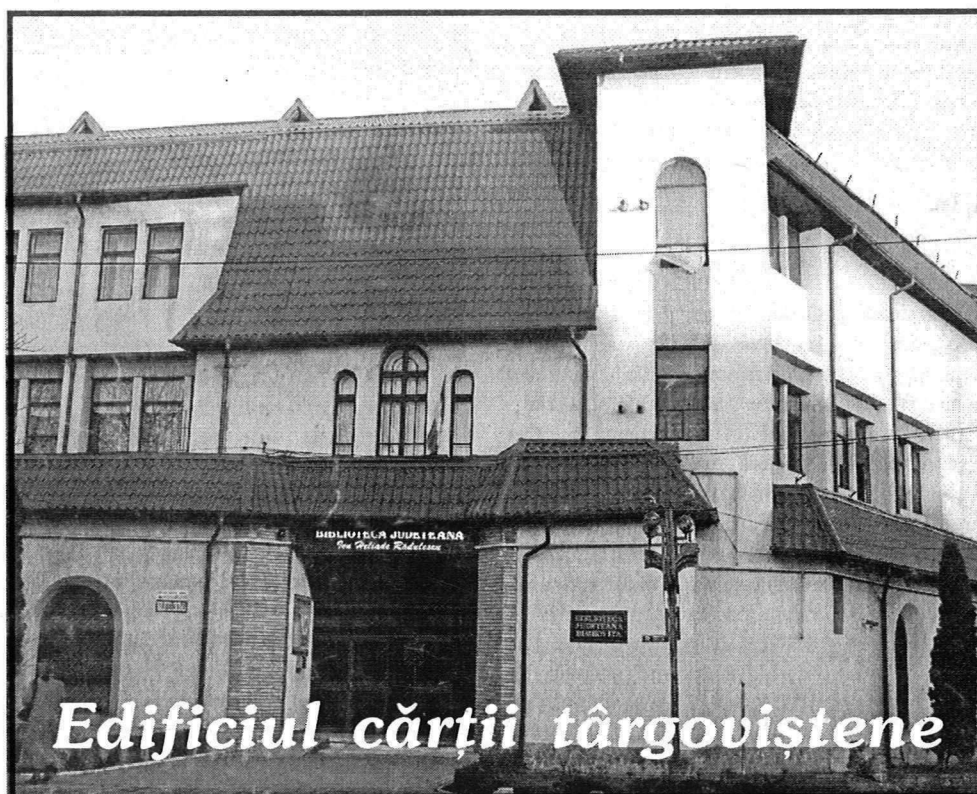
În volumul de față autoarea acordă o mult mai mare atenție imaginii cărții prin așezarea în pagină a reproducerii după copertă și, după caz, a ex-librisului sau dedicației. Alături de imagini, lucrarea conține și uzuala prezentare cu titlul în limba originală și o sumară descriere standard: locul de apariție, anul apariției, ex-librisul deținătorului, manuscris sau ștampilă. Toate la un loc oferă o bogată informație necesară oricărui utilizator. Organizată în trei capitole: cărți vechi în ex-libris; cărți cu dedicații și ediții de lux, lucrarea Luanei Troia valorifică un bogat patrimoniu deținut de biblioteca ieșeană. Lucrarea se încheie cu un indice de nume și mai ales cu o potfață pe care Luana Troia, bine cunoscută pentru cercetările sale despre cartea veche, se apleacă cu mai multă înțelegere asupra bibliofiliei, cu aspectele ei deosebite, ex-librisul și autograful, tratate istoric și teoretic într-o înțelegere superioară.

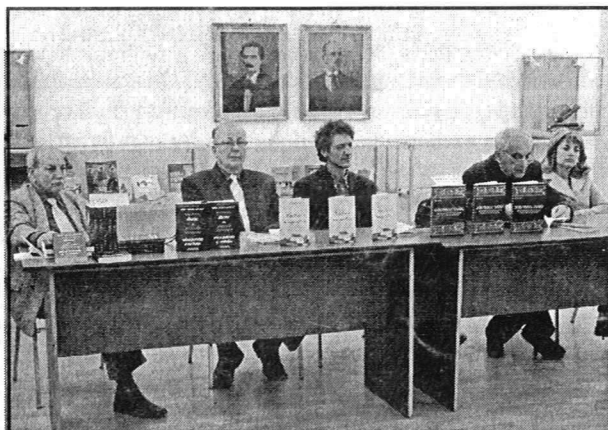
**Salonul literar
al Societății Scriitorilor Târgovișteni**

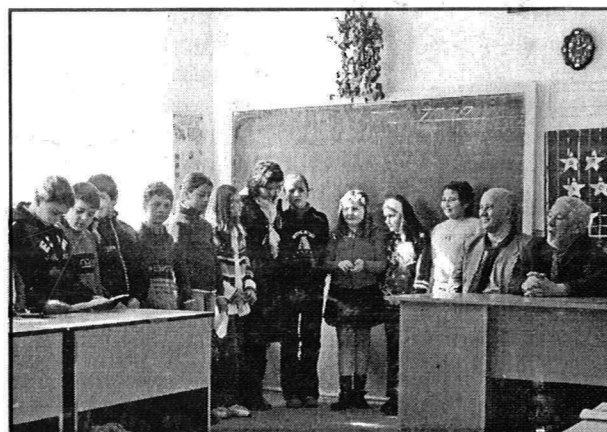
**Lansare de carte târgovișteană. Târgul Internațional
Gaudeamus „Carte de Învățătură” – ediția a XIII-a 2006**

Edificiul cărții târgoviștene

**Salonul Editorial „Ion Heliade Rădulescu”
Târgoviște, ediția a V-a**

**Întâlnire cu scriitorul
Nicolae Neagu**